

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
(πρώην Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων – Μεσολόγγι)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ**

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΦΡΙΤΣΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΝΤΑΝΗΣ

Επιβλέπων: ΜΑΥΡΙΔΑΚΗΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2020

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε ως μερική υποχρέωση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πατρών στη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων στο τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας υπό την επίβλεψη του καθηγητή Μαυριδάκη Θεοφάνη.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον επιβλέπων καθηγητή για την ανάθεση της παρούσας πτυχιακής εργασίας καθώς και για τις γνώσεις που αποκτήσαμε κατά την διάρκεια συγγραφής της εργασίας αλλά και για την άριστη συνεργασία και υποστήριξη σε όλη την διαδικασία. Ακόμη, τις μεγαλύτερες ευχαριστίες θα θέλαμε να δώσουμε στους γονείς μας για όλα τα απαραίτητα εφόδια που μας προσέφεραν προκειμένου να ολοκληρώσουμε τις σπουδές μας αλλά και για την ενθάρρυνση που μας παρείχαν καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας πτυχιακής εργασία είναι η διερεύνηση της οικονομικής κρίσης στον ιδιωτικό τομέα. Για τους σκοπούς της πτυχιακής εργασίας πραγματοποιήθηκε συλλογή και επεξεργασία δεδομένων από έγκυρες πηγές όπως την Ελληνική Στατιστική Αρχή Δεδομένων αλλά και από επιστημονικά δημοσιευμένα άρθρα. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης οδήγησαν στην εξαγωγή ενδιαφερόντων συμπερασμάτων ιδιαίτερα όσον αφορά στις επιπτώσεις της κρίσης στους διαφόρους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελληνική αγορά.

Ειδικότερα, η πτυχιακή εργασία διαρθρώθηκε σε τρία κεφάλαια. Αρχικά το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην οικονομική κρίση όπου περιγράφεται ο ορισμός της, η απαρχή της οικονομικής κρίσης στην Αμερική και εν συνεχεία στην Ευρώπη και έπειτα στον Ελλαδικό χώρο, παρουσιάζονται τα αίτια της οικονομικής κρίσης καθώς και οι συνέπειες που είχε η οικονομική κρίση. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται βασικοί κλάδοι του ιδιωτικού τομέα της ελληνικής οικονομίας και ειδικότερα οι κλάδοι του εμπορίου, του τουρισμού, των κατασκευών, του αγρού, της εστίασης, της κτηνοτροφίας, της αλιείας και των τραπεζών. Ακόμη, παρουσιάζονται στοιχεία όπως αριθμός επιχειρήσεων, αριθμοί εργαζομένων, ποσότητες εκμεταλλεύσιμων προϊόντων για κάθε κλάδο για χρονικές περιόδους που αφορούν πριν την οικονομική κρίση, κατά την εμφάνιση καθώς και για την περίοδο μετά την οικονομική κρίση. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στο γενικό σύνολο για τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας και την πορεία τους σε όλο το χρονικό διάστημα που εξετάζεται στην παρούσα πτυχιακή εργασία.

Συμπερασματικά, η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά την πλειοψηφία των τομέων οικονομικής δραστηριότητας όπως του εμπορίου, των κατασκευών, του αγρού, της εστίασης, της κτηνοτροφίας, της αλιείας, ενώ αντίθετα σημειώθηκε αύξηση στο τομέα του τουρισμού. Ακόμη, η ρίζα του προβλήματος θα πρέπει να βρεθεί στις βάσεις σχεδιασμού των εκάστοτε κυβερνήσεων και οι τρόποι αντιμετώπισης θα πρέπει να στοχεύουν στην εξυγίανση του προβλήματος και όχι στην καταστολή του.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα έτη 2019,2020,2021 (Πηγή Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	16
Πίνακας 2: Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων από το 2004 έως το 2017 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	26
Πίνακας 3: Η πορεία του τζίρου για τα βασικά είδη των επιχειρήσεων από το 2008 έως το 2016 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)	27

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Δημόσιο Χρέος σε ποσοστό ΑΕΠ 2000 έως 2018 (Πηγή Eurostat, επεξεργασμένα στοιχεία).....	17
Γράφημα 2: Χρέος γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό ΑΕΠ 2000 έως 2018 (ΠηγήEurostat, επεξεργασμένα στοιχεία)	18
Γράφημα 3: ΑΕΠ σε δις (ευρώ) από το 2000 έως το 2018 (ΠηγήEurostat, επεξεργασμένα στοιχεία)	18
Γράφημα 4: Πλεόνασμα τρέχουσων συναλλαγών σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία)	21
Γράφημα 5: Καθαρές εξαγωγές σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία)	22
Γράφημα 6: Άθροισμα καθαρών τρεχουσών μεταβιβάσεων και καθαρού πρωτογενούς εισοδήματος σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία)	22
Γράφημα 7 : Έλλειμα γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία)	24
Γράφημα 8: Γράφημα κύκλου εργασιών βάσει τζίρου και μεγέθους επιχείρησης (Πηγή Μυλωνάς & Τζάκου-Λαμπροπούλου 2016).....	28
Γράφημα 9: Αριθμός απασχολούμενων στο κλάδου του εμπορίου από το 2001 έως το 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ).....	29
Γράφημα 10: Συνολικά έσοδα στο τουριστικό κλάδο (Πηγή: www.sete.gr (2018))	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Γράφημα 11: Συμμετοχή τουριστικού τομέα στο ΑΕΠ (Πηγή: www.sete.gr (2018)).....	32
Γράφημα 12: Αριθμός απασχολούμενων στον τουριστικό κλάδο(Πηγή: www.sete.gr (2018)).....	33

Γράφημα 13: Συμμετοχή του τουριστικού κλάδου στην απασχόληση (Πηγή: www.sete.gr (2018))	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Γράφημα 14: Μερίδιο κύκλου εργασιών ελληνικού τουριστικού κλάδου στην παγκόσμια αγορά (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ).....	36
Γράφημα 15: Μερίδιο κύκλου εργασιών ελληνικού τουριστικού κλάδου στην ευρωπαϊκή αγορά (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ).....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Γράφημα 16-67: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)	
Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)	
Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)	
Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)	
.....	36-64
Γράφημα 68: Κύκλος εργασιών κατασκευαστικού κλάδου την χρονική περίοδο 2000 έως 2013 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	655
Γράφημα 69: Γράφημα 70: Κύκλος εργασιών κατασκευαστικού κλάδου την χρονική περίοδο 2014 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	66
Γράφημα 71: Αριθμός εργαζομένων στον κατασκευαστικό κλαδό στην χρονική περίοδο 2000 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	67
Γράφημα 72: Ποσοστά εργαζομένων και ανέργων στον αγροτικό τομέα το 2008 και το 2014 (Πηγή Δεδομένων Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)	69
Γράφημα 73: Θέσεις εργαζομένων στον αγροτικό τομέα τα έτη 2008 και 2014 (Πηγή Δεδομένων Έρευνα Εργατικού Δυναμικού).....	70
Γράφημα 74: Αριθμός επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	72
Γράφημα 75: Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2007 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	73

Γράφημα 76: Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2009 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	74
Γράφημα 77: Αριθμός εργαζομένων των επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	75
Γράφημα 78: Αριθμός ζωοειδών στον κλάδο της κτηνοτροφίας κατά το χρονικό διάστημα 2003 έως 2018 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	77
Γράφημα 79: Αριθμός εκμετάλλευσης ζωοειδών στον κλάδο της κτηνοτροφίας κατά το χρονικό διάστημα 2003 έως 2018 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	78
Γράφημα 80: Αριθμός απασχολούμενων στο τομέα της αλιείας (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	80
Γράφημα 81: Ποσότητα αλιευμάτων και αξία αλιευμάτων (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)	81
Γράφημα 82: Η δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος	83
Γράφημα 83, γράφημα 84: Πίνακας εποπτευόμενων ιδρυμάτων (Πηγή τράπεζα της Ελλάδος)	87,88
Γράφημα 85: Πίνακας ποσοστού συμβολής ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο ΑΕΠ (Πηγή ΕΣΥΕ)	89
Γράφημα 86: Πίνακας εξ αποστάσεων υπηρεσιών από ιδρύματα (Πηγή Τράπεζα της Ελλάδος)	92
Γράφημα 87: Πίνακας λοιπών εταιριών χρηματοπιστωτικού συστήματος (Πηγή Τράπεζα της Ελλάδος)	93
Γράφημα 88: Πίνακας αριθμού καταστημάτων τραπεζών 2012 (Πηγή ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα)	94

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	6
1.Οικονομική κρίση	12
1.1 Οικονομική κρίση στην Ελλάδα	13
1.2 Αίτια οικονομικής κρίσης	19
1.3 Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης	20
1.4 Δημοσιονομικό έλλειμα και ελληνική Οικονομία	21
2.Βασικοί τομείς της Ελληνικής Οικονομίας	25
2.1 Ο τομέας του εμπορίου πριν και μετά την οικονομική κρίση	25
.....	29
2.2.1 Ο τομέας του τουρισμού πριν και μετά την οικονομική κρίση	30
2.2.2 Ο τουρισμός στην Ελλάδα ανά περιφέρεια	36
2.2.2.1 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Κρήτης	36
2.2.2.2 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	39
2.2.2.3 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων	42
2.2.2.4 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	44
2.2.2.5 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Αττικής	46
2.2.2.6 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Πελοποννήσου	48
2.2.2.7 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Θεσσαλίας	50
2.2.2.8 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	52
2.2.2.9 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	54

2.2.2.10 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	56
2.2.2.11 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.....	58
2.2.2.12 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Ηπείρου.....	60
2.2.2.13 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	62
2.3 Ο τομέας της κατασκευής πριν και μετά την οικονομική κρίση	65
2.4 Ο αγροτικός τομέας πριν και μετά την οικονομική κρίση.....	68
2.5 Ο τομέας της εστίασης πριν και μετά την οικονομική κρίση	72
2.6 Ο τομέας της κτηνοτροφίας πριν και μετά την οικονομική κρίση	76
2.7 Ο τομέας της αλιείας πριν και μετά την οικονομική κρίση.....	80
2.8 Ο τομέας των ελληνικών τραπεζών πριν και μετά την κρίση.....	83
3. Συμπεράσματα	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	101
ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	103

1. Οικονομική κρίση

Οικονομική κρίση ορίζεται ένα φαινόμενο κατά τη διάρκεια του οποίου μια οικονομία αντιλαμβάνεται μία διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. (Θεοδώρου, (2009)). Ο Κουφάρης Γ. (2010) αναφέρει ότι η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί το σύνολο των μακροοικονομικών μεγεθών διακριτές περιπτώσεις να αποτελούν οι τιμές και οι επενδύσεις. Βασικό δείκτης της οικονομικής δραστηριότητας αποτελούν οι επενδύσεις, οι οποίες ανάλογα με το βαθμό διακυμάνσεων που παρουσιάζουν, δηλαδή το πόσο αυξάνονται ή μειώνονται, επηρεάζουν και τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη. Οι οικονομικές διακυμάνσεις αναφέρονται στην ξένη βιβλιογραφία ως και «business cycle» ενώ στατιστικές παρατηρήσεις έχουν δείξει ότι η διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης μπορεί να είναι από 7 έτη έως 11 έτη (European Commission, (2009)). Επιπλέον, οι Αθανασιάδου et al. (2009) ορίζουν την οικονομική κρίση ως ένα άθροισμα καταστάσεων μέσω των οποίων οικονομικά ιδρύματα βιώνουν απώλεια της οικονομικής τους αξίας. απρόσμενα ενώ κατά την Αξιώτη (2009) η οικονομική κρίση ορίζεται μια κατάσταση κατά την οποία η οικονομία μιας χώρας βιώνει μια απρόσμενη διαταραχή από οικονομολογικά αίτια που έχουν ως αποτέλεσμα ένα φθίνον ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) καθώς και αύξηση ή μείωση των τιμών λόγω του πληθωρισμού ή αντιπληθωρισμού. Ο Τσουφλίδης (2005) αναφέρει ότι η μακροχρόνια οικονομική κρίση έχει συσχετιστεί με το όνομα του Nikolai Dmitrievich Kondratiev (1892-1938) και αναζητείται στην βιβλιογραφία ως μακρά κύματα. Περαιτέρω, ο Kondratiev (1935) ανέπτυξε τη θεωρία για τα μακρά κύματα επεξεργαζόμενος στοιχεία χρονολογικών σειρών, τιμών και ποσοτήτων βασικών αγαθών και κατέληξε ότι οι οικονομίες μπορεί να τεθούν σε μακροχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με διάρκεια 45 έως 55 ετών ενώ η φάση της ανόδου διαρκεί όσο και η φάση της καθόδου.

1.1 Οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα εδώ και αρκετό καιρό βιώνει μια αστάθεια τόσο οικονομική όσο και πολιτική η οποία έχει οδηγήσει αρκετές φορές την χώρα στο χείλος της πτώχευσης. Απαρχή της οικονομική κρίσης αποτέλεσε το έτος 2008, όπου ήταν συνέπεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που δημιουργήθηκε τη χρονική περίοδο 2007 με 2009, με τους οικονομολόγους να υποστηρίζουν ότι στις 9 Αυγούστου 2007 με την ανακοίνωση της BNP Paribas της αναστολής των εξαγορών σε συγκεκριμένα επενδυτικά προγράμματα να αποτελεί το τελικό έναυσμα για την οικονομική κρίση. Αυτό, μαζί με τον συνδυασμό του γεγονότος ότι ήδη από το 2007 τα αμερικανικά και ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά συστήματα δεν διέθεταν δύο βασικούς παράγοντες απορρόφησης τυχόν οικονομικών διαταραχών οι οποίοι ήταν το επαρκές κεφάλαιο για την κάλυψη των πτώσεων των αξιών των περιουσιακών στοιχείων και η επαρκής κατοχή διαθέσιμων ρευστών για την κάλυψη των προσωρινών ελλείψεων ρευστότητας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το έτος 2008 η Ελλάδα δεν είχε αντιληφθεί την οικονομική κρίση σαν ένα άμεσο κίνδυνο αλλά μόνο όταν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανέστειλε την χορήγηση δανείων σε ασθενή οικονομικά κράτη και έτσι δημιουργήθηκαν τα πρώτα προβλήματα.

Συγκεκριμένα, τα τελευταία έτη το δημόσιο χρέος της χώρας μας μεγάλωνε όλο και περισσότερο διότι τα προηγούμενα χρόνια (αυτά πριν το 2007) η Ελλάδα δανειζόταν υπέρογκα ποσά με σκοπό την ανάπτυξη των δημοσίων έργων καθώς και την κάλυψη των έργων που πραγματοποιήθηκαν λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Έτσι, η αίτια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν οι ανισοροπίες οι οποίες συσσωρεύτηκαν πριν το 2007. Πριν το 2008 η Ελλάδα θεωρούνταν, το ίδιο ανταγωνιστική αλλά και αξιόπιστη με άλλες χώρες της ευρωζώνης κάτι το οποίο άλλαξε από το δεύτερο μισό του 2009 και έπειτα, καθώς βγήκε στην επιφάνεια τα ελλείματα που υπήρχαν στο ισοζύγιο πληρωμών, στο χρέος, και έτσι ήλθε στην επιφάνεια η υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου. (Βαρουφάκης, (2011)).

Εν συνεχεία θα γίνει αναφορά στην περίοδο πριν την οικονομική κρίση, μετά την οικονομική κρίση καθώς και κατά τη διάρκεια. Η περίοδος πριν την οικονομική κρίση χαρακτηρίζεται ως περίοδος ανάπτυξης και ευημερίας. Συγκεκριμένα, η ελληνική οικονομία σημείωσε ανάπτυξη με ετήσιο ρυθμό της τάξης του 4.2%. Αυτή η ανάπτυξη στηρίχθηκε στην εγχώρια ζήτηση, η οποία αυξανόταν με ρυθμό 4.5% λόγω της ιδιωτικής κατανάλωσης, που οφειλόταν τόσο στην αύξηση των εισοδημάτων όσο και στην αύξηση της καταναλωτικής πίστης. Οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου χαρακτηρίζονται από αύξηση με ετήσιο ρυθμό 6.9% όμως σημαντικό τμήμα αφορούσε κατοικίες, που λόγω των χαμηλών τόκων των στεγαστικών

δανείων καθώς και των προσδοκιών αύξησης των εισοδημάτων σημείωσαν αύξηση με ρυθμό 9.7%. Ακόμη, ο πληθωρισμός βρισκόταν σε επίπεδο του 3.3% ενώ η διεθνής ανταγωνιστικότητα είχε μειωθεί κατά 14% βάσει των σχετικών τιμών καταναλωτή και κατά 19.3% βάσει του σχετικού κόστους εργασίας. Περαιτέρω, η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις αποτελούν τους βασικούς παράγοντες ανάπτυξης ενώ η εγχώρια παραγωγή δεν είχε την δυνατότητα να ανταπεξέλθει ούτε ποιοτικά ούτε και ποσοτικά στην εγχώρια ζήτηση οπότε οι ανάγκες καλύφθηκαν μέσω εισαγωγών που σταδιακά αύξησαν το έλλειμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε 8.5% σε 3%. Ακόμη, οι εισαγωγές χρηματοδοτήθηκαν με χαμηλό τόκο εξωτερικού δανεισμού τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα.

Κατά την περίοδο του 2008-2010 ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ μειώνεται στο 2% ενώ η οικονομική ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στην ιδιωτική κατανάλωση που βασίστηκε στην πιστωτική επέκταση η οποία προέκυψε λόγω του σταθερού χρηματοπιστωτικού τομέα. Η εγχώρια ζήτηση λειτούργησε με τέτοιο τρόπο ώστε να αυξηθεί το ΑΕΠ κατά 1.16% ενώ ο ακαθάριστος σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου μειώθηκε κατά 7.4% με αποτέλεσμα η μείωση αυτή να οδηγήσει σε μείωση των επενδύσεων καθώς και μείωση στους δείκτες οικονομικού και επιχειρηματικού κλίματος. Η οικονομική κρίση επέφερε συνέπειες στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας και συγκεκριμένα, το 2007 οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν στον 9.2% ενώ το 2008 στο 4.1% παρόλο που το 2008 σημειώθηκε αύξηση στις εξαγωγές αγαθών ύψους σε ποσοστό 3.7%. Έτσι, λοιπόν, προκύπτει το έλλειμα τρεχουσών συναλλαγών με τη μείωση του ΑΕΠ να φθάνει σε επίπεδο 13.8% σε συνδυασμό με το ποσοστό ανεργίας να φθάνει στο 7.4%. Οι κυκλικοί και διαρθρωτικοί παράγοντες διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην πτώση του ρυθμού ανάπτυξης το 2009. Συγκεκριμένα, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2009 σημειώθηκε αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο 8.9% ενώ το τρίτο τρίμηνο στο 9.3%. Παράλληλα, οι δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης μειώθηκαν στο 1.5% με συνδυασμό τη μείωση κατά 25% στις επενδύσεις και 13% στο κατασκευαστικό κλάδο οδήγησαν σε μια δυσχερή οικονομική κατάσταση. Εν συνεχεία, οι οίκοι αξιολόγησης υποβαθμίζουν την οικονομία της Ελλάδας, ο προϋπολογισμός σημείωσε αύξηση στα όρια του πληθωρισμού ενώ οι μισθοί και οι συντάξεις μειώνονται. Παράλληλα, η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας υποβαθμίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό ενώ ανακοινώνεται από την ελληνική κυβέρνηση το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης σύμφωνα με το οποίο θα μειώνονταν το έλλειμα στο 4% για το έτος 2009 ενώ το 2010 θα μειώνονταν στο 3%. Σε συνέχεια, οι οίκοι αξιολόγησης υποβαθμίζουν στο χειρίστο βαθμό την οικονομία της Ελλάδας με συνέπεια τη υπογραφή του Μνημονίου βάσει του οποίου θα οριζόταν οικονομική υποστήριξη ύψους 80 δις ευρώ από άλλες χώρες της ευρωζώνης και 80 δις από το ΔΝΤ. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του προγράμματος ήταν η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων καθώς και η αξιολόγηση της Ελλάδας από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Η οικονομική πολιτική του Μνημονίου είχε ως

βασικό άξονα τη δημοσιονομική προσαρμογή μέσω οριζόντιων μέτρων τα οποία αποσκοπούσαν στην μείωση του ελλείμματος στο 3% έως το 2014. Παράλληλα, αποσκοπούσε σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με την λειτουργία των αγορών καθώς και στην διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σχετικά με την χρονική περίοδο μέχρι το σήμερα, η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια οικονομική δυσπραγία που χαρακτηρίζεται από απώλεια ανταγωνιστικότητας καθώς και από δημοσιονομική εκτροπή. Συγκεκριμένα, η ελληνική οικονομία έχοντας σημειώσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης έως το έτος 2008, έδειξε σημεία ύφεσης το 2009 ενώ το έτος 2010 και μετά η ύφεση αυξήθηκε σε σημαντικό βαθμό λόγω δημοσιονομικών ανισορροπιών. Η αυστηρή εισοδηματική πολιτική και ο δραστικός περιορισμός των δημοσίων δαπανών που ασκήθηκαν τα τελευταία έτη επηρέασαν αρνητικά την εξέλιξη του ΑΕΠ με αποτέλεσμα το μέγεθος του να σημειώσει μείωση κατά 9.1% το 2011, κατά 7.3% το 2012, κατά 3.2% το 2013. Κατά το έτος 2014, δημιουργήθηκαν θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης της τάξης του 0.7% ενώ κατά το 2015 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0.2%. Το δημόσιο έλλειμμα μειώθηκε σε 10.2% το 2011, σε 8.8% το 2012, αυξήθηκε σε 13.1% το 2013 και μειώθηκε ξανά το 2014 φθάνοντας στο 3.6% του ΑΕΠ ενώ το 2015 έφθασε στο 7.2%. Σχετικά με τον τομέα της ανεργίας τα ποσοστά το 2010 ήταν στο 12.7% , το 2011 στο 17.9%, το 2012 στο 24% ενώ το 2013 στο 27.5%. Κατά το έτος 2014 παρατηρείται μία μείωση από την έναρξη της κρίσης στο 26.5% ενώ το 2015 φθάνει στο 24.9%. Το 2016 μειώνεται στο 23.3%, το 2017 στο 21% και το 2018 στο 19.3%. Ο τομέας των επενδύσεων εμφάνιζε τάσεις σταθεροποίησης καθώς το 2015 ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου στην Ελλάδα ανήλθε στα 20.5 δις σε τρέχουσες τιμές σε σχέση με τα προηγούμενα έτη που εμφάνιζαν μια μείωση κατά 24.4% το έτος 2014.

Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του έτους 2019, η οικονομική ανάπτυξη επιβραδύνθηκε το πρώτο εξάμηνο του έτους, αλλά αναμένεται να παραμείνει ανθεκτική, έναντι των ανοιγμάτων του ασθενέστερου εξωτερικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, το αρχικό ισοζύγιο προϋπολογισμού της Ελλάδας προβλέπεται να καταγράψει πλεόνασμα 1,3% του ΑΕΠ το 2019, το οποίο θα σημειώσει πλεόνασμα για τέταρτη συνεχή χρονιά. Η πρόβλεψη αυτή υποστηρίζεται από τη θετική είσπραξη εσόδων, λόγω της έντονης αύξησης των διαθέσιμων εισοδημάτων, καθώς και από τη μείωση των ανώτατων ορίων δαπανών, τα οποία συνέβαλαν στην προσαρμογή μόνιμων μέτρων ύψους 0,7% του ΑΕΠ που εγκρίθηκαν την άνοιξη του 2019. Το πρωτογενές πλεόνασμα που παρακολουθείται υπό ενισχυμένη εποπτεία προβλέπεται να φθάσει το 3,8% του ΑΕΠ το 2019. Η πρόβλεψη για το 2020 ενσωματώνει τις προγραμματισμένες περικοπές των φόρων που προκαλούν στρέβλωση και μια περιορισμένη αύξηση των κοινωνικών παροχών με βάση την οικογένεια. Το πακέτο (το οποίο ανέρχεται σε 0,6% του ΑΕΠ) περιλαμβάνει μείωση του φόρου εισοδήματος των επιχειρήσεων

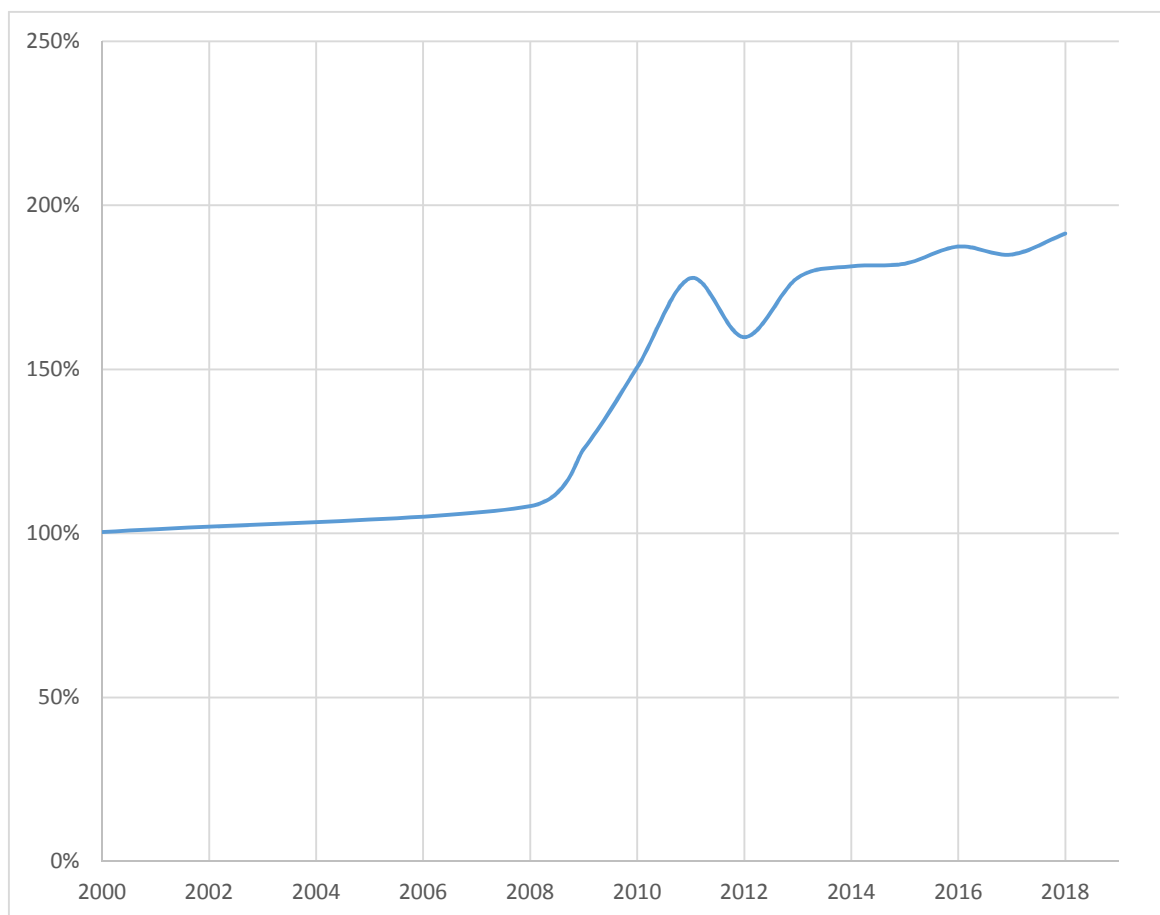
κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες, μεταρρύθμιση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, η οποία εισάγει νέο ποσοστό εννέα τοις εκατό για τα χαμηλότερα εισοδήματα και μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης. Η δέσμη συνοδεύεται από μέτρα που διασφαλίζουν τη φορολογική ουδετερότητα, υποστηρίζοντας μεγαλύτερη είσπραξη έμμεσων φόρων και αναθεωρήσεις των ανώτατων ορίων δαπανών. Συνολικά, η Ελλάδα αναμένεται να επιτύχει τους πρωτογενείς στόχους για το πλεόνασμα το 2020 και το 2021. Οι δημοσιονομικές προοπτικές αντικατοπτρίζουν επίσης την πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος του 2016 και τη δέσμευση των αρχών να το προσαρμόσουν στις πιθανές δημοσιονομικές επιπτώσεις της νομοθεσίας στο πλαίσιο των συμφωνημένων ανωτάτων ορίων δαπανών του Υπουργείου Εργασίας. Ωστόσο, η πρόβλεψη εξακολουθεί να υπόκειται σε αβεβαιότητα λόγω άλλης υποθέσεως του Δικαστηρίου σχετικά με τις συντάξεις, η οποία εξακολουθεί να είναι σε εξέλιξη, ενώ επιπλέον θα μπορούσε να προκληθεί πίεση από παλαιότερες πρωτοβουλίες πολιτικής που επηρεάζουν το δημόσιο μισθολογικό κόστος και από τον αυξανόμενο αριθμό προσωρινού προσωπικού. Οι ανοδικοί κίνδυνοι από τα υπερκαλυμμένα ανώτατα όρια του προϋπολογισμού έχουν κάπως μειωθεί, αλλά παραμένουν σημαντικές. Το βασικό υπόλοιπο προβλέπεται να επιδεινωθεί κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το 2020 και ελαφρώς να βελτιωθεί το 2021. Η προβλεπόμενη μείωση το 2020 οφείλεται στην καταβολή της πρώτης δόσης των ενδεχόμενων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους το 2019 και αναμενόμενη μείωση του πρωτογενούς πλεονάσματος το 2020. Ενόψει της προβλεπόμενης μείωσης του κενού παραγωγής, το διαρθρωτικό ισοζύγιο προβλέπεται να μειωθεί σταδιακά στον προβλεπόμενο ορίζοντα, φθάνοντας το 1,2% του ΑΕΠ το 2021. Ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ της Ελλάδας αναμένεται να μειωθεί σημαντικά από 181,2% το 2018 σε 163,1% το 2021. Επιπλέον, στο κάτωθι πίνακα αναγράφονται οι οικονομικές προβλέψεις σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πίνακας 1: Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα έτη 2019,2020,2021 (Πηγή Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

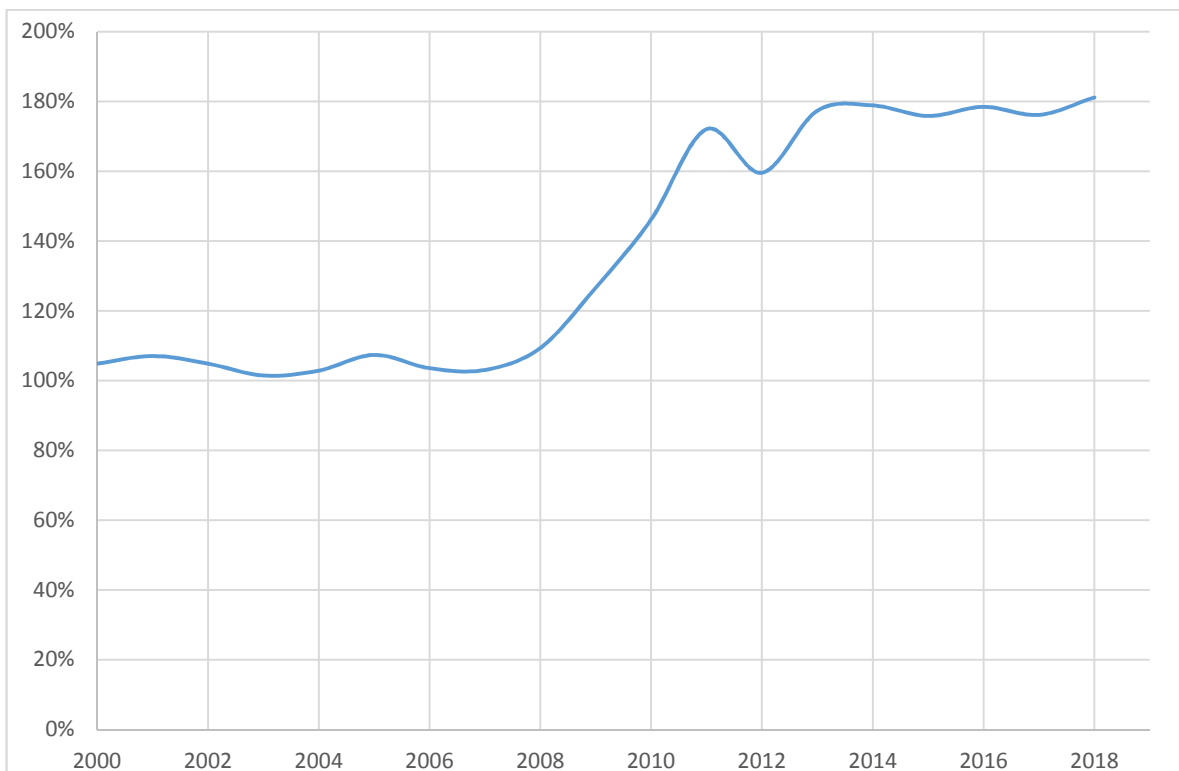
Προβλέψεις	2018	2019	2020	2021
Αύξηση του ΑΕΠ (% , ετήσια)	1,9	1,8	2,3	2,0
Πληθωρισμός (% , ετήσια)	0,8	0,5	0,6	0,9
Ανεργία (%)	19,3	17,3	15,4	14,0

Ισοζύγιο Κρατικού Υπολογισμού (% του ΑΕΠ)	1,0	1,3	1,0	1,1
Ακαθάριστο δημόσιο χρέος (% του ΑΕΠ)	181,2	175,2	169,3	163,1
Ισοζύγιο τρέχουσων συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-1,1	-0,8	-1,1	-0,9

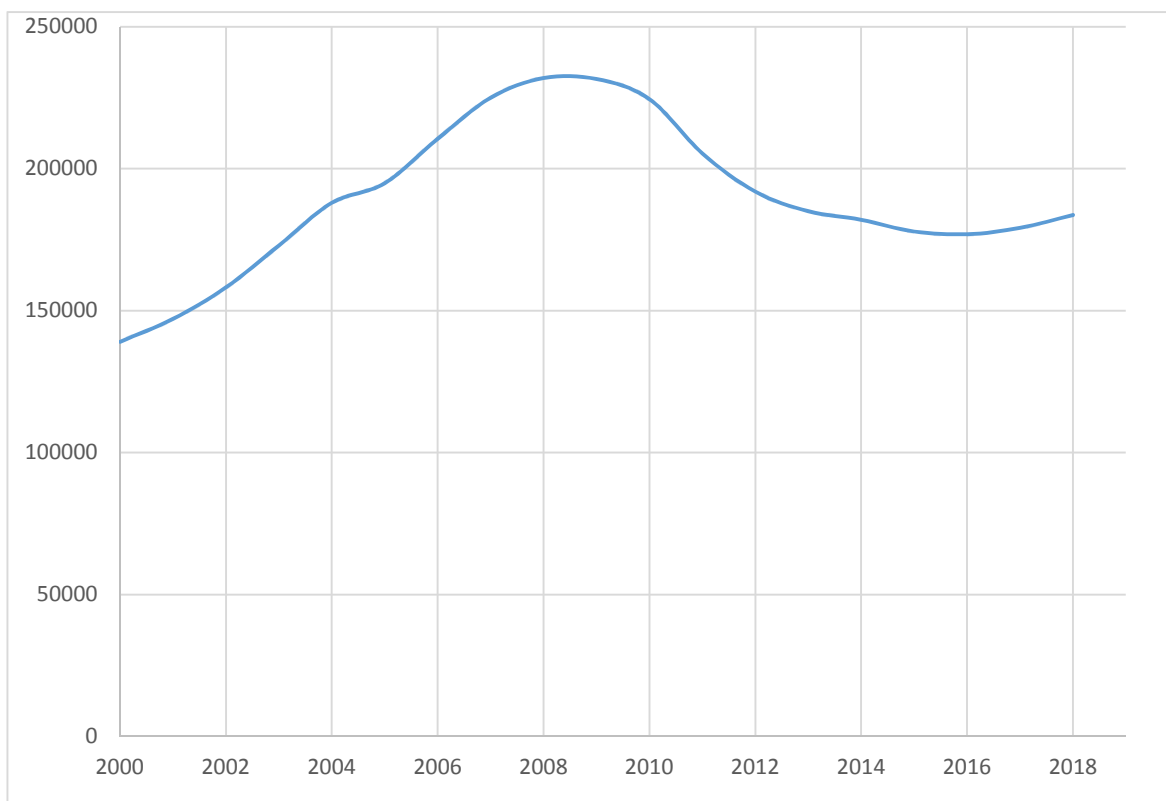
Εν συνεχεία παρουσιάζονται γραφήματα που απεικονίζουν το δημόσιο χρέος σε ποσοστό του ΑΕΠ καθώς και το χρέος της γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό του ΑΕΠ, καθώς και το ΑΕΠ σε μονάδες δις (ευρώ) ώστε να δοθεί μια σφαιρική εικόνα για την Ελληνική οικονομία.

Γράφημα 1: Δημόσιο Χρέος σε ποσοστό ΑΕΠ 2000 έως 2018 (Πηγή Eurostat, επεξεργασμένα στοιχεία)

Γράφημα 2: Χρέος γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό ΑΕΠ 2000 έως 2018 (ΠηγήEurostat, επεξεργασμένα στοιχεία)

Γράφημα 3: ΑΕΠ σε δις (ευρώ) από το 2000 έως το 2018 (ΠηγήEurostat, επεξεργασμένα στοιχεία)

1.2 Αίτια οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση οφείλεται σε μια πληθώρα αιτιών οι οποίες πηγάζουν τόσο από τα οικονομικο-τεχνολογικά συστήματα της χώρας αλλά και από τον ίδιο τον ανθρώπινο παράγοντα. Αρχικά, η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, ουσιαστικά πρόκειται για μια ατελείωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί. Η λογική των τραπεζών αφορούσε την παροχή δανείων με μόνη εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στη τιμή της κατοικία καθώς και την αναπροσαρμογή των χαμηλών επιτοκίων που υφίστανται τα πρώτα χρόνια της δανειοδότησης. Ένας ακόμη λόγος, αποτελεί η νεοφιλελεύθερη στρατηγική που εφαρμόστηκε από την ευρωπαϊκή ένωση η οποία δεν πρόσφερε στήριξη στα δημόσια οικονομικά. Ουσιαστικά, οι κυβερνήσεις των εκάστοτε χωρών και της Ελλάδας υποχρεούνταν αν αντλήσουν δάνεια από τις χρηματοπιστωτικές αγορές με συνέπεια την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού. Ακόμη, η μεταφορά ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιλοποιήσεων, επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν σε αφερέγγυους δανειολήπτες και στην συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα χωρίς να χρειάζονται να βρουν νέους καταθέτες. Σημαντικό ρόλο στην οικονομική κρίση αποτελεί και η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος. Η μεταφορά πόρων προς τις χώρες που αναπτύσσονταν ταχύτερα ήταν ευκολότερη πριν την οικονομική κρίση καθώς οι εισροές αυτές ισοσκελίζουν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας καθώς ήταν δυνατό να διατηρείται ένα σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρέχουσων συναλλαγών της κάθε χώρας όμως η δυνατότητα αυτή εξανεμίσθηκε καθώς συρρικνώθηκαν οι κεφαλαιακές εισροές. Η διαφθορά της πολιτικής ηγεσίας και η αδιαφάνεια των συναλλαγών αποτελούν βασικοί λόγοι για την δημιουργία της οικονομικής κρίσης καθώς και οι ανευ λόγου υπέρογκες δαπάνες σε τομείς μη μείζονος σημασίας για την ανθρώπινη ζωή. Ο Βαγιανός et al. (2010) αναφέρει ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί μείζονος σημασίας παράγοντα για την οικονομική κρίση ενώ ο Ραπάνος (2009) αναφέρει ότι το μεγαλύτερο μέρος του δημοσίου χρήματος δαπανήθηκε για την αύξηση της μισθοδοσίας στον δημόσιο τομέα καθώς και την αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών. Περαιτέρω ο ανεξέλεγκτος δανεισμός μέσω τραπεζών και ιδιαίτερη η χρήση της πιστωτικής κάρτα αποτέλεσε την αρχή της καταστροφής καθώς οι πολίτες δανείζονταν υπέρογκα ποσά που δεν μπορούσαν να αποπληρώσουν με αποτέλεσμα την κατάσχεση της ακίνητης περιουσίας.

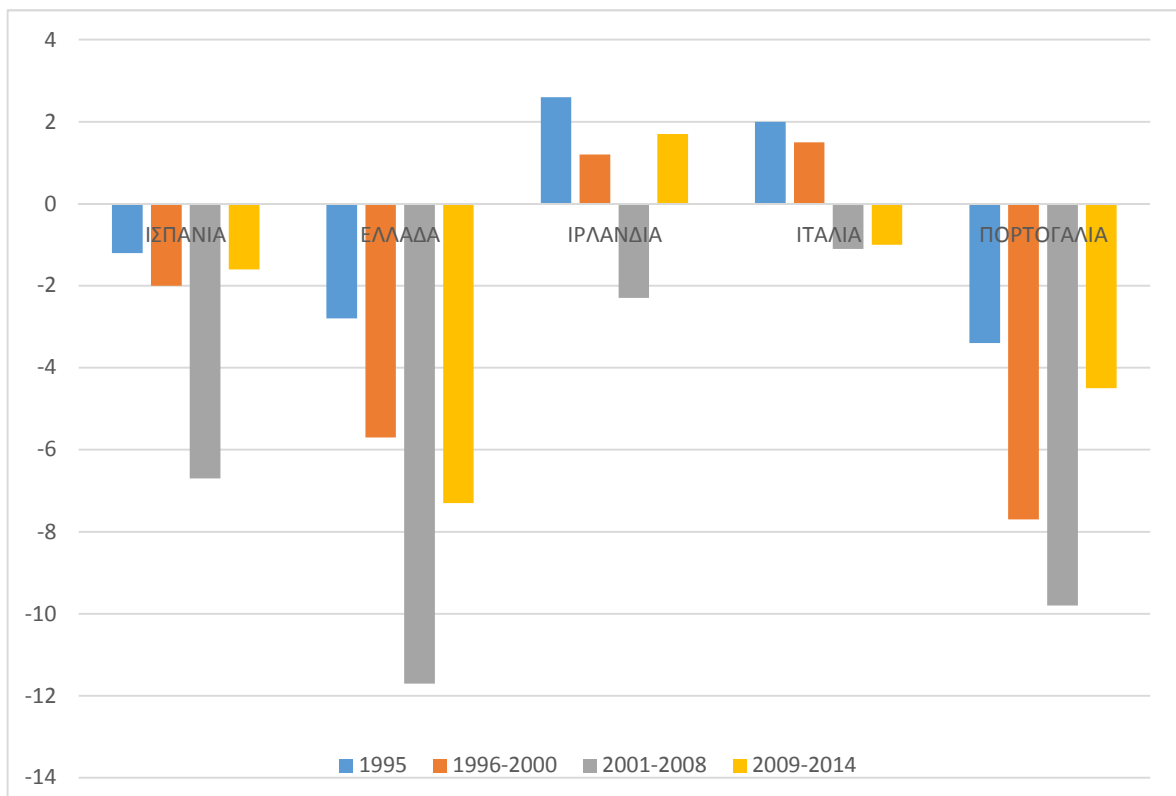
1.3 Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης

Όσο σημαντικές είναι οι αιτίες που δημιουργούν την οικονομική κρίση τόσο σημαντικές είναι και οι επιπτώσεις που επιφέρει μια οικονομική κρίση στην εκάστοτε χώρα. Εν συνεχεία θα αναφερθούμε σε γενικές επιπτώσεις που απορρέουν από την οικονομική κρίση (INE,(2008)). Αρχικά, δημιουργείται μείωση της ρευστότητας καθώς και μειωμένα κέρδη επιχειρήσεων ενώ παράλληλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν χορηγούν δάνεια ενώ τα κριτήρια της δανειοδότησης είναι αυστηρότερα. Παράλληλα τα επιτόκια δανεισμού είναι υψηλά καθώς όταν μια χώρα γίνεται οικονομικά αναξιόπιστη και οδηγείται σε δανεισμό αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με αποτέλεσμα την αύξηση του τόκου δανεισμού. Πέρα της επιφύλαξης αυτής, κυριαρχεί και επιφύλαξη και στις επενδύσεις που μπορεί να πραγματοποιηθούν σε μια χώρα που υφίσταται οικονομική κρίση καθώς υπάρχει σε μεγαλύτερο βαθμό το ενδεχόμενο της οικονομικής αποτυχίας της επένδυσης. Περαιτέρω, η υφιστάμενη κατάσταση οδηγεί στην ανάπτυξη αρνητικού κλίματος για κάθε κλάδο της οικονομίας ενώ επικρατεί σε μεγάλο βαθμό και ο φόβος της χρεωκοπίας. Ακόμη, τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται σε μεγάλο βαθμό καθώς οι επιχειρήσεις αδυνατούν να καλύψουν τις οικονομικές υποχρεώσεις τους. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί και από το γεγονός ότι μια χώρα σε περίοδο οικονομικής κρίσης θα καταφύγει σε μέτρα λιτότητας που έχουν ως σκοπό την αύξηση των εισφορών με σκοπό την αποπληρωμή των δανείων και αυτό οδηγεί σε σημαντική αύξηση της φορολογίας, μείωση μισθών και συντάξεων. Παράλληλα, περιορίζονται οι κρατικές δαπάνες ενώ οι επικρατούσες συγκυρίες συμβάλλουν σε ένα αβέβαιο οικονομικό περιβάλλον. Παρατηρείται μείωση των ρυθμών της οικονομικής ανάπτυξης, της παραγωγικότητας και έτσι μειώνονται οι εξαγωγές, οι εισαγωγές και κατ' επέκταση η ανταγωνιστικότητα στην αγορά.

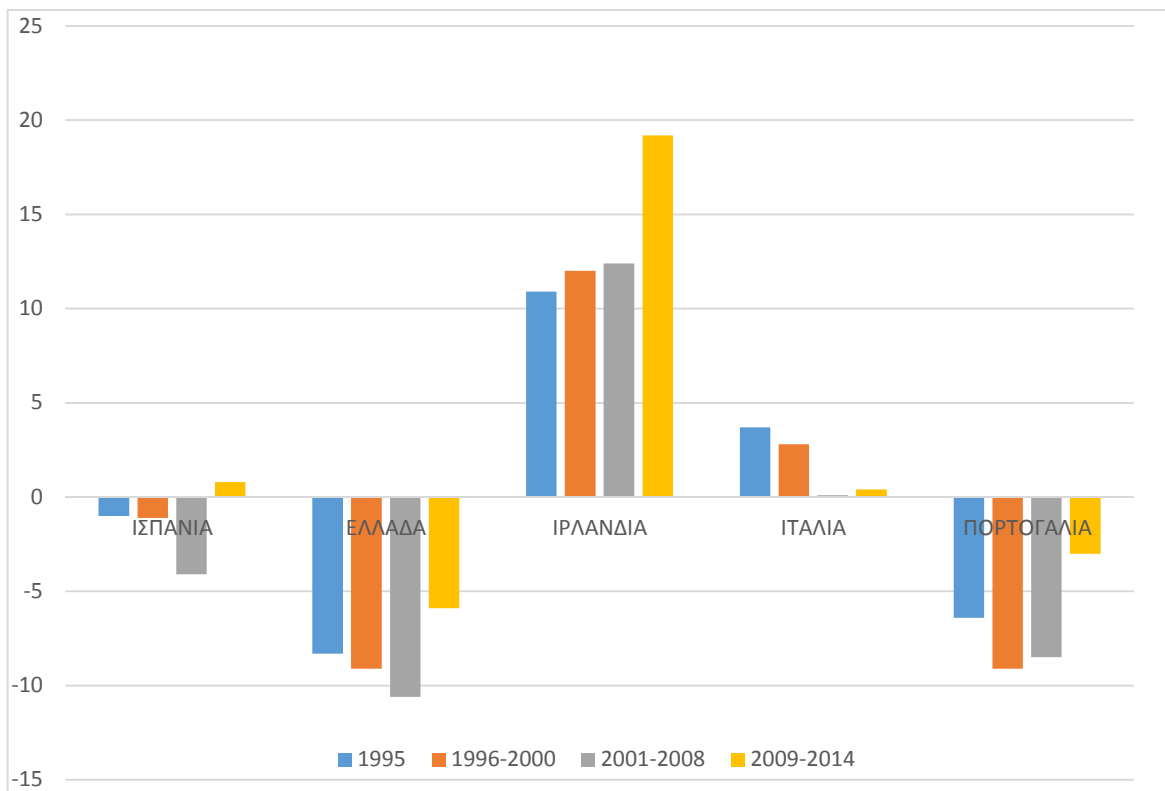
1.4 Δημοσιονομικό έλλειμμα και ελληνική Οικονομία

Παρόλο που η παρούσα πτυχιακή εργασία επικεντρώνεται στον ιδιωτικό τομέα και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης θα γίνει αναφορά στο δημοσιονομικό έλλειμμα για την πλήρη κατανόηση των διαστάσεων της ελληνικής κρίσης. Η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία, Ιρλανδία βίωσαν σχεδόν ταυτόχρονα την οικονομική κρίση και έτσι την σημαντική μείωση των ελλειμάτων τρέχουσων συναλλαγών με την Ελλάδα να αποτελεί την ευρωπαϊκή χώρα με το μεγαλύτερο πρόβλημα καθώς συγκέντρωσε τεράστια δημοσιονομικά και εμπορικά ελλείματα. Σε αντίθεση, η Ιρλανδία και η Ισπανία διατηρούσαν υγιέστερη δημοσιονομική θέση η οποία επιδεινώθηκε μόνο όταν αναγκάστηκαν να διασώσουν τον τραπεζικό τομέα.

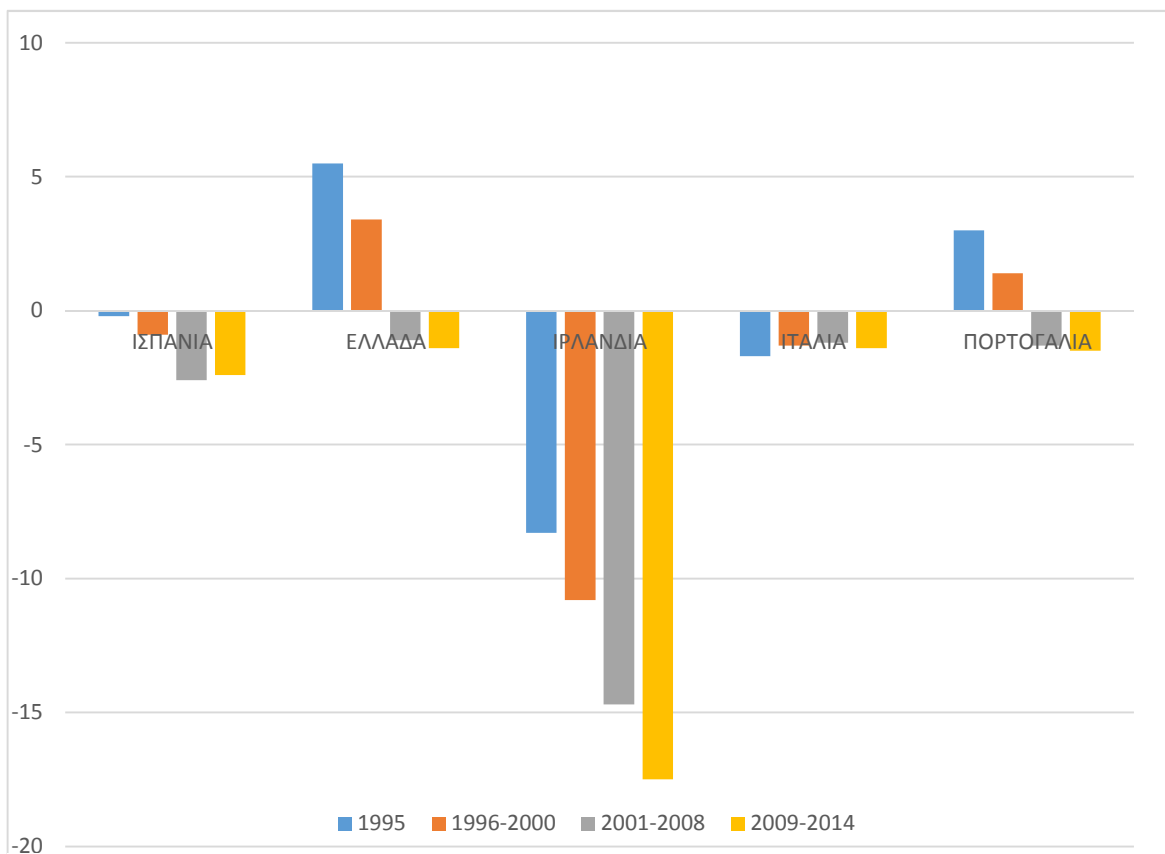
Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 1996 έως 2008 συνδέθηκε με μία αύξηση του εξωτερικού χρέους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται πίνακες, που αντιπροσωπεύουν το επίπεδο τρέχουσων συναλλαγών σε Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Ισπανία, για τις χρονικές περιόδους 1996 με 2000, 2001 με 2008, 2009 με 2014 ενώ η σύγκριση γίνεται με βάση τα μεγέθη του έτους 1995. Η διάκριση των τρέχουσων συναλλαγών γίνεται σε καθαρές εξαγωγές και στο άθροισμα των καθαρών τρεχουσών μεταβιβάσεων και του καθαρού πρωτογενούς εισοδήματος.

Γράφημα 4: Πλεόνασμα τρέχουσων συναλλαγών σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία))

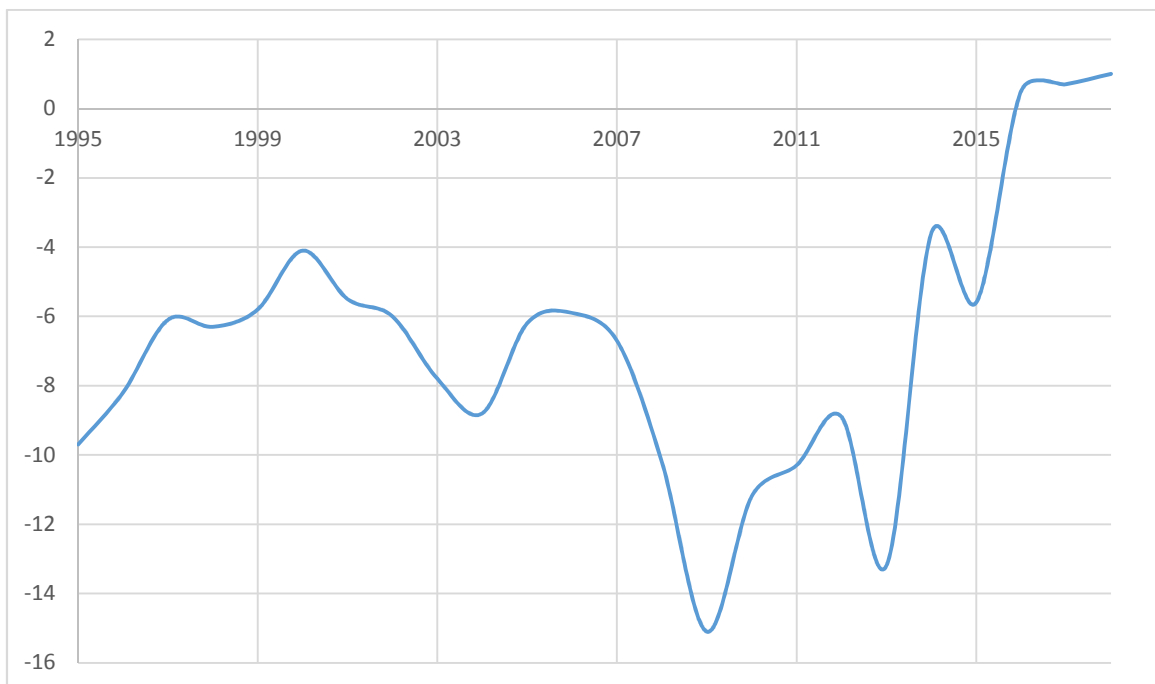
Γράφημα 5: Καθαρές εξαγωγές σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία))

Γράφημα 6: Άθροισμα καθαρών τρεχουσών μεταβιβάσεων και καθαρού πρωτογενούς εισοδήματος σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία))

Από το πρώτο διάγραμμα παρατηρούμε ότι το επίπεδο τρέχουσων συναλλαγών της Ελληνικής Οικονομία μειώθηκε από το έτος 1995 έως την χρονική περίοδο 1996-2000 ενώ κατά το 2001 έως 2008 η μείωση είναι δραματική καθώς αγγίζει το 6% σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην πτώση των καθαρών τρεχουσών μεταβιβάσεων και του καθαρού πρωτογενούς εισοδήματος. Αυτό συνέβη διότι μειώθηκαν οι Ευρωπαϊκές επιδοτήσεις μετά την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς τα κεφάλαια κατευθύνθηκαν στις νέες χώρες που ήταν φτωχότερες από την Ελλάδα. Παράλληλα, το καθαρό πρωτογενές εισόδημα μειώθηκε καθώς η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα μετανάστευσης αλλά και λόγω των αυξανόμενων πληρωμών τόκων υπέρ του αυξανόμενου εξωτερικού χρέους της χώρας (Gourinchas et al. 2016). Επιπλέον το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας μειώθηκε στο 10,6 % του ΑΕΠ κατά την διάρκεια πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης.

Η αύξηση των εταιρικών συναλλαγών και της παραγωγικής δυναμικότητας οδήγησε στην αύξηση του ελλείματος των τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδας από το 1005 έως το 2000. Συγκεκριμένα, το έλλειμα τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 2,9% του ΑΕΠ, οι εταιρικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 2,1% και οι δημόσιες επενδύσεις κατά 0,4%. Ο Gourinchas et al. (2016) αναφέρει ότι η αύξηση του ελλείματος κατά τις χρονικές περιόδους από το 1996 έως το 2008 συνδέθηκαν με μία αύξηση της κατανάλωσης με το έλλειμα να έχει αυξηθεί κατά 6% του ΑΕΠ , και οι συνολικές εξοικονομήσεις να έχουν μειωθεί κατά 6,7%. Εν συνεχεία παρουσιάζεται ένα γράφημα που απεικονίζει το έλλειμα της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά την χρονική περίοδο 1995 έως 2018. Ειδικότερα, μετά από οκτώ έτη συνεχών ελλείψεων, η Ελληνική οικονομία παρουσίασε ένα μικρό πρωτογενές πλεόνασμα το έτος 2016 της τάξης του 0,5% ήταν το πιο θετικό αποτέλεσμα μετά από αρκετά χρόνια περικοπής του κόστους ενώ συνεχίζει να αυξάνει το 2017 σε 0,7% και το 2018 σε 1%.

Γράφημα 7 : Έλλειμα γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό ΑΕΠ (Πηγή Eustostat (επεξεργασμένα στοιχεία)

2.Βασικοί τομείς της Ελληνικής Οικονομίας

Οι βασικοί τομείς την ελληνικής οικονομίας χωρίζονται στον πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή τομέα. Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει την γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο δευτερογενής τομέας αποτελείται από τους κλάδους της βιομηχανίας, της ύδρευσης, των ορυχείων, των μεταλλευμάτων και της οικοδομής. Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες, την δημόσια διοίκηση, της τράπεζες, τις ασφάλειες, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπόλοιπες υπηρεσίες. Διαχρονικά, στην ελληνική οικονομία παρατηρείται μια αύξηση του τριτογενούς τομέα και ιδιαίτερα στο ΑΕΠ και επίσης αποδεικνύεται η στροφή από τον πρωτογενή στο δευτερογενή και τελικά στο τριτογενή τομέα. Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα γίνει αναφορά στον ιδιωτικό τομέα και ειδικότερα στο τομέα του εμπορίου, των κατασκευών, τον τουριστικό, τον αγροτικό, της εστίασης, της κτηνοτροφίας, της αλιείας και στην πορεία τους πριν την οικονομική κρίση δηλαδή από το 2000 έως 2007 κατά την διάρκεια εμφάνισης της οικονομικής κρίσης δηλαδή από το 2008 έως 2009 αλλά και μετά την οικονομική κρίση από το 2010 έως το 2018.

2.1 Ο τομέας του εμπορίου πριν και μετά την οικονομική κρίση

Ο κλάδος του εμπορίου αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών. Η αλυσίδα λειτουργεί αρχικά με τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με το χονδρικό εμπόριο οι οποίες έρχονται σε επαφή με τις παραγωγικές επιχειρήσεις ώστε να αποκτήσουν και να μεταπωλήσουν τα προϊόντα στις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου με κατάληξη τον μέσο καταναλωτή. Το χονδρικό εμπόριο επιτρέπει τη διενέργεια οικονομιών μεγάλης κλίμακας και απλοποιεί τις διαδικασίες καθώς οι παραγωγοί δεν επιχειρούν συναλλαγές με πλήθος επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου όπως και αυτές δεν επιχειρούν συναλλαγές με πλήθος παραγωγών. Οι Beetsma et. al. (2007) αποδεικνύουν ότι μέσω του χονδρικού εμπορίου αποφεύγεται η αγορά μεγάλων ποσοτήτων από πλευρά λιανικού εμπορίου, η φυσική διανομή εμπορευμάτων, η συγκεντρωμένη παροχή εμπορευμάτων διαφορετικών παραγωγών από έναν χονδρέμπορο στον λιανοπωλητή, ο περιορισμός του κόστους αποθήκευσης και η παροχή και διαχείριση πληροφοριών. Οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου αποτελούν το σημαντικότερο κρίκο του εμπορικού κυκλώματος, διαδραματίζοντας εξέχοντα ρόλο στα κανάλια διανομής. Σύμφωνα με τους Corsetti και Muller (2006) οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου μπορούν να ταξινομηθούν σε: κατάσταση ευκολίας, εξιδανικευμένα καταστήματα, καταστήματα ποικιλίας προϊόντων, πολυκαταστήματα, εκπτώτικα καταστήματα, καταστήματα-αποθήκες. Οι

Dullien και Schwarzer (2009) υποστηρίζουν ότι η συγκέντρωση ενός κλάδου τόσο στο εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο καθώς και η διεθνοποίηση του με την κυριαρχία μεγάλων πολυκαταστημάτων με κάποια από αυτά να εντάσσονται σε έναν παγκόσμιο όμιλο και να προσφέρουν μια γκάμα εμπορευμάτων εντείνουν το ανταγωνισμό μέσω της δημιουργίας οικονομικών κλίμακας. Παρακάτω παρουσιάζεται ένας πίνακας που αποτυπώνει την πορεία του κλάδου των εργασιών κατά την διάρκεια 2004 έως 2017.

Πίνακας 2: Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων από το 2004 έως το 2017 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	
2004	124,90
2008	171,00
2013	114,40
2016	102,07
2017	109,37

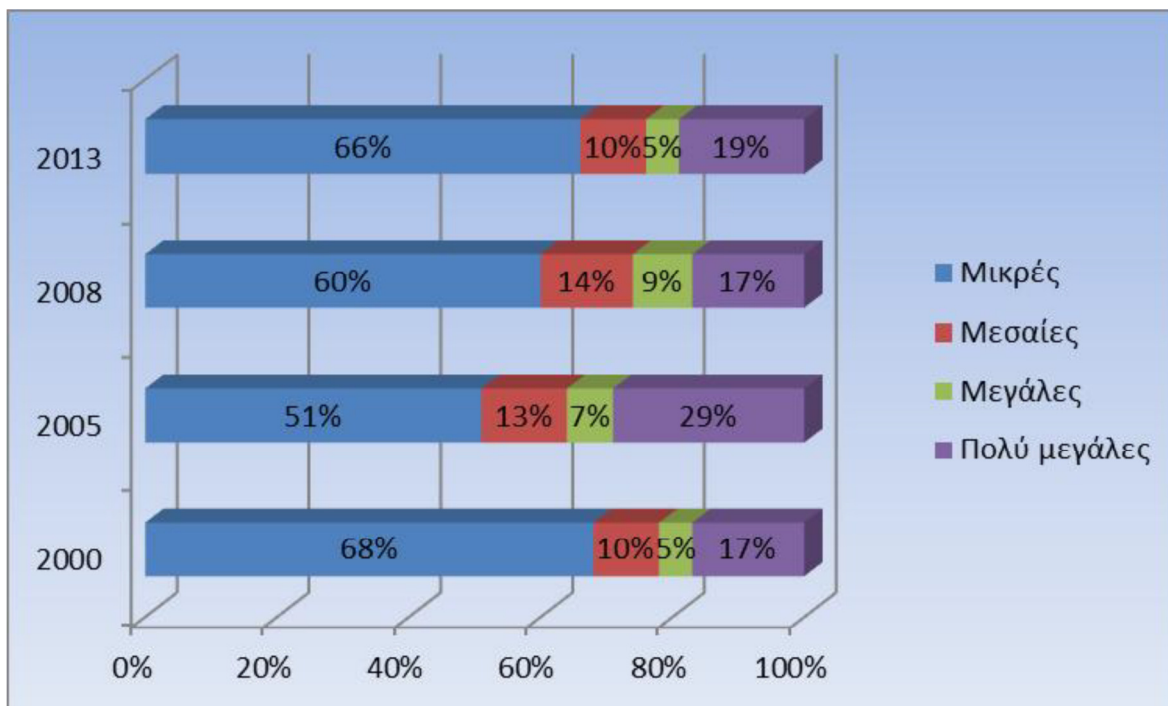
Από το 2004 έως το 2008 ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει σταθερή θετική πορεία, επιτυγχάνοντας μια συνολική ανάπτυξη της τάξης του 26.90%. Το 2008 ο συνολικός τζίρος του κλάδου καταγράφει την ανώτερη τιμή του και έκτοτε εισέρχεται μια έντονη πτωτική πορεία. Συγκεκριμένα, μεταξύ 2008 και 2013 εμφανίζεται μια συρρίκνωση της τάξης του 40% έχοντας ως συνέπεια κατά το 2013 ο κύκλος εργασιών του κλάδου να βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το 2004. Κατά το έτος 2016 η πτωτική πορεία βρίσκεται σε τάξη του 12% ενώ το 2017 παρατηρούμε ότι το ποσοστό ανεβαίνει σε τάξη του 6%. Τα ανωτέρω αποτυπώνουν με σαφήνεια την επίδραση της οικονομικής κρίσης στο τομέα του εμπορίου και πως η αναπτυξιακή πορεία αυτού διακόπτεται κατά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδραση της κρίσης είναι τόσο μεγάλη που ο κύκλος εργασιών το 2016 βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει φτάσει. Εν συνεχεία παρουσιάζεται ένας πίνακας που αποτυπώνει την πορεία του τζίρου για κάποιες ομάδες του τομέα του εμπορίου. Ειδικότερα, παρατηρούμε από τον πίνακα ότι τα πολυκαταστήματα όχι μόνο κατέγραψαν την μεγαλύτερη ανάπτυξη του κύκλου εργασιών τους από το 2000 έως το 2008, αλλά παράλληλα παρουσίασαν την μικρότερη υποχώρηση από το 2008 έως το 2016. Στα ίδια περίπου επίπεδα βρίσκεται το εμπόριο ειδών ψυχαγωγίας και καλλυντικών

με ανάπτυξη των πωλήσεων 68% και 61% και υποχώρηση 32% και 35% αντιστοίχως. Το εμπόριο τεχνολογικού εξοπλισμού και το εμπόριο τροφίμων πριν την κρίση εμφάνισαν αύξηση τζίρου κατά 60% και 41%, ενώ μετά την κρίση καταγράφηκε μείωση 45% και 30%. Από την άλλη μεριά, το εμπόριο οικιακού εξοπλισμού και ένδυσης ήταν οι μόνες κατηγορίες που παρουσίασαν μεγαλύτερη υποχώρηση από αύξηση καθώς η ανάπτυξη των πωλήσεων άγγιξε αντίστοιχα το 60% και το 48%, ενώ η μείωση που ακολούθησε ήταν 53% και 36%. Συγκεντρωτικά, την μεγαλύτερη αρνητική επίδραση μετά την εμφάνιση της κρίσης παρουσίασε το εμπόριο οικιακού εξοπλισμού με υποχώρηση της τάξης του 60%.

Πίνακας 3: Η πορεία του τζίρου για τα βασικά είδη των επιχειρήσεων από το 2008 έως το 2016 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Χρονική Περίοδος	2000-2008	2008-2016
Πολυκαταστήματα	104%	-23%
Εμπόριο ειδών ψυχαγωγίας	68%	-32%
Εμπόριο καλλυντικών	61%	-35%
Εμπόριο τεχνολογικού εξοπλισμού	60%	-45%
Εμπόριο οικιακού εξοπλισμού	41%	-60%
Εμπόριο τροφίμων	41%	-30%
Εμπόριο ένδυσης	36%	-38%

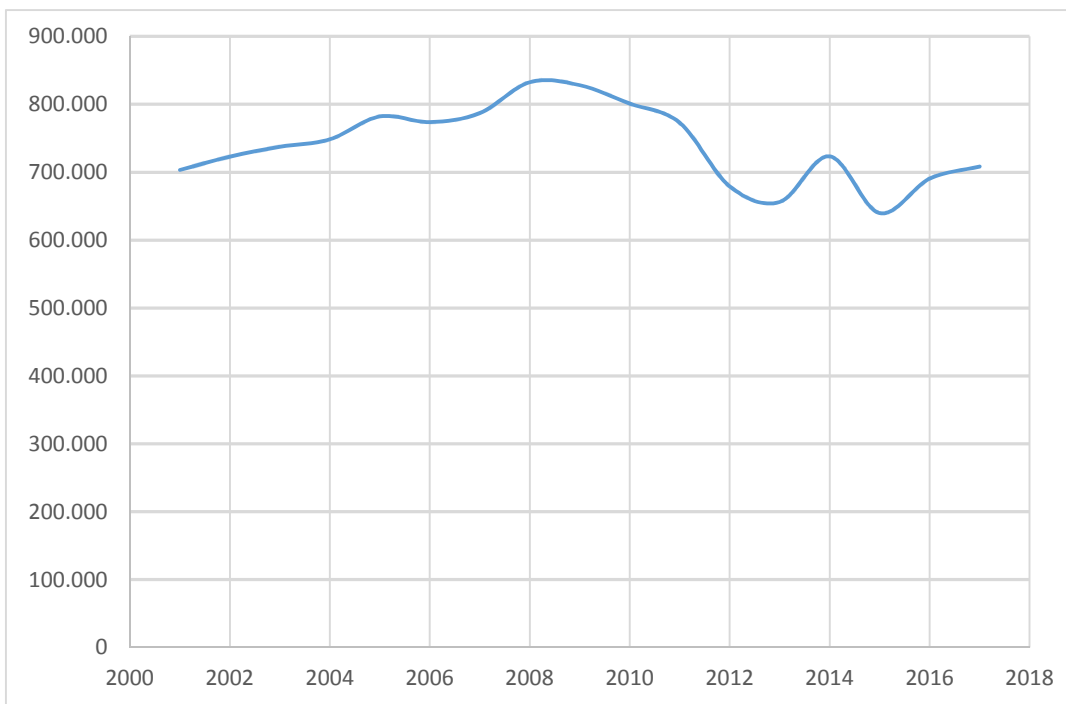
Εν συνεχεία παρατίθεται ένα γράφημα στο οποίο απεικονίζεται η διάρθρωση του κύκλου εργασιών για την χρονική περίοδο 2000 έως 2013 και βασικό γνώρισμα του γραφήματος είναι ότι ο τζίρος βασίζεται στο μέγεθος της επιχείρησης δηλαδή σε μικρή, μεσαία, μεγάλη, και πολύ μεγάλη.

Γράφημα 8: Γράφημα κύκλου εργασιών βάσει τζίρου και μεγέθους επιχείρησης (Πηγή Μυλωνάς & Τζάκου-Λαμπροπούλου 2016)

Συγκεκριμένα, παρατηρείται από το γράφημα ότι το μισό του τζίρου υλοποιείται από μικρές επιχειρήσεις σε επίπεδο 50% με 70% σε σχέση με το μερίδιο των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων όπου βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα της τάξης του 10% και 5% αντίστοιχα τα οποία κατά την διάρκεια των χρόνων παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις. Αξίζει να αναφερθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό του τζίρου της τάξης του 20% με 30% καταγράφεται από τις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις. Είναι εμφανές ότι στην περίοδο πριν την οικονομική κρίση υπάρχει μία αύξηση στο ποσοστό του τζίρου από τις μεγάλες επιχειρήσεις σε σχέση με τις μικρές επιχειρήσεις ενώ κατά την διάρκεια της κρίσης (2008) το μερίδιο των μικρών επιχειρήσεων αυξάνει σταδιακά και επανέρχεται σε επίπεδα προ κρίσης ενώ το μερίδιο των μεγάλων επιχειρήσεων υποχωρεί σε επίπεδα που βρισκόταν στα πρώτα έτη (2000).

Επιπλέον, παρατίθεται ένα γράφημα που παρουσιάζει τα στοιχεία των απασχολούμενων στο κλάδο του εμπορίου από το 2001 έως το 2017 με τον κατακόρυφο άξονα να αναπαριστά τον αριθμό των εργαζομένων και τον οριζόντιο άξονα να αναπαριστά τις χρονολογικές περιόδους.

Γράφημα 9: Αριθμός απασχολούμενων στο κλάδο του εμπορίου από το 2001 έως το 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

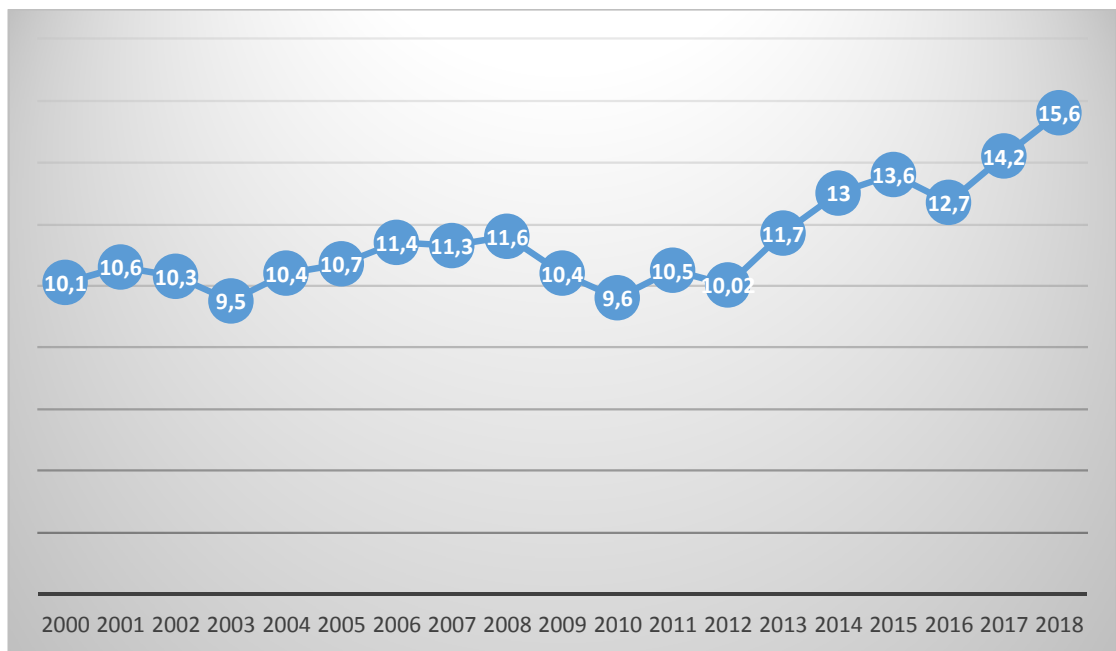
Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα του γραφήματος είναι εμφανής η συνεισφορά του τομέα του εμπορίου στο τομέα της απασχόλησης των εργαζομένων πέρα από τη συνεισφορά του στο κύκλο εργασιών που συνεισφέρει στο ΑΕΠ. Ωστόσο, παρατηρούμε και την αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης στον αριθμό των εργαζομένων. Ειδικότερα, από το 2001 έως το 2008 με εξαίρεση το 2006, ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης στο κλάδο του εμπορίου παρουσιάζει μια ανοδική πορεία. Από το 2008 έως το 2013 οι θέσεις των εργαζομένων μειώνονται σε σημαντικό βαθμό, το 2014 υπάρχει μια αύξηση στον αριθμό ενώ το 2015 μειώνονται σε ένα μικρό βαθμό και εν συνεχεία το 2016 και το 2017 οι θέσεις εργασίας να ακολουθούν πάλι μια ανοδική πορεία.

2.2.1 Ο τομέας του τουρισμού πριν και μετά την οικονομική κρίση

Ο τουρισμός υπό την σύγχρονη μορφή του γνώρισε έντονη ανάπτυξη μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου λόγω της οικονομικής ανάπτυξης και τις τεχνολογικής εξέλιξης που ενθάρρυνε τις μετακινήσεις λόγω αύξησης των ανέσεων και μείωσης του κόστους. Ο κλάδος του τουρισμού αποτελεί για πολλά κράτη έναν πυλώνα εξισορρόπησης των εμπορικών ισοζυγίων καθώς και πέραν του συναλλάγματος που προσελκύει επιδρά έμμεσα σε έναν σημαντικό αριθμό κλάδων που επί της ουσίας αποτελούν προμηθευτές του. Σε ένα ευρύτερο διεθνές επίπεδο, ο κλάδος του τουρισμού αποτελεί μία από τις ισχυρότερες δυνάμεις της παγκόσμια οικονομίας (Sinclair & Stabler, 1991).

Σημαντικό πλεονέκτημα του τουρισμού είναι η θετική επίδραση που παρατηρείται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και στην απασχόληση και είναι ιδιαίτερο σημαντικό γιατί δεν περιορίζεται αποκλειστικά στα αστικά κέντρα αλλά ενθαρρύνει την αποκέντρωση μέσω της επίδρασης μικρών τοπικών κοινωνιών (Ηγουμενάκης, 1990). Στην Ελλάδα, παρατηρείται σημαντική αύξηση λόγω της μικρής ισχύς του δευτερογενή τομέα αλλά και σε ένα σύνολο χαρακτηριστικών που την καθιστούν έναν ελκυστικό προορισμό σε παγκόσμια βάση. Χαρακτηριστικά τέτοια αποτελούν το ισχυρό πολιτιστικό υπόβαθρο που έχει τις ρίζες στην αρχαία περίοδο, τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά, τα φυσικά τοπία καθώς και η ελληνική γαστρονομία (Deimezi & Buhalis, 2003).

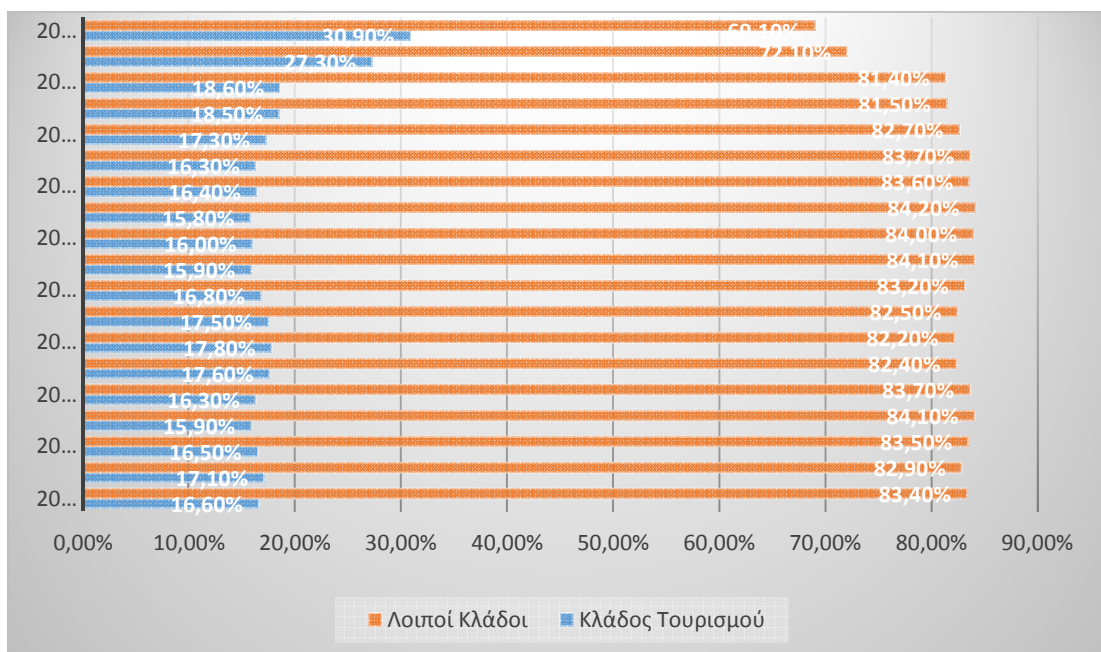
Εν συνεχεία παρουσιάζεται ένα γράφημα που δείχνει την πορεία των συνολικών εσόδων από τον ελληνικό τουριστικό κλάδο σε δισεκατομμύρια ευρώ για την χρονική περίοδο 2000 έως 2018. Ο κατακόρυφος άξονας αφορά τα έσοδα που κερδήθηκαν ενώ ο οριζόντιος άξονας περιγράφει τη χρονική περίοδο.

Γράφημα 10: Συνολικά έσοδα στον τουριστικό κλάδο (Πηγή: www.sete.gr (2018))

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο ανωτέρω διάγραμμα, τα συνολικά τουριστικά έσοδα ξεπερνούν τα δέκα δισεκατομμύρια ευρώ με εξαίρεση να αποτελούν τα έτη 2003 και 2010. Ειδικότερα το 2000, τα έσοδα καταγράφουν μία σταθερά ανοδική πορεία μέχρι την εμφάνιση της κρίσης το 2009 με εξαίρεση το 2003 όπου και παρατηρούμε μια μικρή μείωση. Τη χρονική στιγμή εμφάνισης της κρίσης και έπειτα παρατηρείται μια μικρή αύξηση το 2011 ενώ το 2013 παρατηρούμε μια ανοδική πορεία η οποία όμως ανακόπτεται το 2016. Ωστόσο το 2017 και το 2018 παρατηρούμε εκτόξευση των εσόδων στον τουριστικό κλάδο! Σε ένα γενικό πλαίσιο μπορούμε να πούμε ότι τα συνολικά έσοδα κατά την διάρκεια της περιόδου 2000 με 2016 καταγράφουν μια ανοδική πορεία με την τελευταία διετία του 2017 και 2018 να είναι σε έξαρση, αποδεικνύοντας από τη μία μεριά την δυσμενή επίδραση της κρίσης αλλά και από την άλλη μεριά την ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού κλάδου.

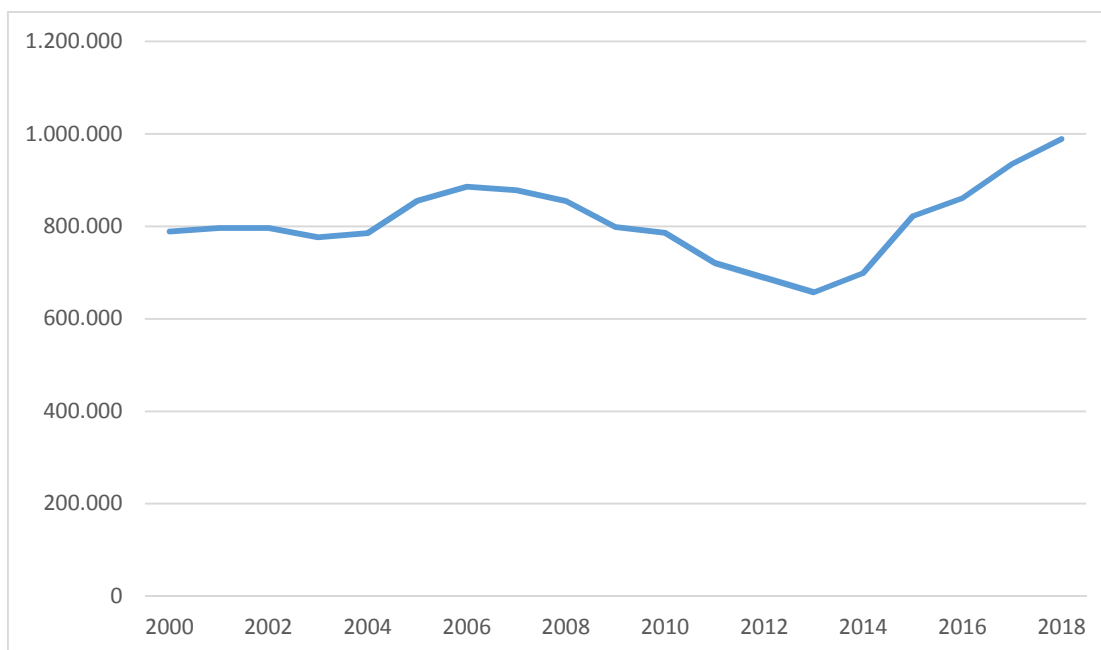
Σχετικά με την συμμετοχή του τουριστικού κλάδου στο ΑΕΠ, μπορεί να διαπιστωθεί από το επόμενο γράφημα. Στο κατακόρυφο άξονα παρουσιάζονται οι χρονολογίες ενώ στον οριζόντιο άξονα η ποσοστιαία συνδρομή.

Γράφημα 10: Συμμετοχή τουριστικού τομέα στο ΑΕΠ (Πηγή: www.sete.gr (2018))

Σύμφωνα με το γράφημα, ο ρόλος του τουριστικού κλάδου αποτελεί σημαντικό μέρος του ΑΕΠ με δεδομένο ότι η συμμετοχή του ξεπερνάει σταθερά το 15%. Η παρουσία του τουριστικού κλάδου εμφανίζει μια ανοδική πορεία ειδικά τα τελευταία χρόνια, όπου ειδικά τα έτη 2017 με 27,30% και το έτος 2018 με 30,90 %, ο τουριστικός κλάδος αντιπροσωπεύει περίπου το 1/3 του παραγόμενου πλούτου εντός της ελληνικής επικράτειας, πράγμα σπουδαίο για τη χώρα μιας και τον ελληνικό τουρισμό. Αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχουν έτη όπου παρά τη μείωση των εσόδων του τουριστικού κλάδου η συμμετοχή στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν αυξάνεται έναντι των υπολοίπων κλάδων της ελληνικής οικονομίας.

Ένα ακόμη σημαντικό πλεονέκτημα του τουριστικού κλάδου είναι η μείωση της ανεργίας μέσω της αύξησης των θέσεων των εργαζομένων. Εν συνεχεία παρουσιάζεται ένα γράφημα που περιγράφει την πορεία των θέσεων απασχόλησης από το 2000 έως το 2018 με τον κατακόρυφο άξονα να αποτελεί τις θέσεις εργασίας και τον κατακόρυφο να παρουσιάζει τις χρονικές περιόδους.

Γράφημα 11: Αριθμός απασχολούμενων στον τουριστικό κλάδο(Πηγή: www.sete.gr (2018))

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, από το 2000 έως το 2004 οι θέσεις εργασίας παρουσιάζουν μικρές διακυμάνσεις ενώ από το 2005 έως το 2007 παρατηρείται μία ανοδική πορεία. Κατά την διάρκεια εμφάνισης της κρίσης , οι θέσεις απασχόληση αρχίζουν να μειώνονται μέχρι το 2014. Το 2014 και έπειτα ξεκινάει και πάλι μια ανοδική πορεία των θέσεων απασχόλησης που εντείνεται μέχρι το 2016 σε όρια που έφταναν πριν την οικονομική κρίση. Τα έτη 2017 και 2018 ωστόσο για πρώτη φορά υπάρχει τόσο μεγάλος αριθμός απασχολούμενων στον τουριστικό κλάδο δείγμα της ανάπτυξης που υπάρχει μιας και πλησιάζει αυτός ο αριθμός κοντά στο εκατομμύριο.

Ακόμη, παρουσιάζεται το γράφημα για την ποσοστιαία συμμετοχή του τουριστικού κλάδου στην εγχώρια απασχόληση. Ο κατακόρυφος άξονας παρουσιάζει την χρονολογική περίοδο ενώ ο οριζόντιος την ποσοστιαία συμμετοχή.

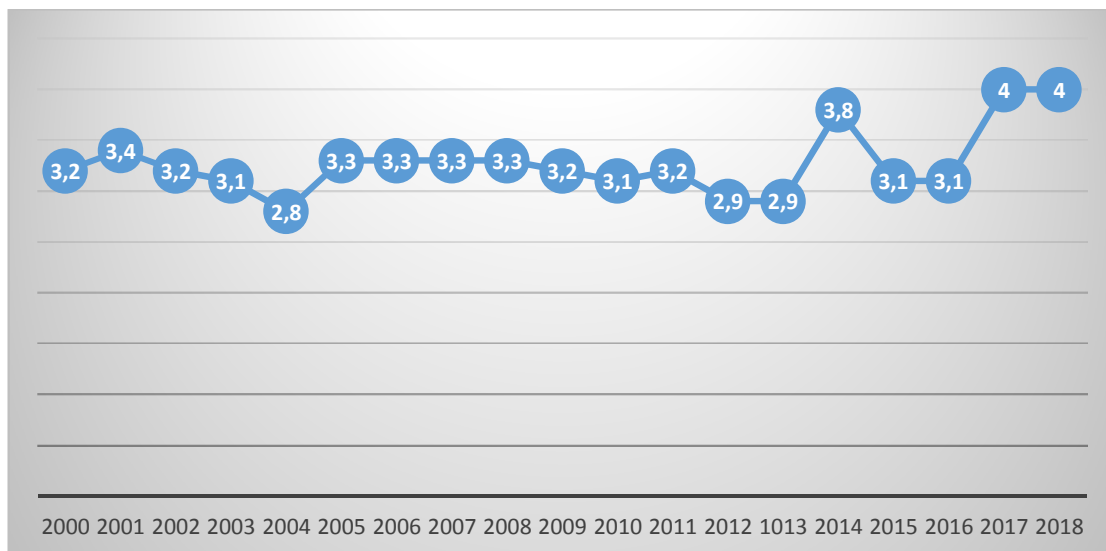

Γράφημα 12: Συμμετοχή του τουριστικού κλάδου στην απασχόληση (Πηγή: www.sete.gr (2018))

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, μπορεί να παρατηρηθεί ότι από το έτος 2000 έως το έτος 2014, η συμμετοχή του τουριστικού κλάδου στην εγχώρια απασχόληση δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές και κυμαίνεται από 16,6% μέχρι 19,4%. Ωστόσο το 2015 και ο 2016, το ποσοστό ανεβαίνει σε επίπεδα της τάξης του 23% και το 2017 και το 2018 να φτάνει το 25% των εργαζομένων να ασχολείται στο τομέα του τουρισμού. Επίσης, υπάρχουν έτη που παρά τη μείωση των θέσεων απασχόλησης του τουριστικού κλάδου η συμμετοχή στην εγχώρια απασχόληση αυξάνεται, με αποτέλεσμα την ανθεκτικότητα του κλάδου αυτού έναντι των υπολοίπων κλάδων.

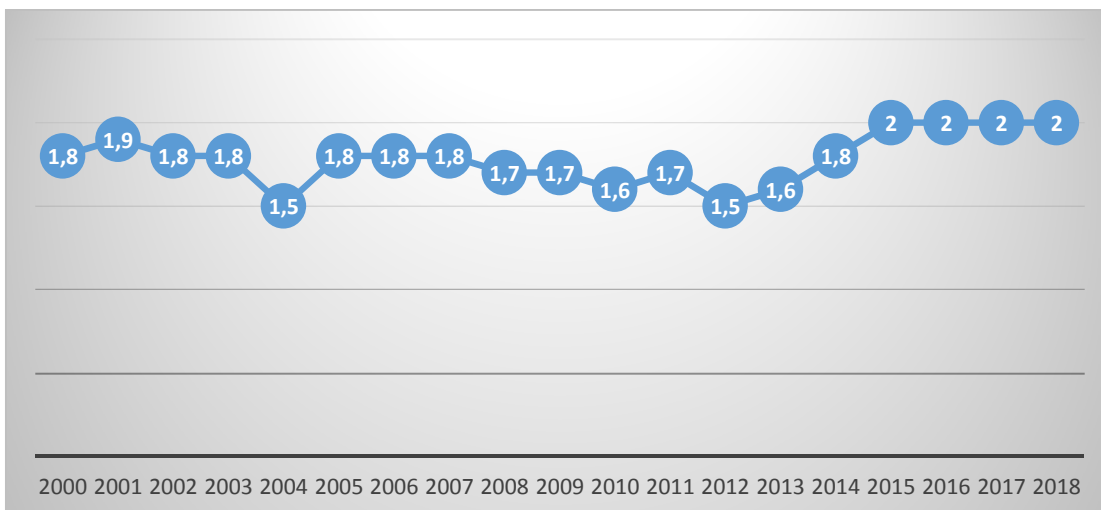
Σύμφωνα με στοιχεία της ΣΕΤΕ, είναι εμφανές ότι ο ελληνικός τουριστικό κλάδος διατηρεί σταθερά ένα μερίδιο μεταξύ 2.9% και 4% της ευρωπαϊκής αγοράς. Συγκεκριμένα, στο επόμενο γράφημα, παρατηρείται μία αξιοσημείωτη σταθερότητα με τον δείκτη να κυμαίνεται μεταξύ 3.1% και

3.4%. Εξαίρεση σε αυτό αποτελούν τα έτη 2004,2012,2013 όπου υποχωρεί στο 2.8% και 2.9% αντίστοιχα ενώ το έτος 2014 ανήλθε στο 3.8%.Το 2017 και το 2018 ανέρχεται στο υψηλότερο ποσοστό, δηλαδή στο 4%.

Γράφημα 14: Μεριδίο κύκλου εργασιών ελληνικού τουριστικού κλάδου στην ευρωπαϊκή αγορά (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Πέραν του μεριδίου στην ευρωπαϊκή αγορά μπορεί να εξετασθεί και η συμμετοχή του στην παγκόσμια αγορά. Έτσι, σύμφωνα με το επόμενο γράφημα μπορεί να παρατηρηθεί ότι το ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 1.5% με 2% με μια αυξητική τάση από το 2012. Αξιολογώντας το επίπεδο του μεριδίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητικό αν ληφθεί υπόψη ο πληθυσμός, το ΑΕΠ και η έκταση της Ελλάδας σε σύγκριση με τα αντίστοιχα παγκόσμια μεγέθη. Η συμμετοχή του εγχώριου κλάδου παρουσιάζει μια σταθερότητα στο 1.8% ενώ μετά την εμφάνιση της κρίσης το ποσοστό υποχωρεί ενώ το 2013 ανακάμπτει σε σημαντικό ποσοστό.

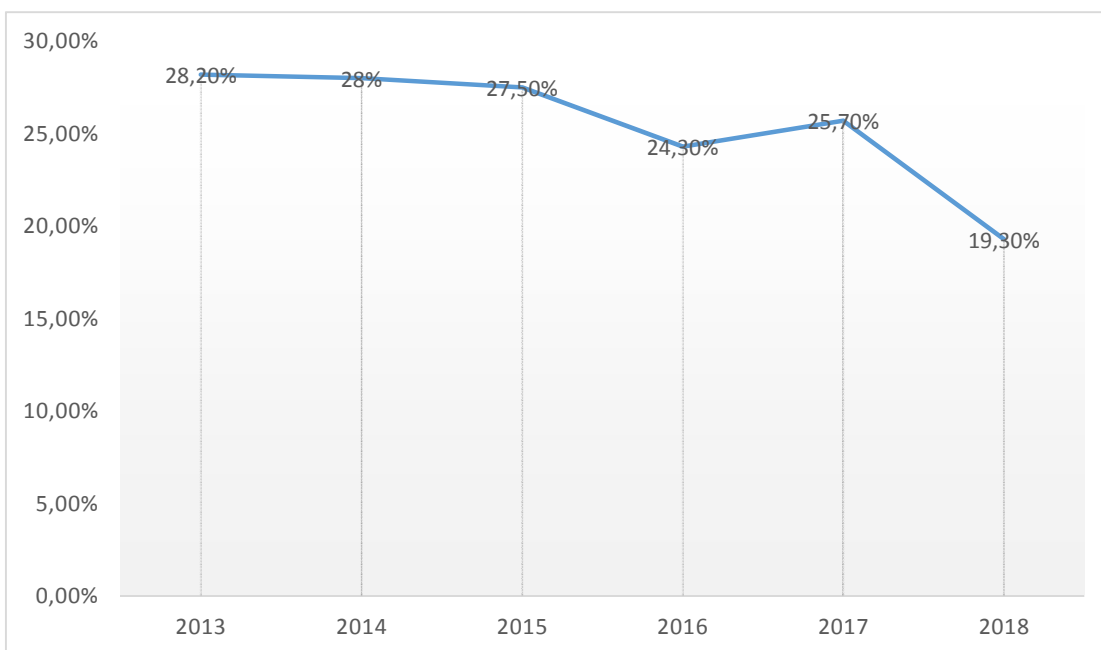
Γράφημα 15: Μερίδιο κύκλου εργασιών ελληνικού τουριστικού κλάδου στην παγκόσμια αγορά (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

2.2.2 Ο τουρισμός στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια

Με τα παραπάνω δεδομένα πάμε να εμβαθύνουμε στον τουρισμό ανά περιφέρεια. Τα στοιχεία που μπορούμε να βρούμε είναι σίγουρα λιγότερα και είναι από το 2013 και μετά, ωστόσο θα πάμε να δούμε όσο πιο αναλυτικά μπορούμε για κάθε μία από τις 13 αυτές ελληνικές περιφέρειες.

2.2.2.1 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Κρήτης

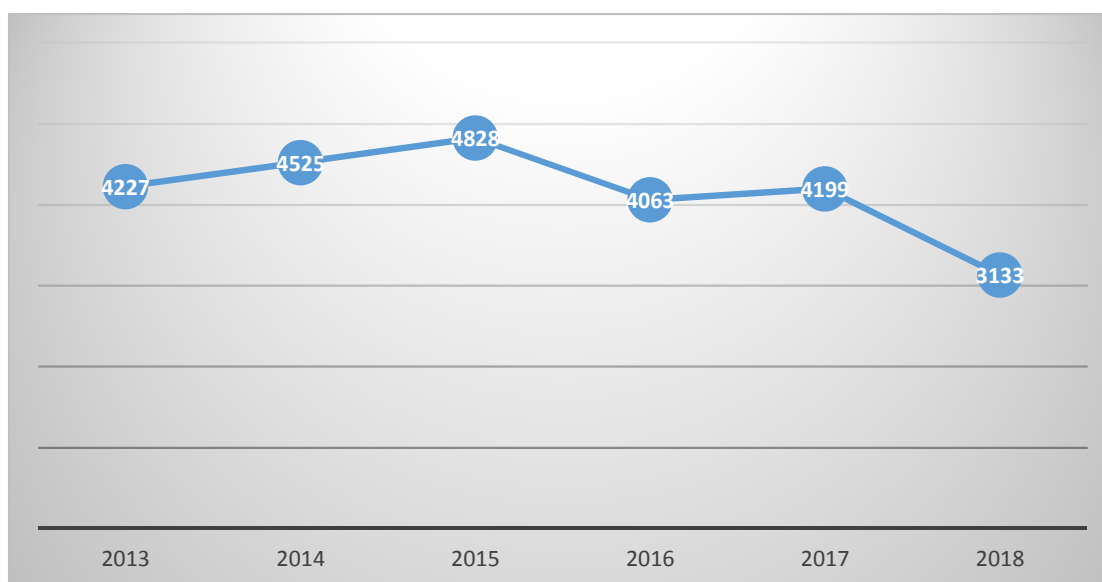
Η Κρήτη κράταγε πάντα ένα από τα μεγαλύτερα μερίδια στον ελληνικό τουρισμό. Για αρχή θα πάμε λοιπόν να δούμε την κατανομή εσόδων ανά χρονιά.

Γράφημα 16: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι από το 2013, που η περιφέρεια της Κρήτης είχε το 28,2% στο σύνολο των περιφερειών στο κομμάτι των εσόδων, ότι πέφτει χρόνο με το χρόνο φτάνοντας το 2018 σχεδόν 10 μονάδες κάτω.

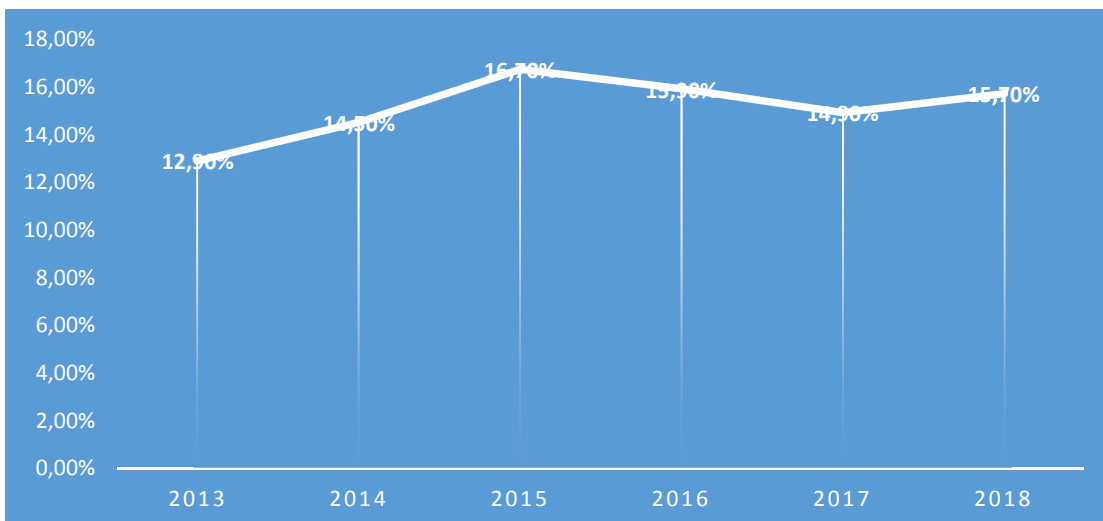
Πάμε να το δούμε όμως και σε πραγματικά νούμερα.

Γράφημα 17: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Παρατηρούμε λοιπόν ότι παρά την κρίση μέχρι το 2015 η περιφέρεια Κρήτης συνέχιζε να αυξάνει τα έσοδά της φτάνοντας τα 4828 εκατ. Ευρώ, κάτι που δε συνεχίστηκε τα επόμενα χρόνια μιας και παρατηρούμε από το 2016 έως το 2018 συνεχή πτώση των εσόδων της φτάνοντας πολύ χαμηλά ειδικά την τελευταία χρονιά με 3133 εκατ. Ευρώ.

Επόμενο βήμα να πάμε να δούμε πόσους εργαζομένους απασχολούσε ο τουρισμός στην περιφέρεια.

Γράφημα 18: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Εδώ παρατηρούμε ότι ένα σημαντικό κομμάτι των εργαζομένων απασχολείται στον τομέα του τουρισμού. Βλέπουμε συνεχή αύξηση από το 2013 και μετά, με σταθερή παρουσία άνω του 15% για κάθε χρόνο από το 2015 και μετά.

Τέλος πάμε να δούμε και τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας

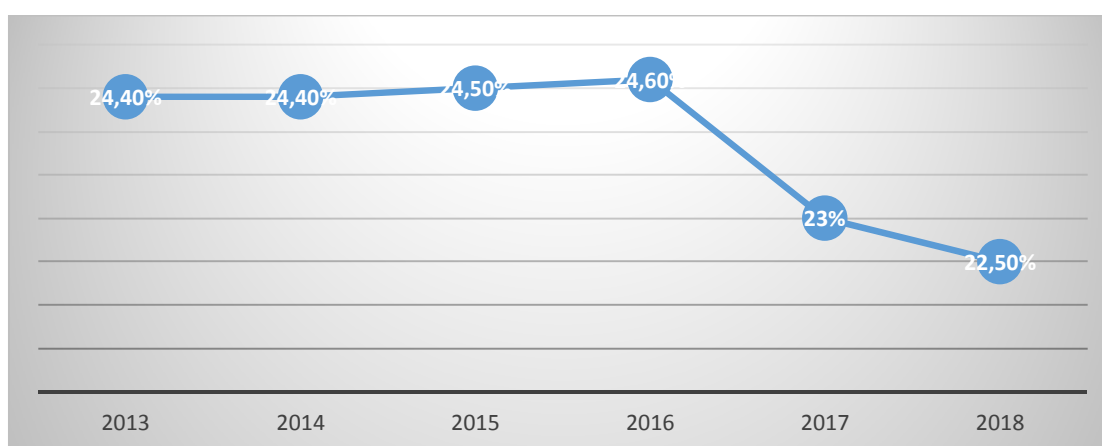
Γράφημα 19: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Εδώ βλέπουμε πόσο σημαντικό κομμάτι αποτελεί ο τουρισμός για την περιφέρεια της Κρήτης μιας και σταθερά το 50% του ΑΕΠ του νησιού κατά μέσο όρο όλα αυτά τα χρόνια, αποτελείται και προέρχεται από αυτόν.

2.2.2.2 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Σειρά έχει να πάμε να δούμε και να αναλύσουμε τον τουρισμό στην περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου.

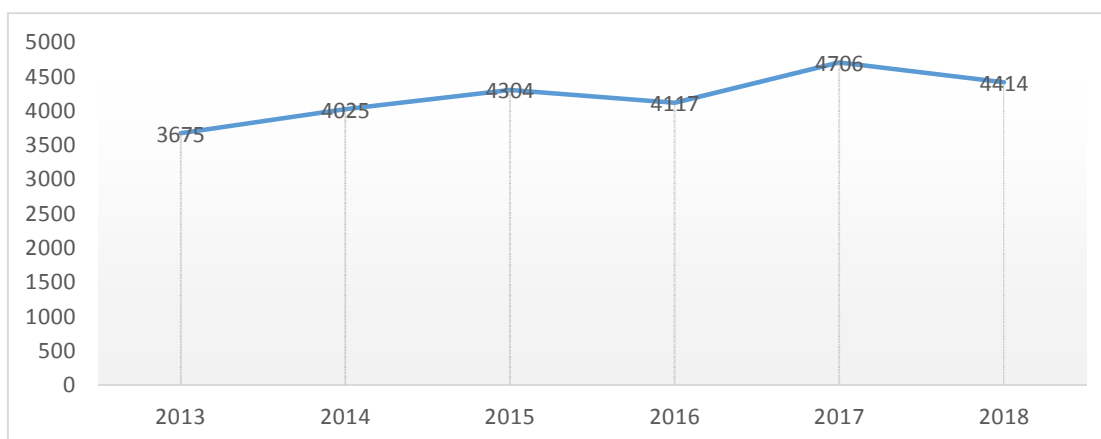
Ξεκινώντας λοιπόν πάμε να δούμε τα κατανομή εσόδων.

Γράφημα 20: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει μία σταθερή συμβολή στα έσοδα του κράτους μιας και από το 2013 που μπορούμε να δούμε, παρατηρούμε να συμβάλει με 24% κατά μέσο όρο στο σύνολο των περιφερειών εκτός από τις χρονιές 2017 και 2018 που το ποσοστό πέφτει σε 23% και 22,5% αντίστοιχα.

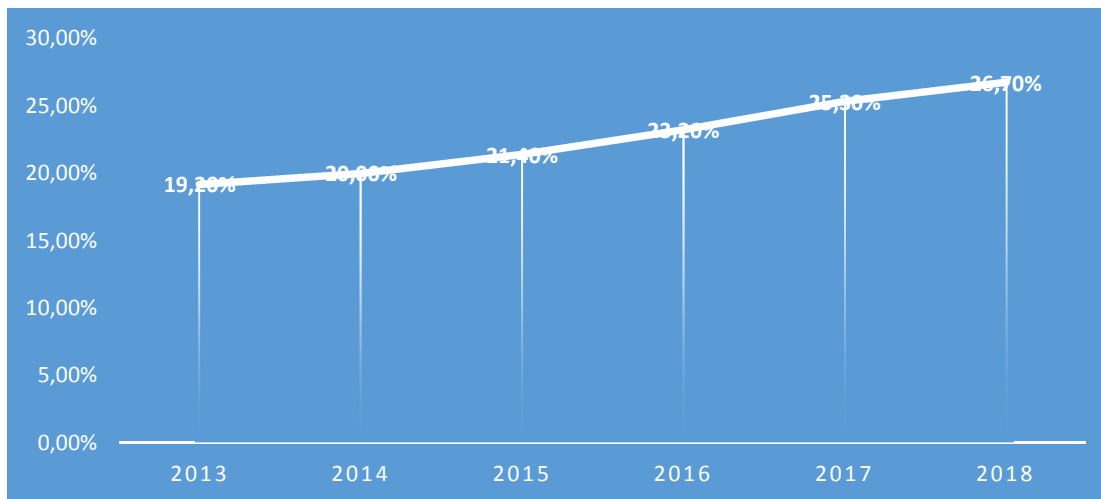
Επόμενο βήμα να πάμε να δούμε σε πραγματικούς αριθμούς αυτή τη συμβολή, δηλαδή δε αναλογία τουριστικής δαπάνης

Γράφημα 21: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον πίνακα βλέπουμε ότι, παρότι η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχασε όπως είπαμε πριν μερικό ποσοστό σε σχέση με την κατανομή εσόδων, τα πραγματικά έσοδα σε εκατ. Ευρώ έχουν αυξητική τάση χρόνο με το χρόνο φτάνοντας το 2017 μάλιστα τα 4706 εκατ. Ευρώ.

Επόμενο βήμα να δούμε και τους εργαζόμενους που απασχολεί ο τουρισμός στην περιφέρεια αυτή.

Γράφημα 22: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Σε αυτό τον πίνακα παρατηρούμε ότι το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολεί η περιφέρεια να έχει αυξητική τάση χρόνο με το χρόνο ξεκινώντας το 2013 από το 19,20% και φτάνοντας το 2018 στο 26,7% που σημαίνει πάνω από το ¼ των εργαζομένων, ότι ασχολούνται με τον τουρισμό.

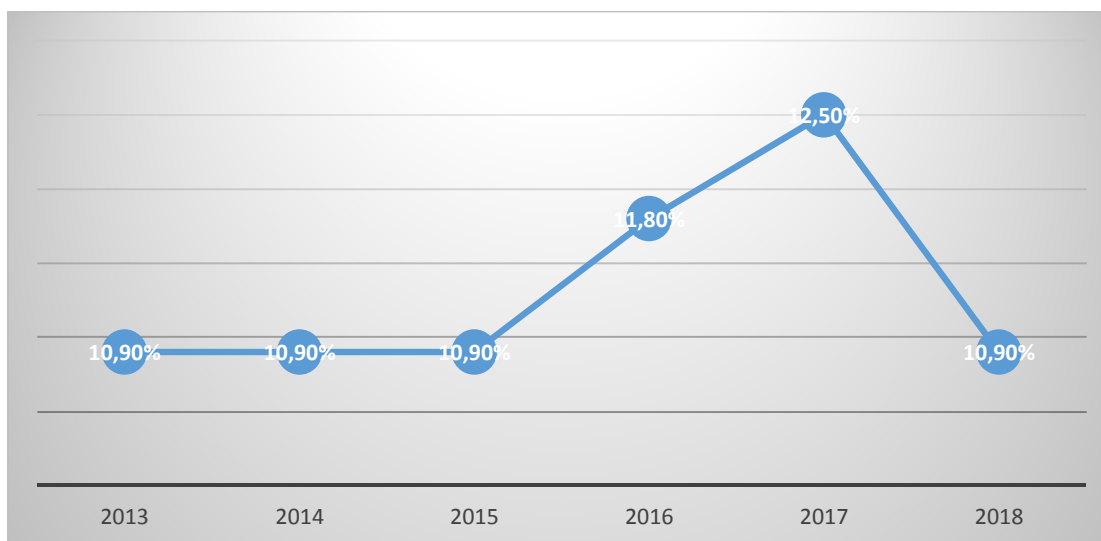
Τέλος πάμε να δούμε και τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας.

Γράφημα 23: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

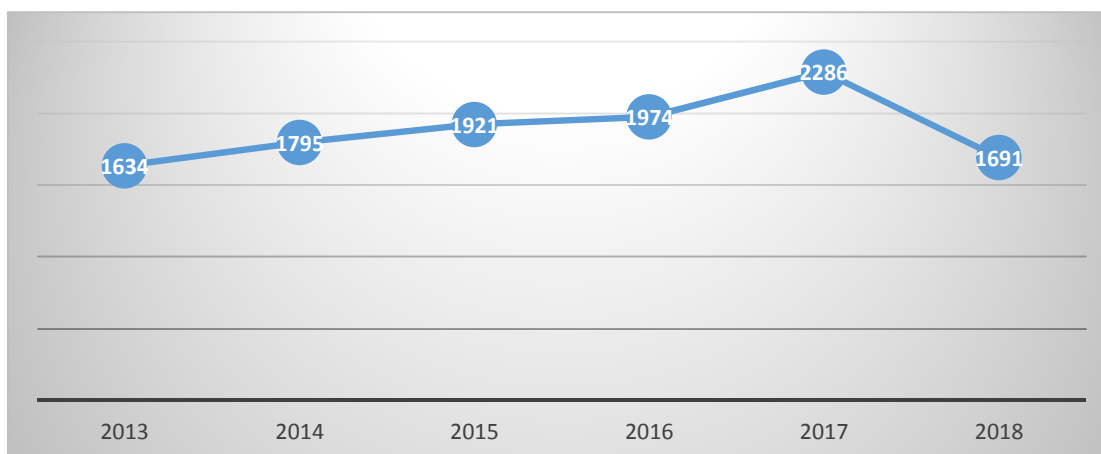
Στον τελευταίο πίνακα παρατηρούμε ότι η συμβολή του τουρισμού στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μονοπωλεί από θέμα ποσοστών, ειδικά τα τελευταία 2 χρόνια με 76,8% το 2017 και 75% το 2018 πράγμα που σημαίνει ότι αυτός ο κλάδος είναι και ο πιο σημαντικός στην περιφέρεια αυτή.

2.2.2.3 Ο τουρισμός στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων Πάμε να δούμε την κατανομή εσόδων σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες

Γράφημα 24: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

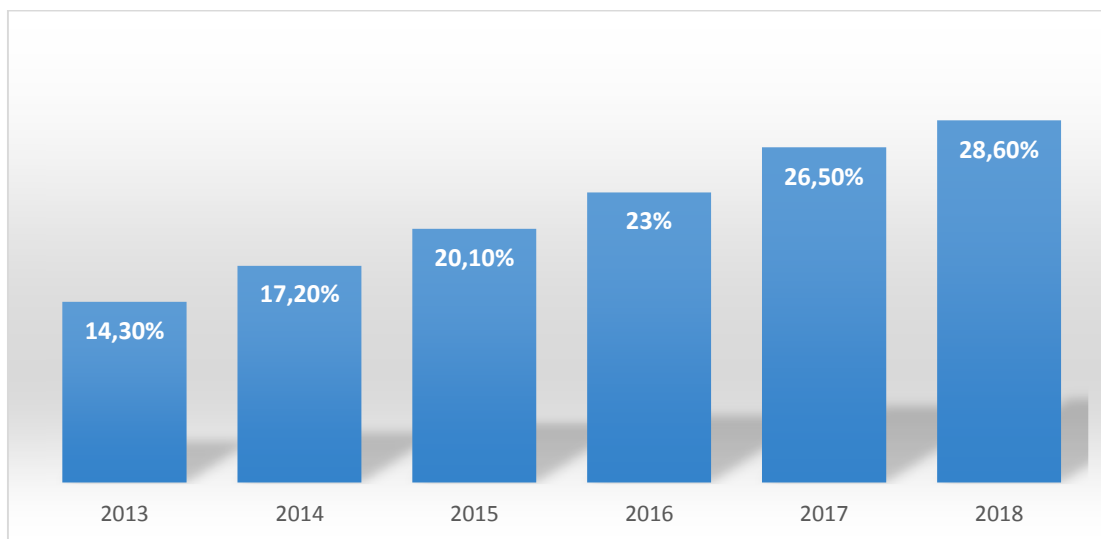
Η περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατέχει περίπου το 11% σταθερά την τελευταία εξαετία στα έσοδα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Εξαιρέση το 2017 που έφτασε 12,5%. Πάμε να το δούμε και σε αριθμούς.

Γράφημα 25: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον πίνακα παρατηρούμε το 2013 να έχει έσοδα 1634 εκατ. και σταδιακά χρόνο με το χρόνο να ανεβαίνει φτάνοντας μάλιστα το 2017 σε 2286 εκατ. Ευρώ. Μεγάλη πτώση παρατηρούμε το 2018 επιστρέφοντας στα ποσοστά του 2013.

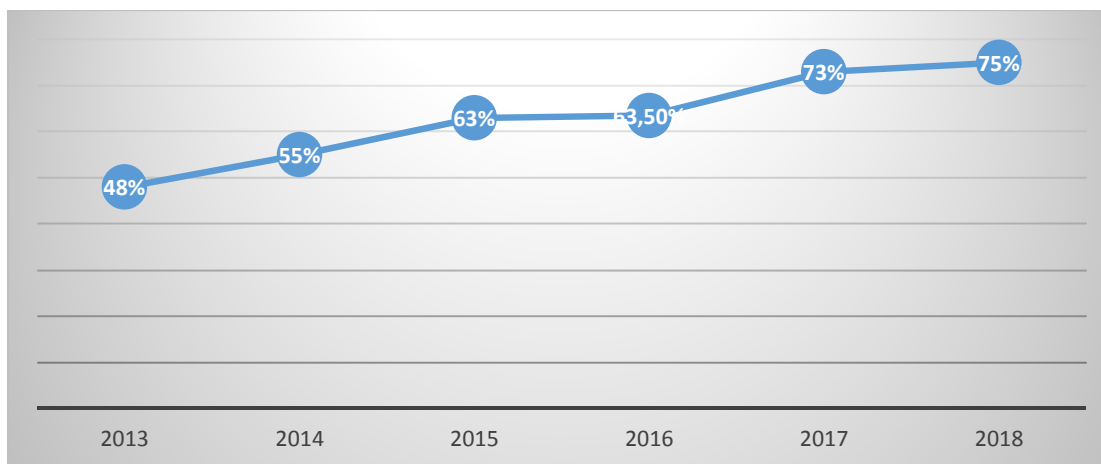
Επόμενο βήμα να δούμε το ποσοστό απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού στην περιφέρεια αυτή.

Γράφημα 26: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Εδώ παρατηρούμε ότι σταδιακά από το 2013 που με ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων καταλάμβανε το 1/6 της περιφέρειας αυτό το ποσοστό κάθε χρόνο ανεβαίνει ένα 3% περίπου φτάνοντας το 2018 σε ποσοστό 28,6%.

Τέλος πάμε να δούμε και τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ

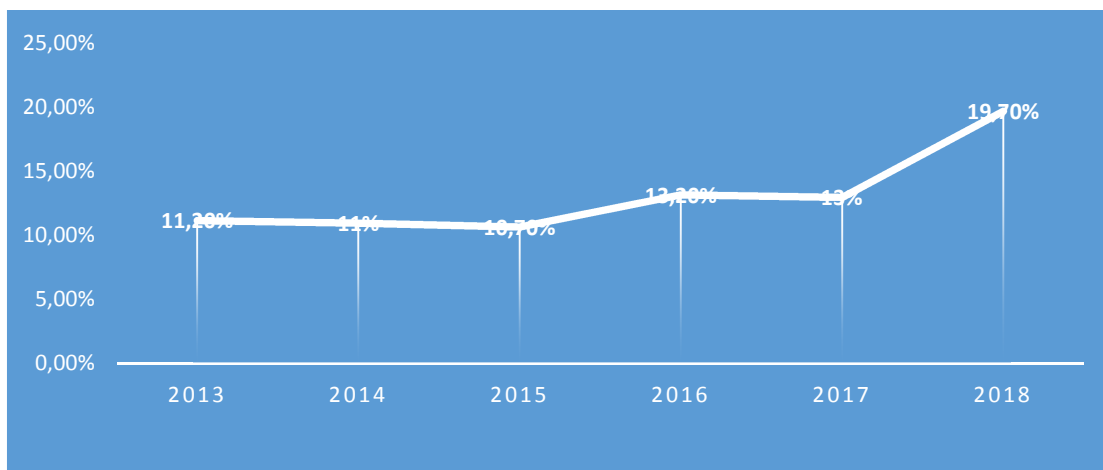

Γράφημα 27: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

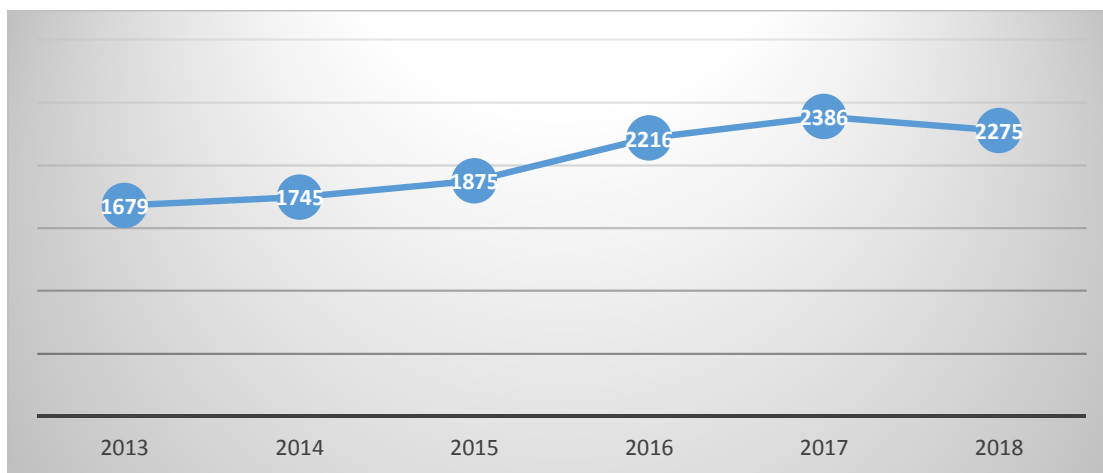
Εδώ βλέπουμε ότι το ξεκινά το 2013 με 48% επί του ΑΕΠ της περιφέρειας και έχει ανοδική πορεία κάθε χρόνο φτάνοντας το 2018 με ποσοστό 75% να καταλαμβάνει και να προσφέρει ο τουρισμός τα $\frac{3}{4}$ του συνολικού ΑΕΠ της περιφέρειας.

2.2.2.4 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας

Επόμενη προς ανάλυση η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Πάμε να δούμε την τουριστική κατανομή εσόδων σε ποσοστά σχέση με τις άλλες περιφέρειες αλλά και σε πραγματικά νούμερα

Γράφημα 28: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

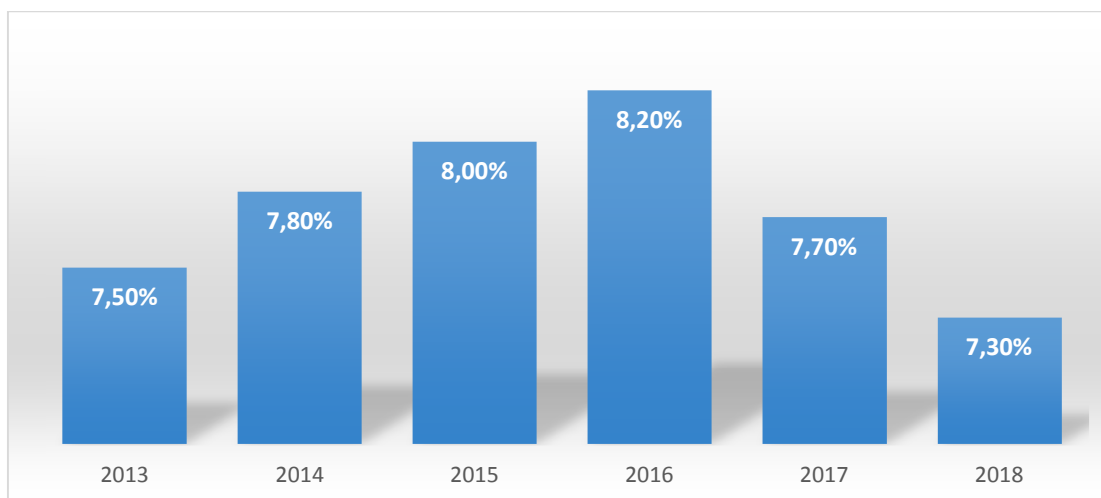

Γράφημα 29: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στα παραπάνω γραφήματα βλέπουμε τη συνεχή αύξηση τόσο του ποσοστού όσο και των εσόδων στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας από το 2013 έως το 2018. Όσον αφορά τα έσοδα σε σχέση τις άλλες περιφέρειες κρατάει σταθερά ένα ποσοστό γύρω στο 13% αν εξαιρέσουμε την τελευταία ένδειξη του 2018 που φτάνει το 19%.

Όσον αφορά τα έσοδα σε αριθμούς έχει συνεχή αύξηση από το 2013 που ξεκίνησε με 1679 εκατ. Ευρώ φτάνοντας το 2016 έως το 2018 να έχει σταθερά πάνω από 2000 εκατ. Ευρώ έσοδα.

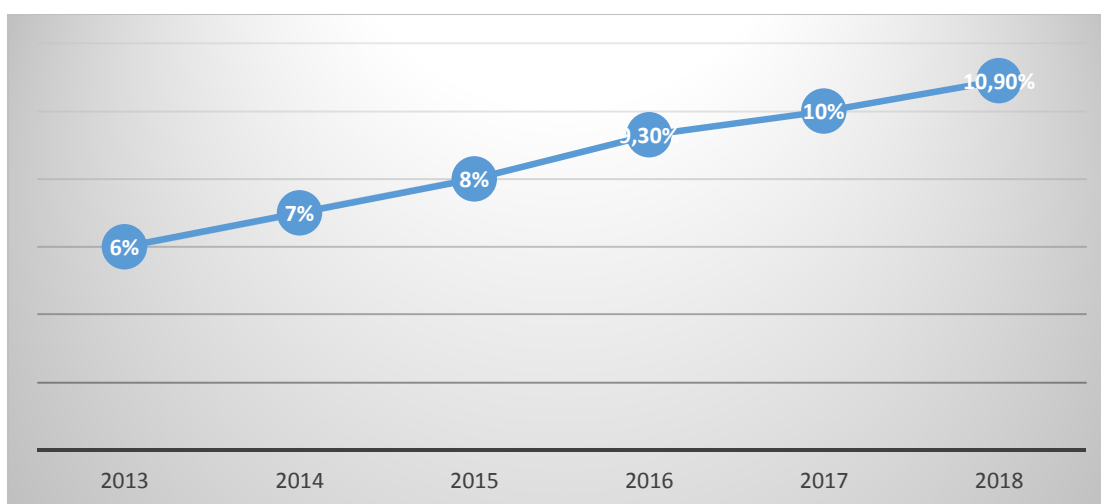
Πάμε να δούμε και τους εργαζόμενους σε αυτή την περιφέρεια.

Γράφημα 30: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Εδώ βλέπουμε μία αύξηση απασχόλησης εργαζομένων από το 2013 που είχε ποσοστό 7,5% έως το 2016 που έφτασε το 8,2%. Αντίθετα παρατηρούμε πτώση το 2017 και το 2018 με 7,7% και 7,3% αντίστοιχα.

Τέλος πάμε να δούμε τη συμβολή στο ΑΕΠ της περιφέρειας.

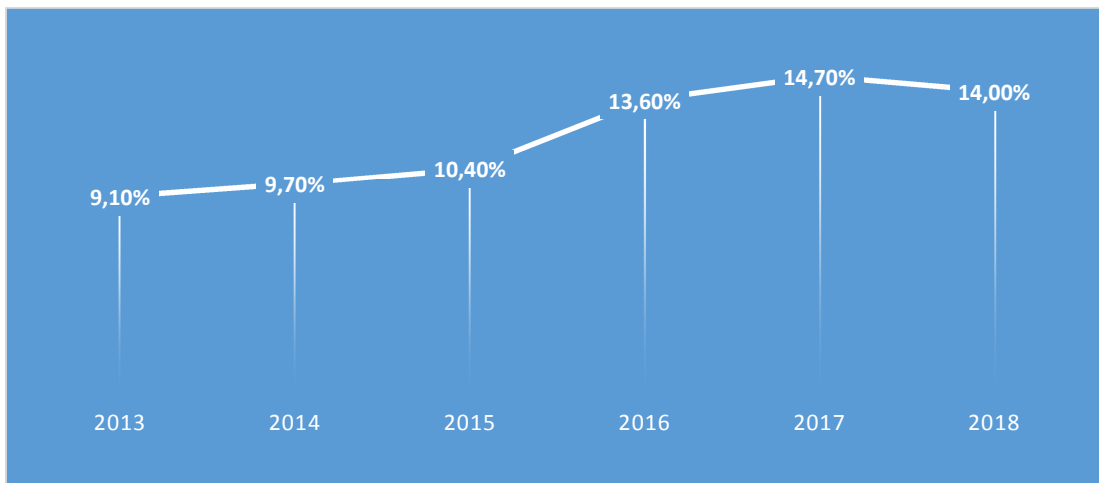

Γράφημα 31: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

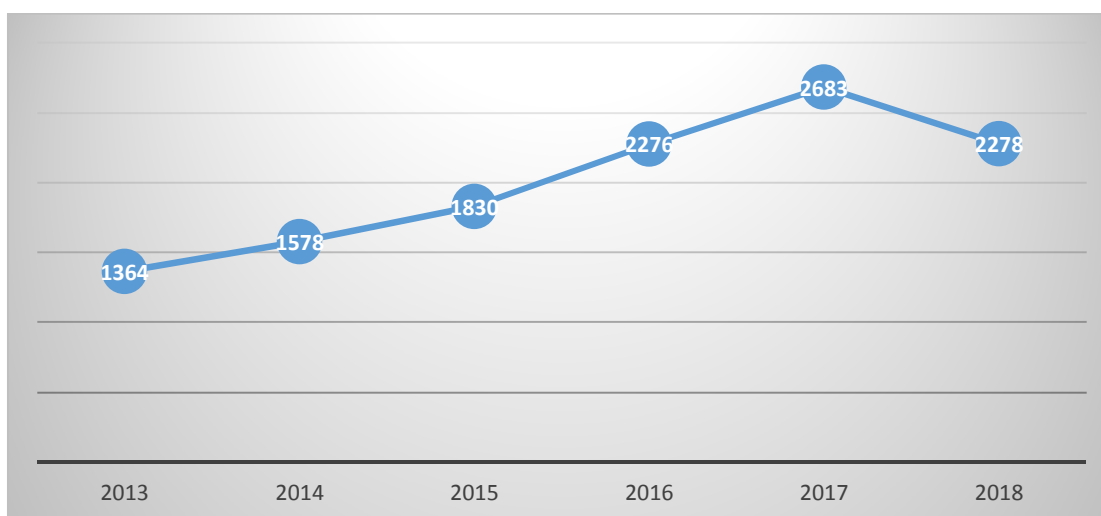
Στον τελευταίο πίνακα βλέπουμε ότι η συμβολή του τουρισμού στην περιφέρεια ξεκινά το 2013 με ποσοστό 6% και ανεβαίνει κάθε χρόνο σχεδόν μία ποσοστιαία μονάδα φτάνοντας το 2018 στο 10,9% στο ποσοστό του ΑΕΠ της περιφέρειας, δηλαδή σχεδόν το 1/10.

2.2.2.5 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Αττικής

Επόμενη προς ανάλυση η περιφέρεια Αττικής. Εδώ θα δούμε την τουριστική κατανομή εσόδων σε ποσοστά σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες αλλά και εδώ σε πραγματικά νούμερα

Γράφημα 32: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

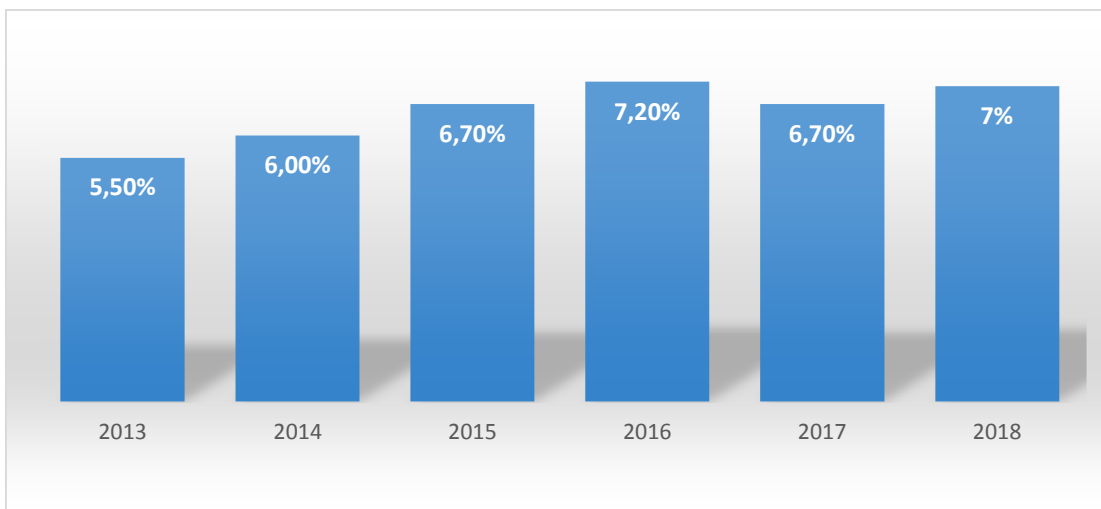

Γράφημα 33: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στα γραφήματα βλέπουμε τη συνεχή αύξηση τόσο του ποσοστού όσο και των εσόδων στην περιφέρεια Κεντρικής Αττικής από το 2013 έως το 2017 με το 2018 να έχουμε μία μικρή μείωση. Όσον αφορά τα έσοδα σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες έχει σταθερή αύξηση με 5 μονάδες από το 2013 που

ξεκίνησε από 9,1% έως το 2017 που έφτασε το 14,7%. Το 2018 ωστόσο υποχώρησε λίγο στο 14%.

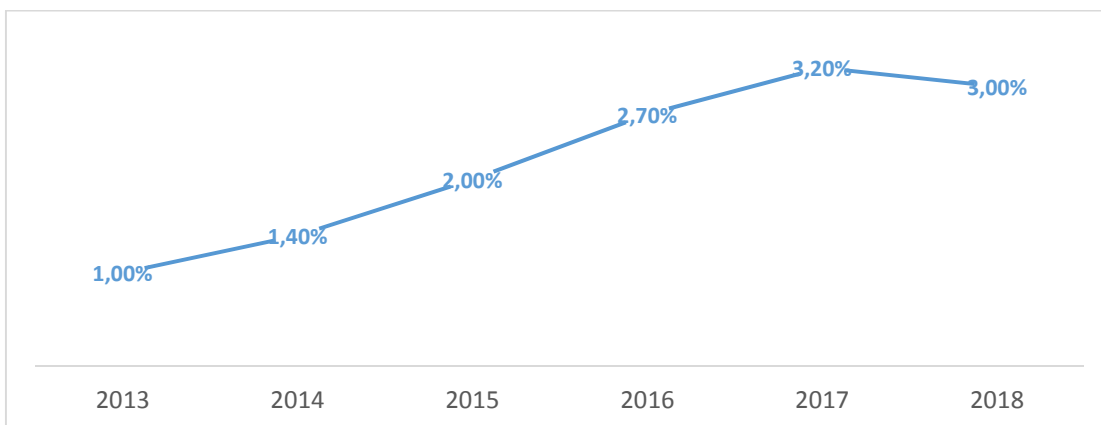
Όσον αφορά τα έσοδα σε αριθμούς έχει συνεχή αύξηση από το 2013 που ξεκίνησε με 1364 εκατ. Ευρώ φτάνοντας το 2017 σε ύψος 2683 με το 2018 να πέφτει λίγο στα 2278 εκατ. Ευρώ δηλαδή όσο περίπου το 2016.

Γράφημα 34: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Βλέπουμε μία αύξηση απασχόλησης εργαζομένων από το 2013 που είχε ποσοστό 5,5% έως το 2016 που έφτασε το 7,2%. Αντίθετα παρατηρούμε πτώση το 2017 και το 2018 με ποσοστό 6,7% και 7% αντίστοιχα.

Τέλος πάμε να δούμε τη συμβουλή στο ΑΕΠ της περιφέρειας.

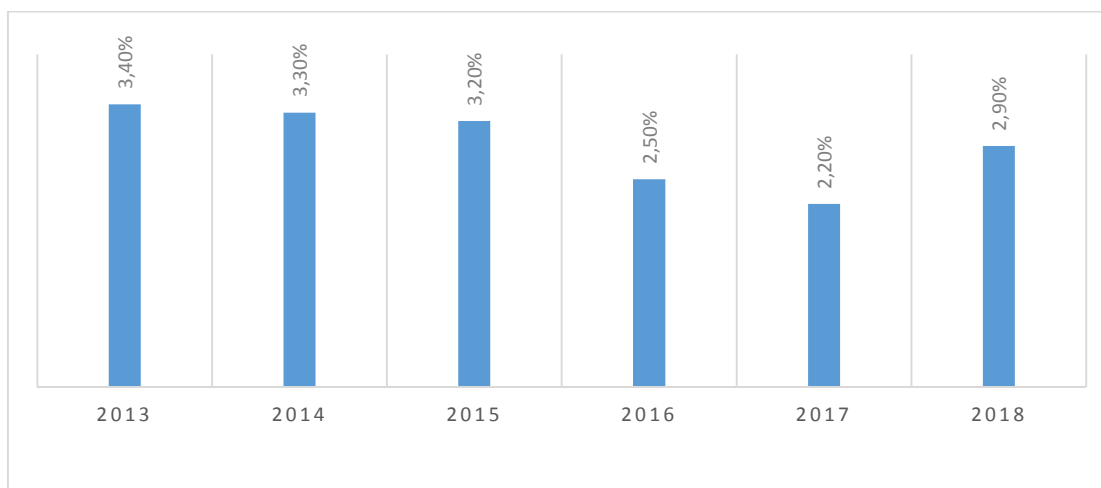

Γράφημα 35: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

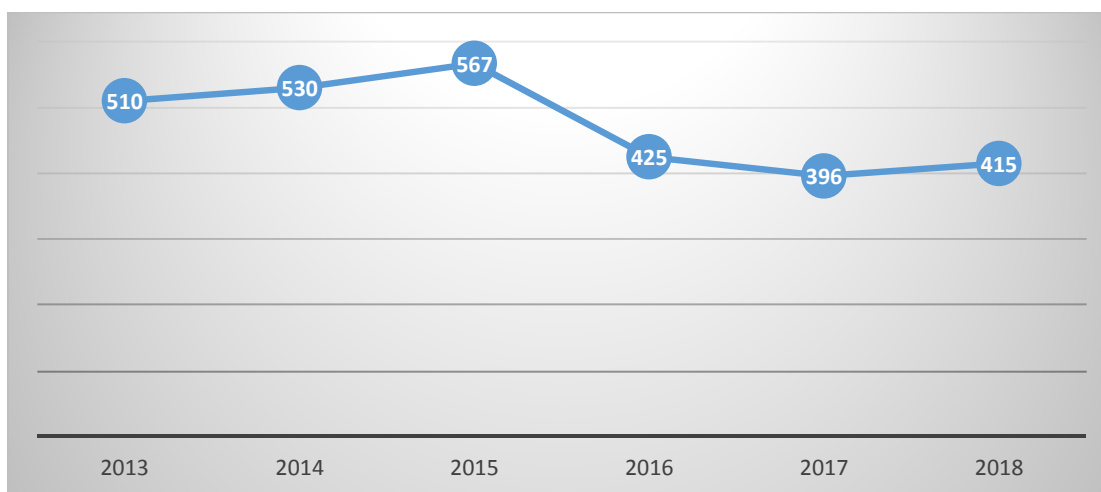
Στον τελευταίο πίνακα βλέπουμε ότι η συμβουλή του τουρισμού στην περιφέρεια ξεκινά το 2013 με ποσοστό 1% και ανεβαίνει κάθε χρόνο περίπου μισή μονάδα με το 2017 να φτάνει στο 3,2%. Το 2018 πέφτει στο 3% παρατηρώντας μία μικρή πτώση.

2.2.2.6 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Πελοποννήσου

Η περιφέρεια Πελοποννήσου επόμενη προς ανάλυση. Πάμε να δούμε την κατανομή εσόδων σε ποσοστά αλλά και σε εκατ. Ευρώ σε αυτή την περιφέρεια.

Γράφημα 36: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

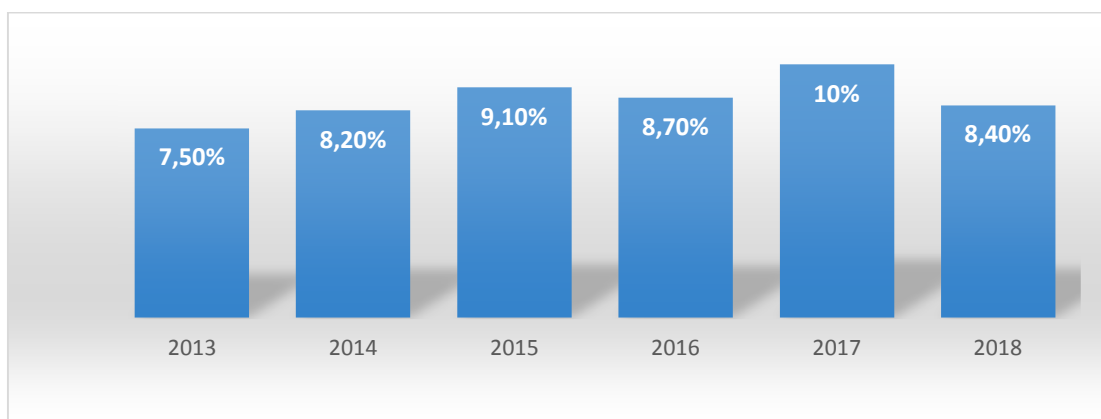

Γράφημα 37: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Παρατηρούμε ότι η Πελοπόννησος είναι η πρώτη περιφέρεια που έχει μειωμένα ποσοστά στα έσοδα από το 2013 που ξεκινάει με 3,4% και κάθε χρόνο φθίνουν φτάνοντας το 2017 το 2,2%. Το 2018 ωστόσο υπάρχει μία ανάκαμψη φτάνοντας στο 2,9%.

Όσον αφορά τα έσοδα από το 2013 και τα τρία πρώτα χρόνια έχει αύξηση στα νούμερα κινούμενη πάνω από τα 510 εκατ. Ευρώ μέχρι το 2015, ενώ τα έτη 2016 έως 2018 πέφτει πάνω από 100 εκατ. στα έσοδα κινούμενη γύρω στα 400 εκατ. ευρώ.

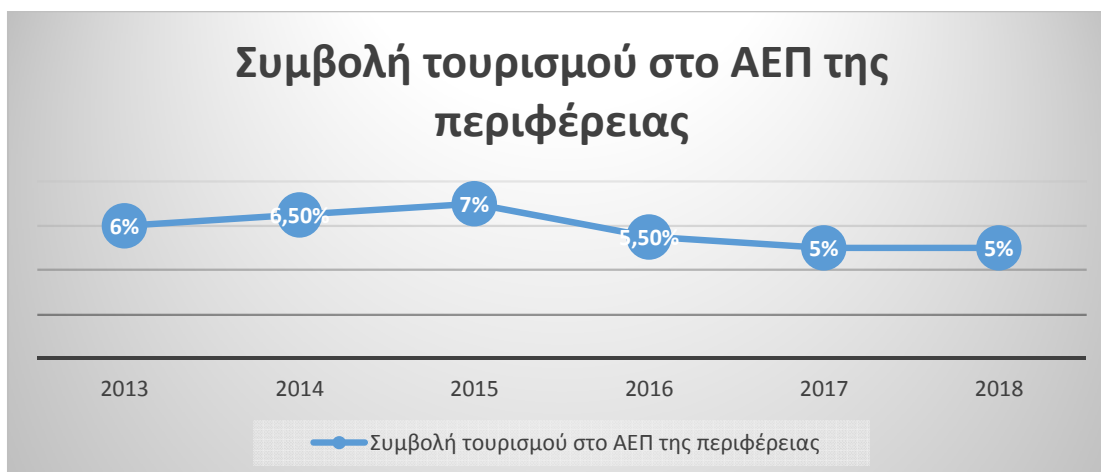
Επόμενος πίνακας αυτός με το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολεί ο τουρισμός

Γράφημα 38: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Παρατηρούμε ότι στην περιφέρεια Πελοποννήσου οι εργαζόμενοι που απασχολήθηκαν το 2013 στον τομέα του τουρισμού είναι σε ποσοστό 7,5% με κάθε έτος από εκεί και πέρα να κυμαίνεται μεταξύ 8,2% και 9,1%. Εξαιρεση αποτελεί το έτος 2017 που εργαζόμενοι έφτασαν σε ποσοστό το 10%.

Τελευταίος πίνακας αυτός της συμβολής στο ΑΕΠ από τον τουρισμό.

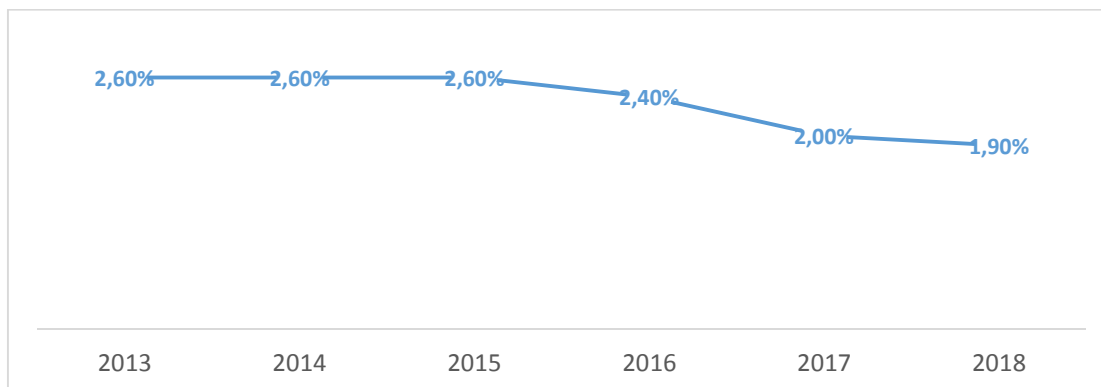
Γράφημα 39: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Εδώ παρατηρούμε ότι το 2013 η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ τα περιφέρειας φτάνει το 6% με συνεχή αύξηση ως το 2015 που φτάνει το 7%. Τα επόμενα 3 χρόνια ωστόσο δηλαδή το 2016, 2017 και 2018 βλέπουμε τα ποσοστά να πέφτουν σε 5,5%, 5% και 5% αντίστοιχα.

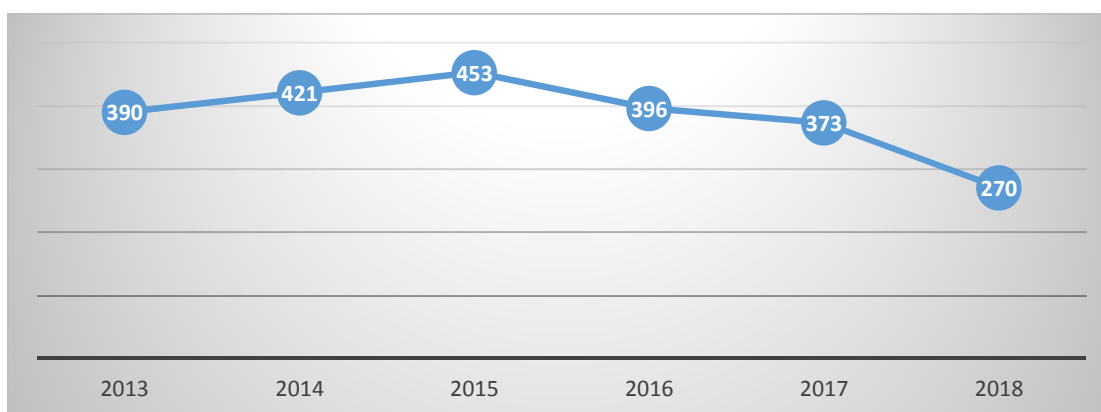
Ουσιαστικά είναι η πρώτη περιφέρεια που βλέπουμε να έχει μειωμένα νούμερα σε όλες τις κατηγορίες τα τελευταία 3 χρόνια.

2.2.2.7 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Θεσσαλίας Επόμενη περιφέρεια προς ανάλυση αυτής της Θεσσαλίας.

Πάμε και εδώ να δούμε την κατανομή των εσόδων σε ποσοστά αλλά και σε εκατ. ευρώ.

Γράφημα 40: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

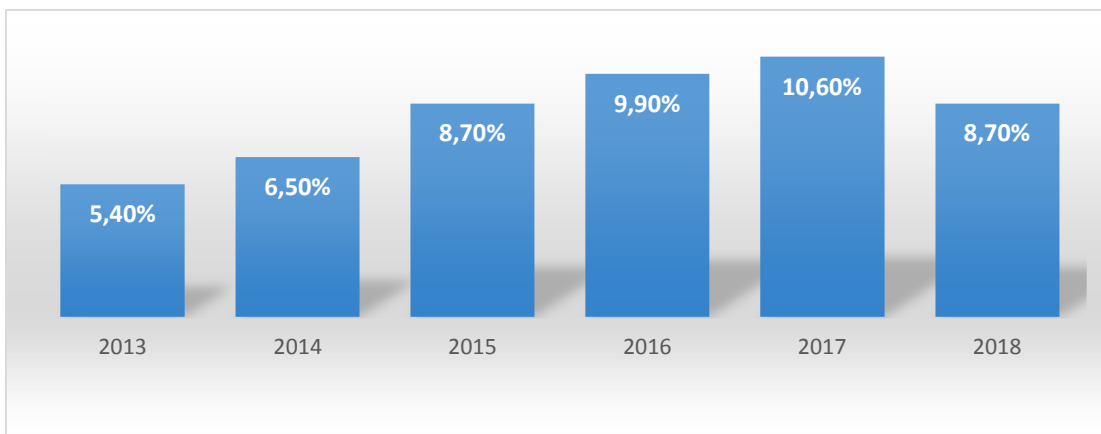

Γράφημα 41: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

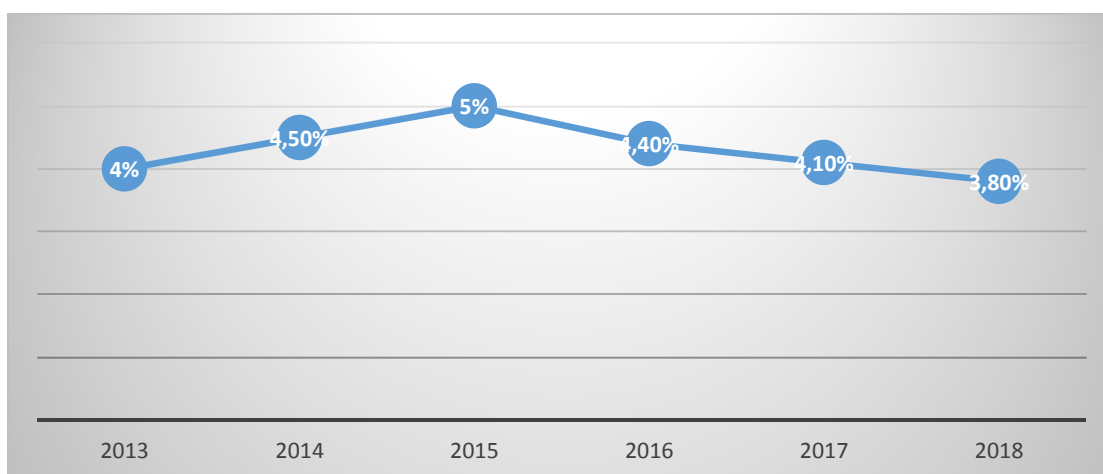
Ποσοστιαία παρατηρούμε ότι το 2013 το ποσοστό των εσόδων στον κλάδο του τουρισμού σε σχέση με όλη την περιφέρεια κυμαίνεται στο 2,6% και έχει φθίνουσα τάση καθώς μέχρι το 2018 θα έχει φτάσει σε ποσοστό 1,9%

Όσον αφορά τα έσοδα αυτά ξεκινάνε το 2013 με 390 εκατ. και για 2 χρονιές έχουν αυξητική τάση φτάνοντας το 2015 τα 453 εκατ. ευρώ. Τα επόμενα 3 χρόνια ωστόσο ξεκινώντας από το 2016 βλέπουμε τα έσοδα να μειώνονται δραστικά αφού πάνε στα 396 εκατ. με δραματική μείωση έως το 2018 που θα φτάσουν τα 270 εκατ. ευρώ, δηλαδή σε μία τριετία παρατηρούμε μείωση των εσόδων της τάξης του 40% περίπου.

Επόμενοι πίνακες αυτοί των απασχόλησης εργαζομένων αλλά και της συμβουλής του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας.

Γράφημα 42: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Γράφημα 43: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

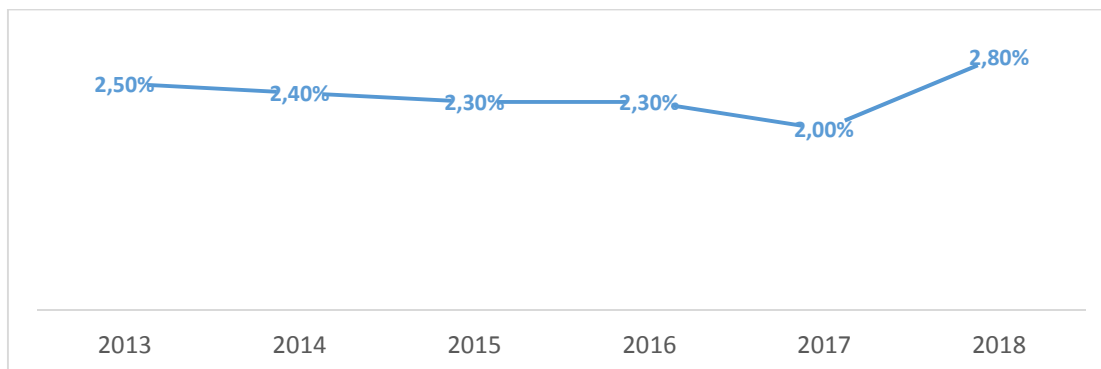
Στην περιφέρεια Θεσσαλίας βλέπουμε ότι το 2013 το ποσοστό στον τουρισμό είναι 5,4% σε σχέση με τους εργαζόμενους στην συνολική περιφέρεια, έχοντας αυξητική τάση μέχρι το 2017 που φτάνει το 10,6%. Μείωση δύο μονάδων παρατηρούμε το 2018 με ποσοστό 8,7%.

Όσον αφορά τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ βλέπουμε ότι το 2013 έχει 4% στοπ συνολικό ΑΕΠ με 4,5% το 2014 και 5% το 2015. Από το 2016 και μετά έχουμε μείωση με ποσοστό 4,4%, το 2017 με ποσοστό 4,1% και το 2018 να φτάνει το 3,8%.

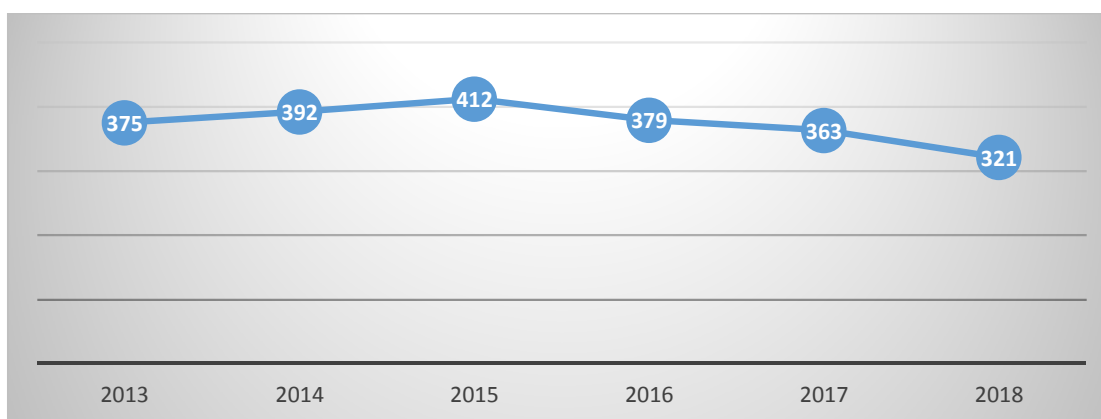
Βλέπουμε ότι και η Θεσσαλία παρουσιάζει μείωση στα ποσοστά της τα τελευταία χρόνια, όπως επίσης βλέπουμε ότι δεν είναι από τα μεγάλα ατού της ο τουρισμός.

2.2.2.8 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Επόμενη περιφέρεια προς ανάλυση των ποσοσטיαίων μονάδων σε έσοδα αλλά και εκατ. ευρώ, αυτή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Γράφημα 44: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

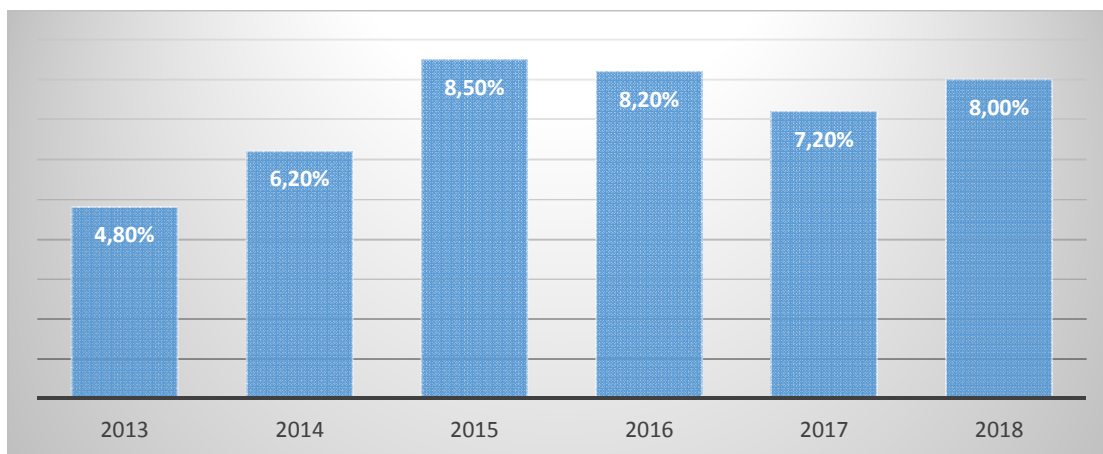
Γράφημα 45: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον πρώτο πίνακα παρατηρούμε ότι το 2013 το ποσοστό εσόδων στην περιφέρεια κυμαίνεται στο 2,5% με μείωση κάθε χρόνο έως το 2017 που φτάνει το 2,00%. Εξαίρεση αποτελεί το 2018 που ανεβαίνει περισσότερο από κάθε άλλη χρονιά φτάνοντας το 2,8%.

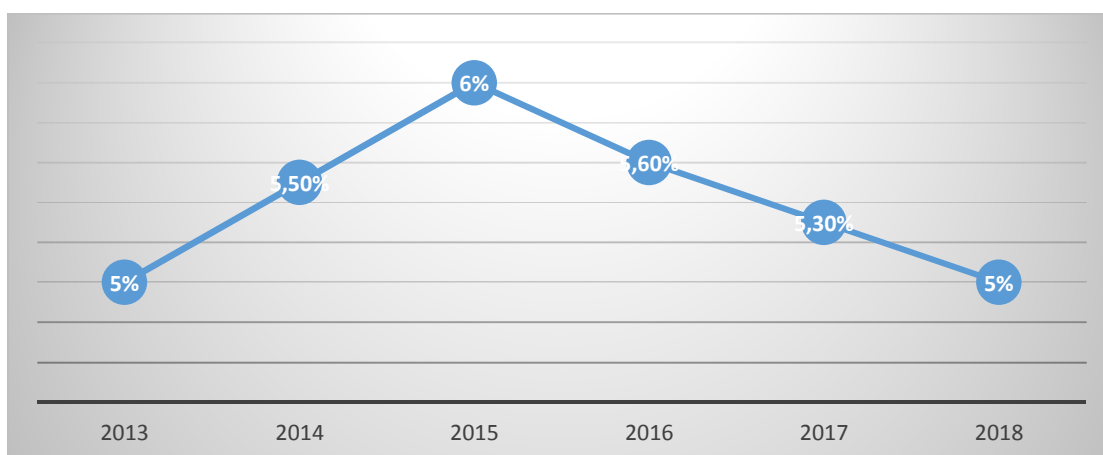
Στα έσοδα σε εκατ. ευρώ τώρα βλέπουμε άνοδο τα τρία πρώτα χρόνια ξεκινώντας το 2013 με 375 εκατ. το 2014 με 392 και το 2015 με 412 εκατ. ευρώ. Κάθοδο βλέπουμε τις επόμενες χρονιές με 379 το 2016, 363 το 2017 και 321 το 2018.

Επομένως παρατηρούμε ότι αν και υπάρχει μία δυσαναλογία ποσοστών σε σχέση με τα έσοδα, υπάρχει σαν γενική εικόνα πτώση από χρόνο σε χρόνο.

Επόμενοι πίνακες αυτοί των εργαζομένων αλλά και της συμμετοχής του τουρισμού της περιφέρειας, στο συνολικό ΑΕΠ της.

Γράφημα 46: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Γράφημα 47: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

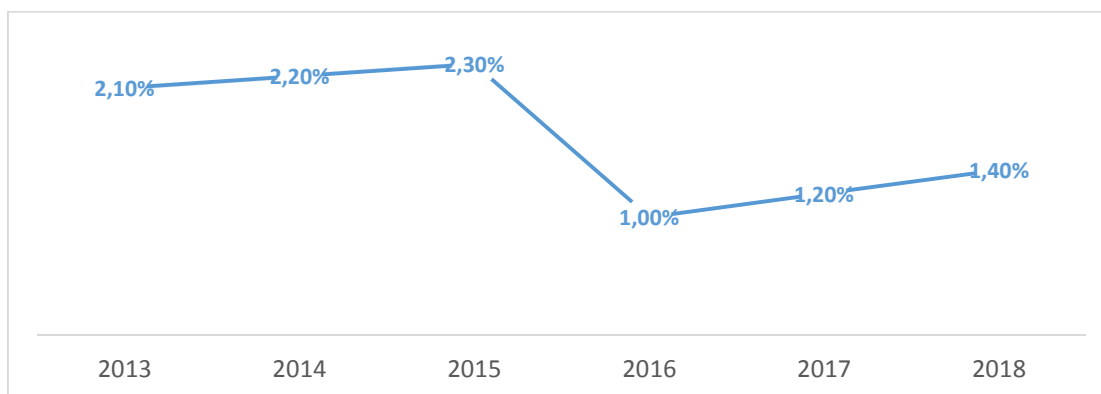
Στον πίνακα των εργαζομένων βλέπουμε από το 2013 που είχε ποσοστό 4,8% και το 2014 με 6,2% τα επόμενα 4 χρόνια, δηλαδή από το 2015 έως το 2018 σταθεροποιείται σε ένα ποσοστό 8% περίπου στον τομέα του τουρισμού.

Για τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας τώρα, βλέπουμε ότι το 2013 ήταν στο 5% το 2014 5,5% και το 2015 στο 6%. Τα επόμενα χρόνια ακολουθεί αντίθετη πορεία, άρα και πτώση, φτάνοντας το 2018 και πάλι στα επίπεδα του 2013, δηλαδή στο 5%.

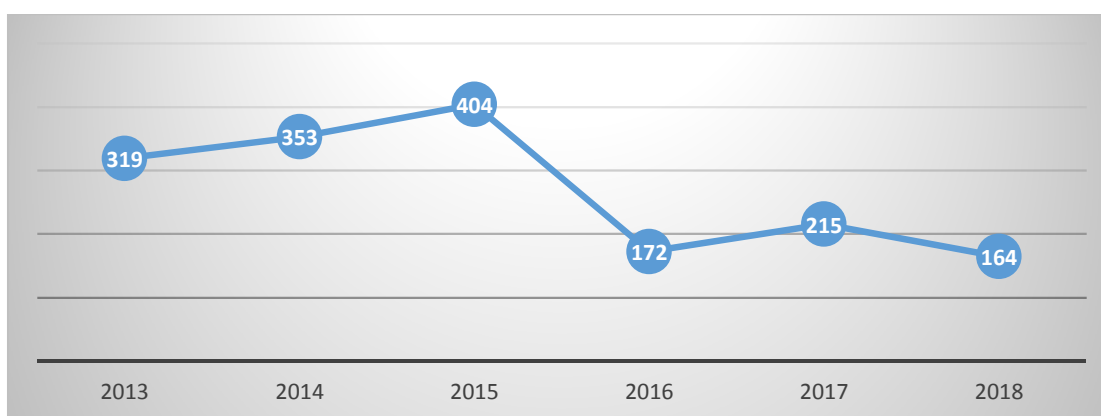
2.2.2.9 Ο τουρισμός στην περιφέρεια του Β. Αιγαίου

Επόμενη προς ανάλυση η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Πάμε να δούμε τους πίνακες ποσοστιαίων μονάδων στα έσοδα, αλλά και σε πραγματικά νούμερα.

Γράφημα 48: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

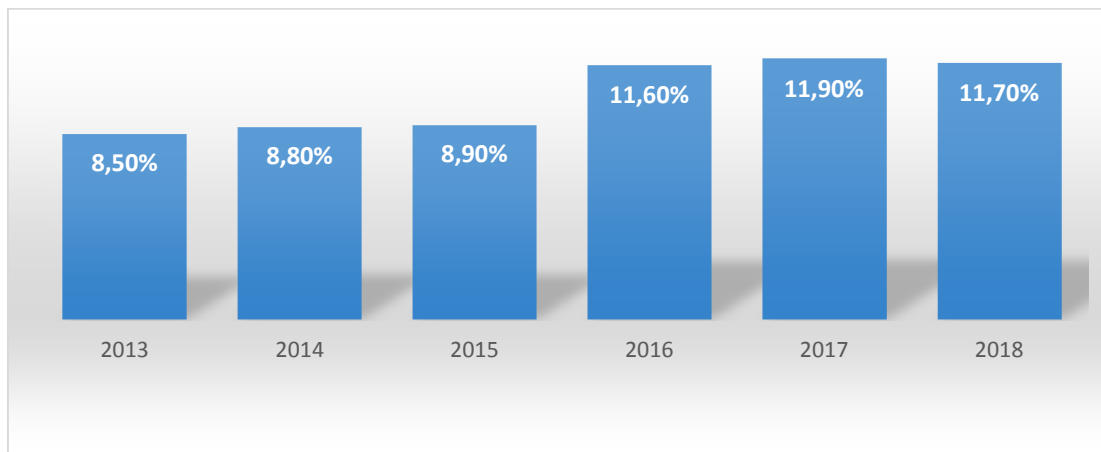
Γράφημα 49: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στην ποσοστιαία κατανομή βλέπουμε ότι το 2013 το ποσοστό είναι 2,1% με το 2015 να φτάνει το 2,3%. Το 2016 βλέπουμε κατακόρυφη πτώση στο 1% ανεβάζοντας 0,2% για κάθε ένα από τα δύο επόμενα χρόνια, φτάνοντας το 2018 το 1,4% δηλαδή σε πολύ χαμηλό όριο.

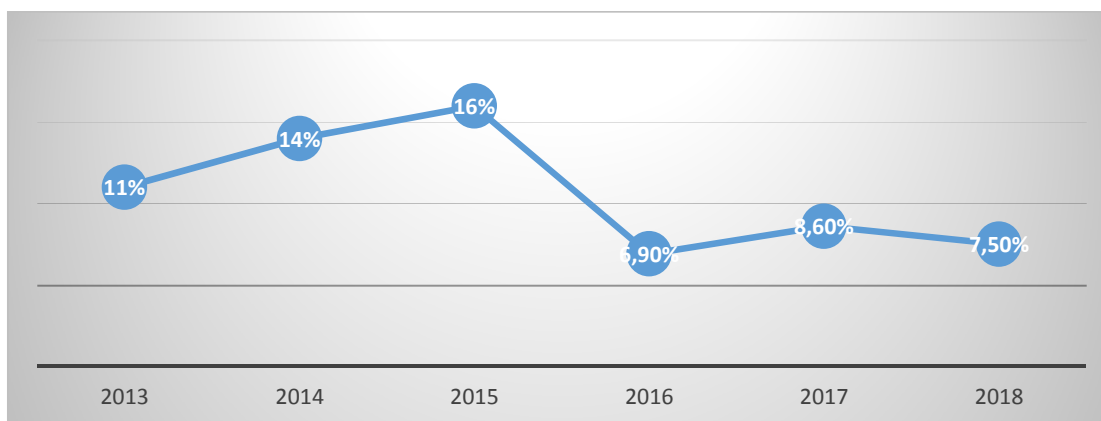
Στους αριθμούς τώρα και στην κατανομή του σε εκατ. ευρώ, βλέπουμε ότι το 2013 ξεκινάει στα 319 εκατ. ευρώ ξεπερνώντας το 2015 τα 400 εκατ. ευρώ. Την επόμενη τριετία ωστόσο πέφτουν δραματικά ξεκινώντας το 2016 στα 172 εκατ. ευρώ, το 2017 στα 215 και το 2018 στα 164 εκατ. ευρώ. Μεγάλο ρόλο στην μείωση αυτή παίζει η μεγάλη εισροή μεταναστών

στα νησιά, που τα καθιστά απαγορευτικά για πολύ κόσμο στο να κάνει τις διακοπές του ή τον τουρισμό του, άρα και στο να έχουν αύξηση στα έσοδα.

Στη συνέχεια θα δούμε την απασχόληση των εργαζομένων στον τουρισμό αλλά και τη συμβολή του στο ΑΕΠ της περιφέρειας.

Γράφημα 50: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

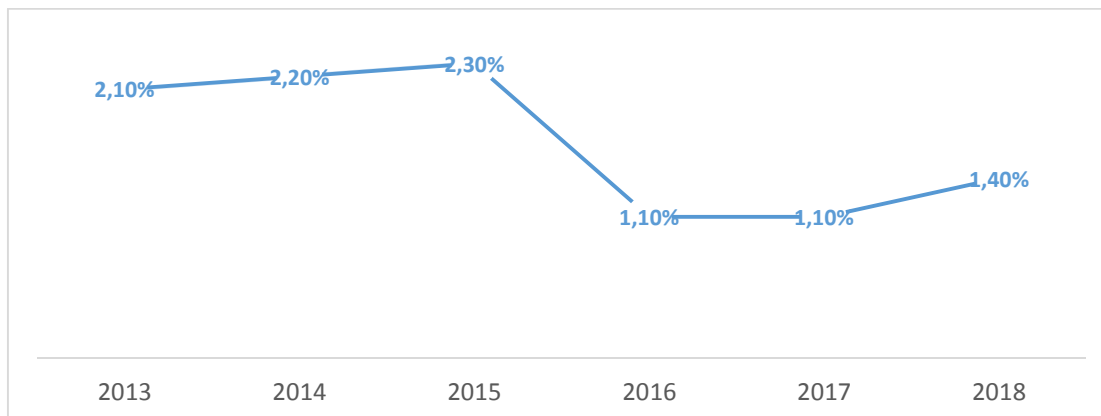
Γράφημα 51: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Βλέπουμε ότι η απασχόληση των εργαζομένων στην περιφέρεια αυτή το 2013 είναι στο 8,5% και κάθε χρόνο αυξάνεται σταδιακά φτάνοντας το 2018 στο 11,7% πέφτοντας κατά 0,2% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά που ήταν και η υψηλότερη τιμή της τα τελευταία χρόνια.

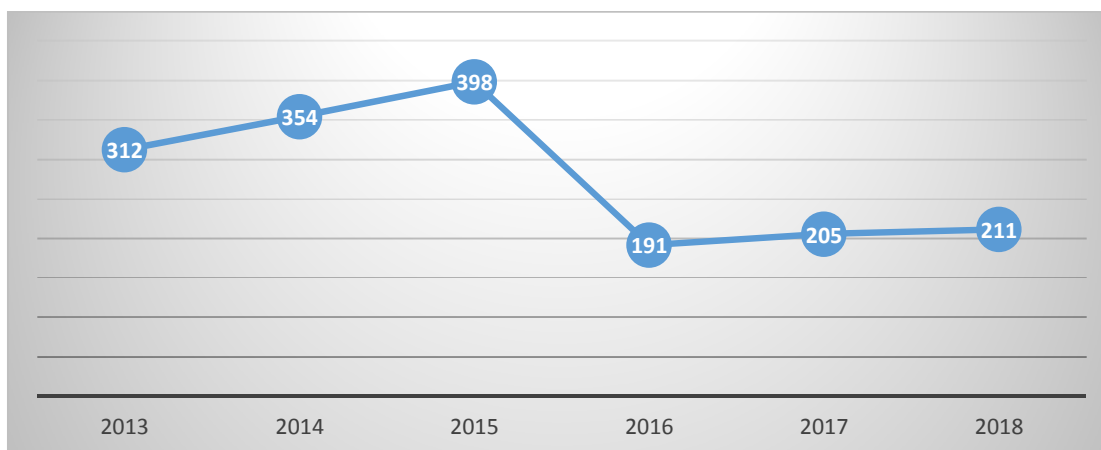
Όσον αφορά τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ βλέπουμε ότι το 2013 το ποσοστό είναι στο 11% που μέχρι το 2015 θα φτάσει στο 15%. Η εικόνα θα αλλάξει οικτρά τα επόμενα 3 χρόνια μιας και το 2016 θα φτάσει το 6,9% το 2017 στο 8,6% και το 2018 στο 7,5% πέφτοντας κάτω από το μισό σε σχέση με το 2015 που είχε τα υψηλότερα ποσοστά.

2.2.2.10 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας

Σειρά προς ανάλυση είναι η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Θα δούμε και εδώ τα ποσοστιαία έσοδα αλλά και τους πραγματικούς αριθμούς σε εκατ. ευρώ.

Γράφημα 52: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

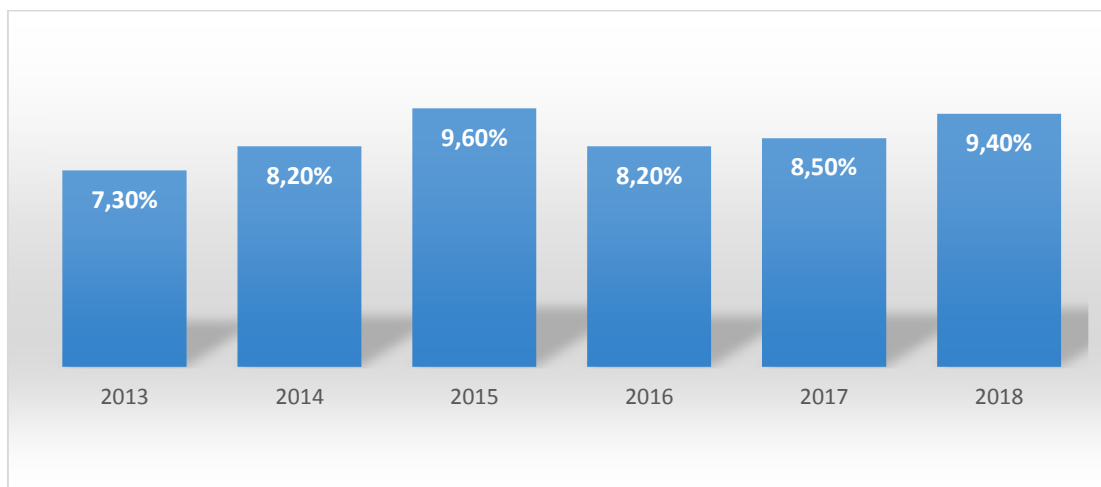

Γράφημα 53: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

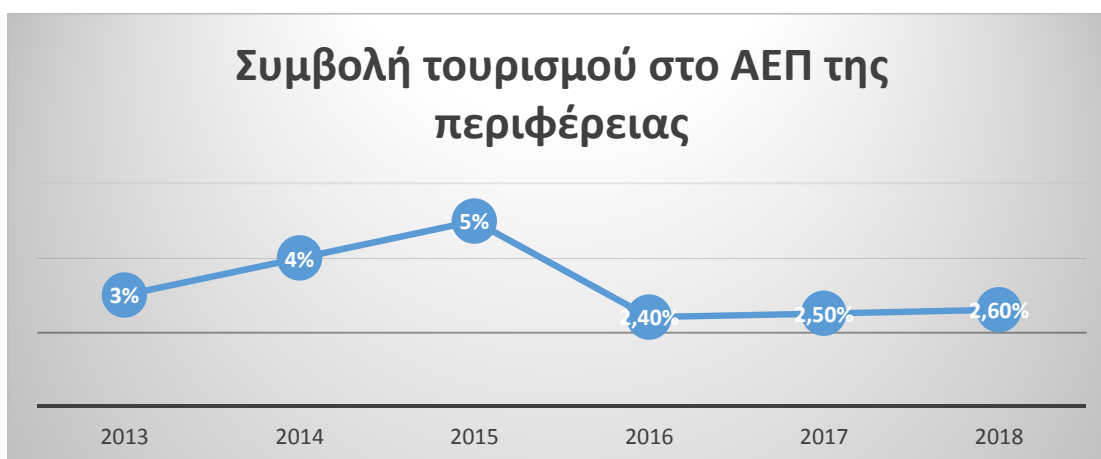
Στην ποσοστιαία κατανομή εσόδων βλέπουμε ότι το 2013 η περιφέρεια έχει ποσοστό 2,1% με το 2015 να φτάνει στο 2,3%. Την επόμενη χρονιά, δηλαδή το 2016, θα πέσει κατακόρυφα στο 1,1% και μέχρι το 2018 θα έχει πολύ μικρή αύξηση του ποσοστού στο 1,4%.

Την ίδια εικόνα παρατηρούμε και στα οικονομικά μεγέθη μιας και το 2013 έχουμε έσοδα 312 εκατ. φτάνοντας το 2015 κοντά στα 400 εκατ. ευρώ. Από το 2016 θα πέσει περισσότερο από τα μισά στα, 191 εκατ. δηλαδή, φτάνοντας το 2018 στα μόλις 211 εκατ. ευρώ.

Επόμενοι πίνακες είναι του ποσοστού των εργαζομένων στον τουρισμό, στην περιφέρεια και η συμμετοχή του στο συνολικό ΑΕΠ της περιφέρειας.

Γράφημα 54: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

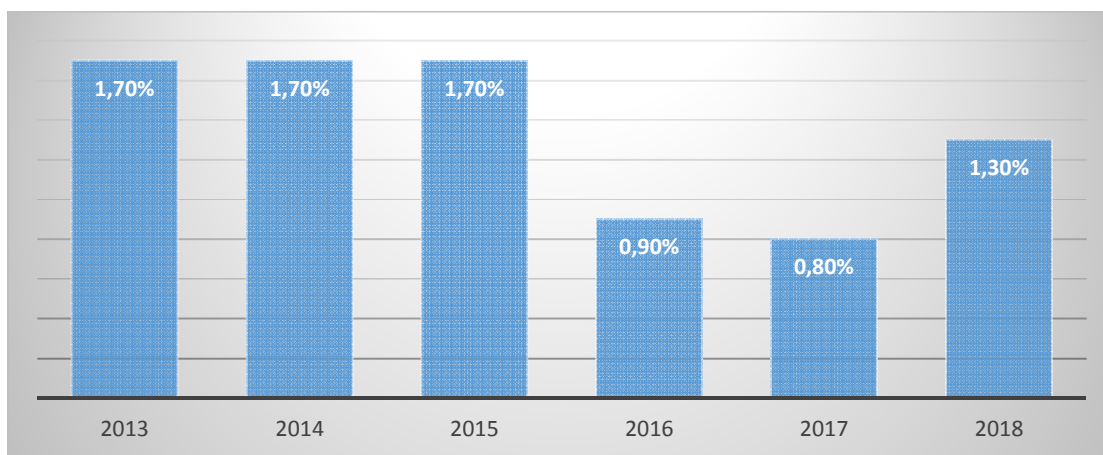
Γράφημα 55: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Στον πίνακα εργαζομένων βλέπουμε ότι το 2013 το 7,3% των εργαζομένων απασχολούνται στον τομέα του τουρισμού σε αυτή την περιφέρεια φτάνοντας το 2015 σε ποσοστό 9,6%. Το 2016 θα πέσει στο 8,2% έχοντας και πάλι αύξηση το 2017 και το 2018 με ποσοστά 8,5% και 9,4% αντίστοιχα.

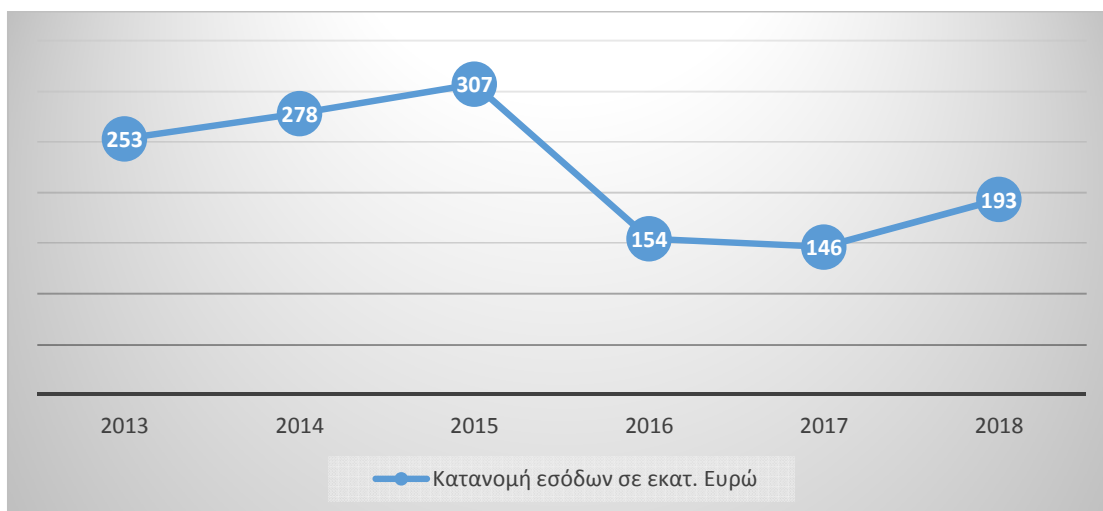
Όσον αφορά τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ βλέπουμε ότι το 2013 είναι στο 3% και ανεβαίνει μία μονάδα ποσοστιαία έως το 2015 που φτάνει στο 5%. Από το 2016 έως το 2018 θα κυμαίνεται από 2,4% έως 2,6%, δηλαδή πιο χαμηλά και από το 2013.

2.2.2.11 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας

Επόμενη προς καταγραφή η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Όπως και πριν θα πάμε να δούμε τα έσοδα της περιφέρειας σε ποσοστά αλλά και σε κανονικά νούμερα.

Γράφημα 56: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

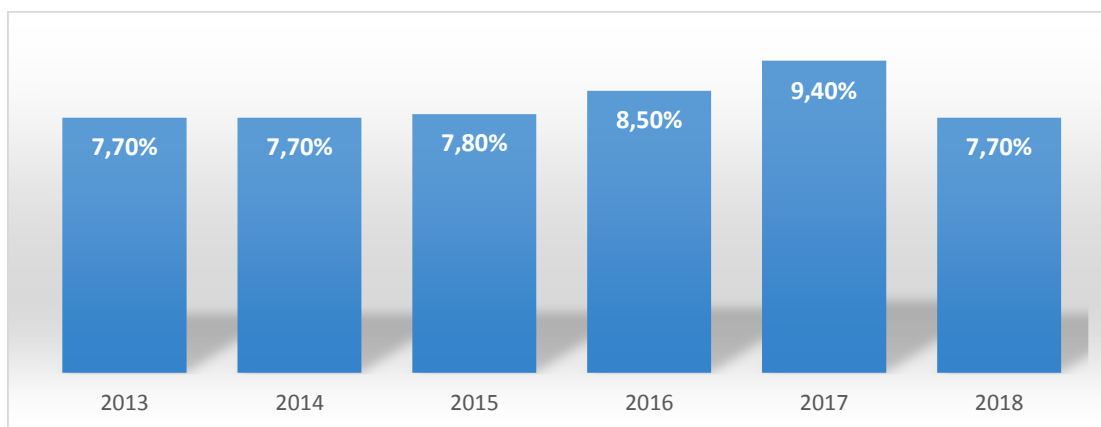

Γράφημα 57: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

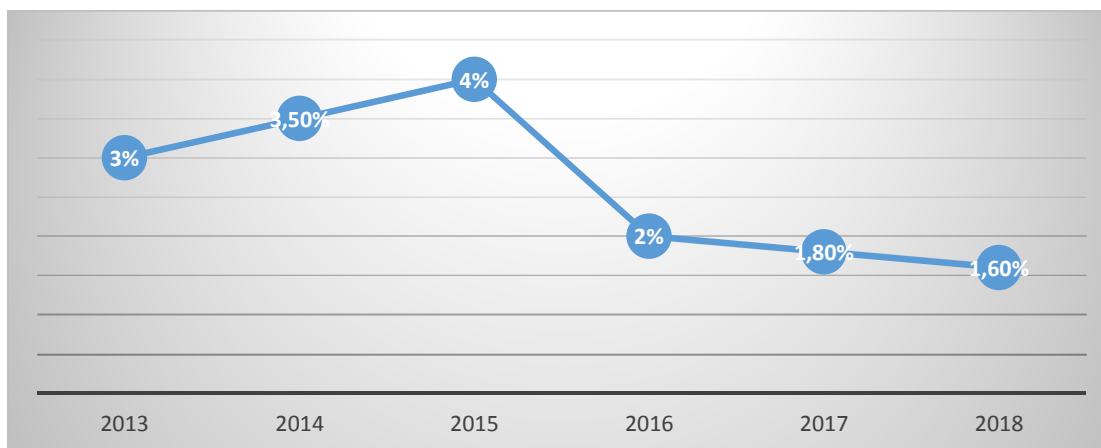
Τα ποσοστά και στην Στερεά Ελλάδα είναι πολύ μικρά μιας και το 2013 το ποσοστό της κατανομής εσόδων σε σχέση με την περιφέρεια είναι στο 1,7%, ποσοστό που διατηρείται και τα έτη 2014 και 2015. Αντίθετα τα έτη 2016 και 2017 πέφτει κάτω από την μία ποσοστιαία μονάδα και το 2018 φτάνει στο 1,3%.

Στα έσοδα τώρα σε πραγματικούς αριθμούς βλέπουμε ότι το 2013 έχει 253 , το 2014 278 και το 2015 307 εκατ. ευρώ. Η πτώση έρχεται τα επόμενα έτη, το 2016 το 2017 και το 2018, μιας και υπάρχουν έσοδα 154, 146 και 193 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Επόμενοι πίνακες είναι της συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας και το σύνολο των εργαζομένων σε αυτή.

Γράφημα 58: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Γράφημα 59: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

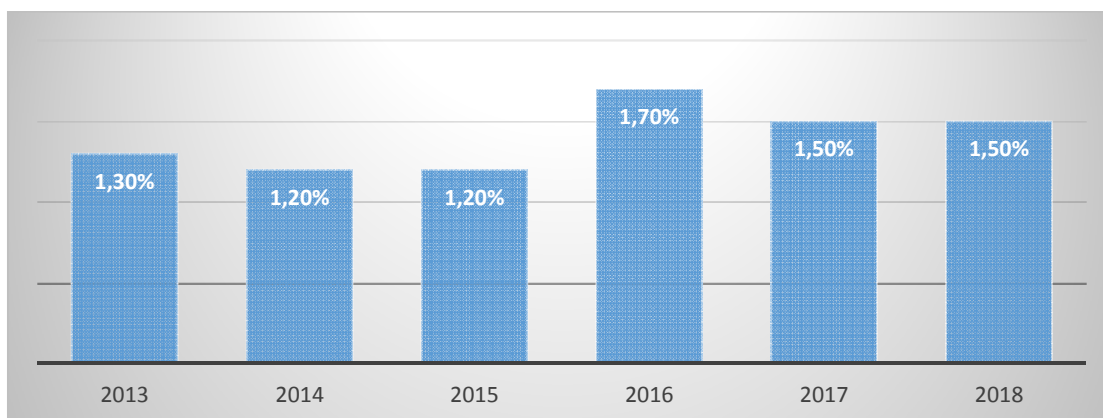
Βλέπουμε ότι οι εργαζόμενοι το 2013 είναι σε ποσοστό 7,7% σε σχέση με την απασχόληση της περιφέρειας, ποσοστό που διατηρείται σχεδόν έως το 2015. Το 2016 ανεβαίνει σε ποσοστό 8,5%, το 2017 πιάνει το 9,4% ενώ το 2018 ξανά πέφτει σε επίπεδα 7,7% όπως το 2013.

Όσον αφορά στην συμβολή του στο ΑΕΠ της περιφέρειας βλέπουμε ότι το 2013 είναι στο 3% και ανεβαίνει έως το 2015 στο 4%. Από εκεί και πέρα

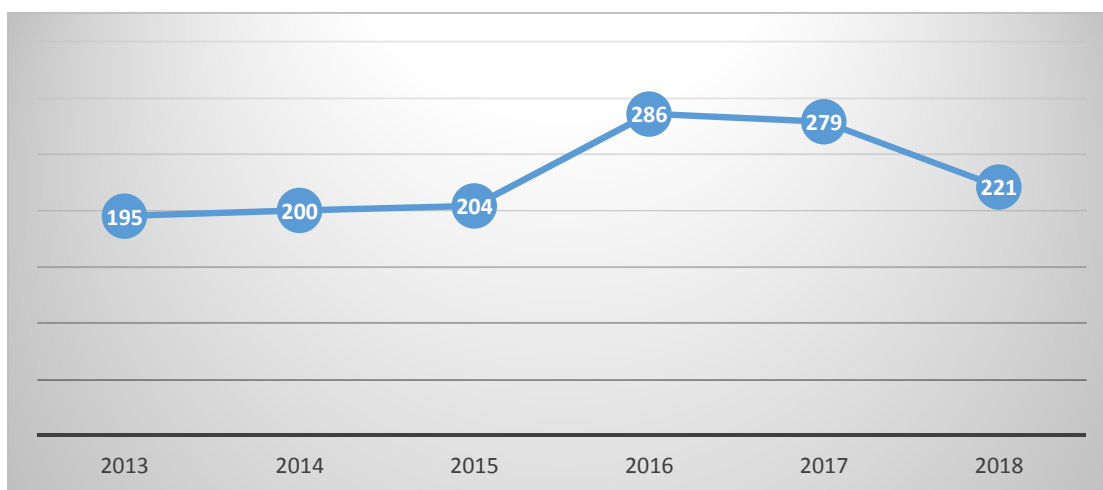
χρόνο με το χρόνο φθίνει το ποσοστό με το 2016 να έχει 6%, το 2017 1,8% και το 2018 φτάνει στη μικρότερη τιμή στο 1,6%.

2.2.2.12 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Ηπείρου

Προτελευταία προς καταγραφή η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Όπως και πριν θα πάμε να δούμε τα έσοδα της περιφέρειας σε ποσοστά αλλά και σε κανονικά νούμερα.

Γράφημα 60: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

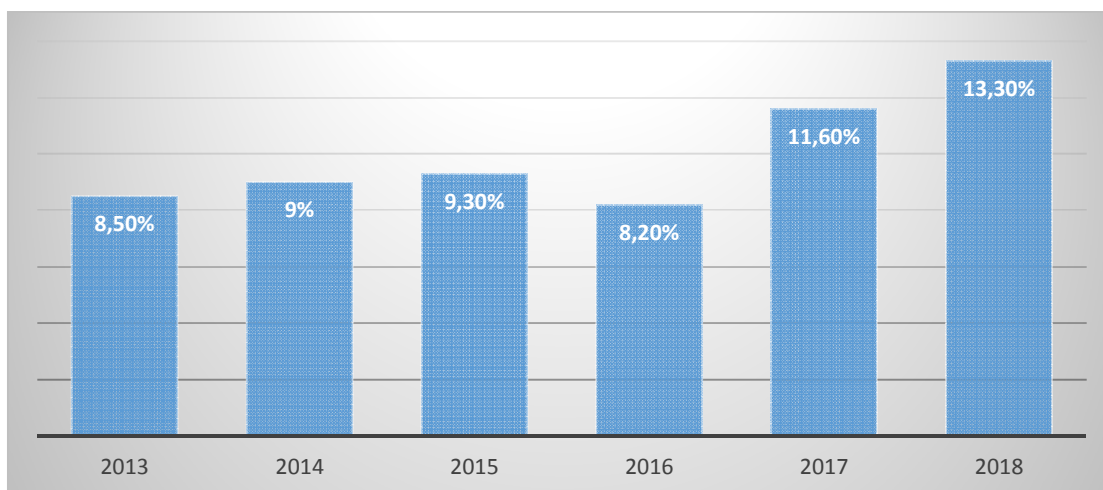

Γράφημα 61: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

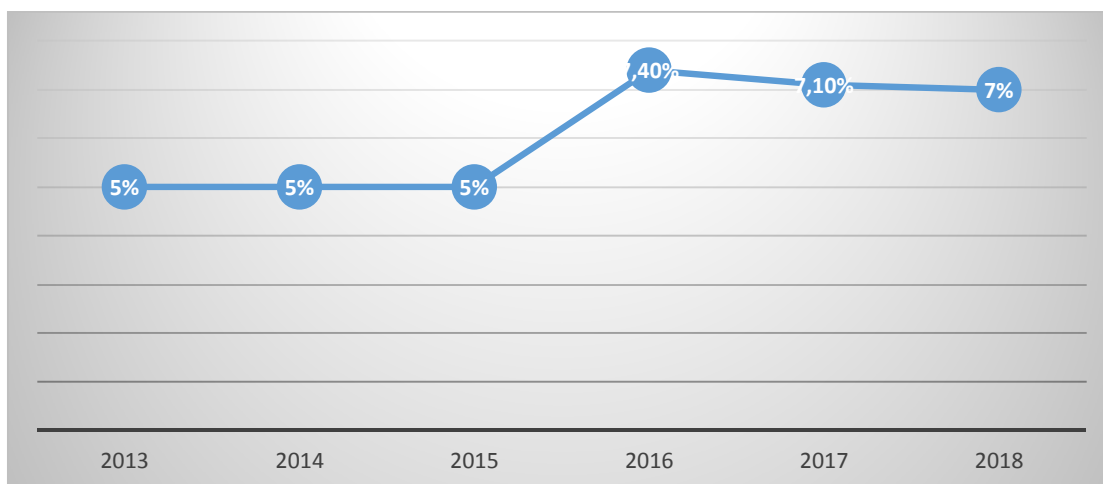
Τα ποσοστά και στην Ήπειρο είναι πολύ μικρά μιας και το 2013 το ποσοστό της κατανομής εσόδων σε σχέση με την περιφέρεια είναι στο 1,3%, φτάνοντας το 2016 στο 1,7%. Το 2017 και 2018 κυμαίνεται στο 1,5% πέφτοντας 0,2% σε σχέση με το 2016.

Στα έσοδα τώρα σε πραγματικούς αριθμούς βλέπουμε ότι το 2013 έχει 195 , το 2014 200 και το 2015 204 εκατ. ευρώ. Η άνοδος έρχεται το επόμενο έτος, το 2016 με 286 εκατ. που είναι και το υψηλότερο μιας και το 2017 και το 2018, θα ξαναπέσουμε σε 279 και 221 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Επόμενοι πίνακες είναι της συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας και το σύνολο των εργαζομένων σε αυτή.

Γράφημα 62: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

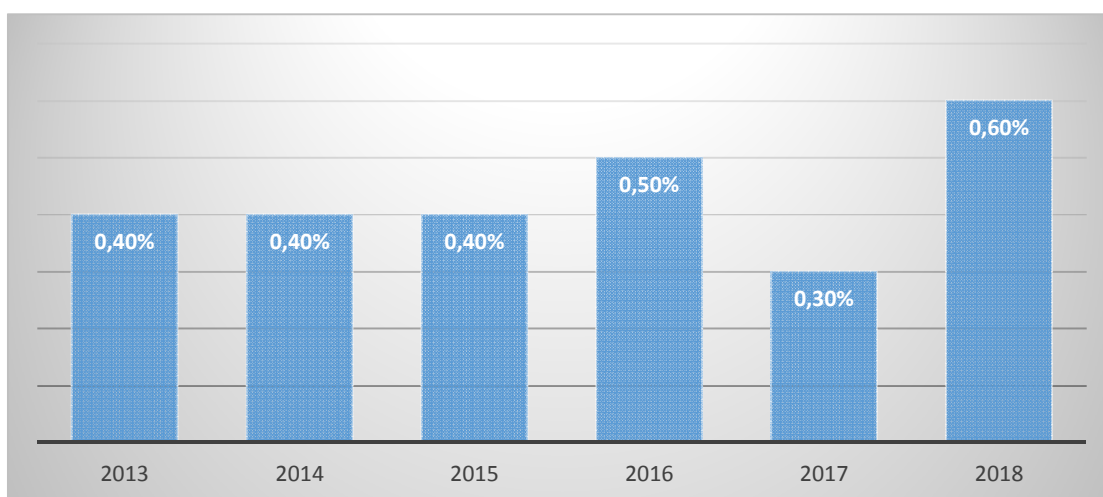
Γράφημα 63: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των εργαζομένων στην περιφέρεια Ηπείρου είναι 8,5% και έχει ανοδική τάση, φτάνοντας το 2018 το 13,3% με εξαίρεση το χρονιά του 2016 που θα πέσει σε ποσοστό 8,2%.

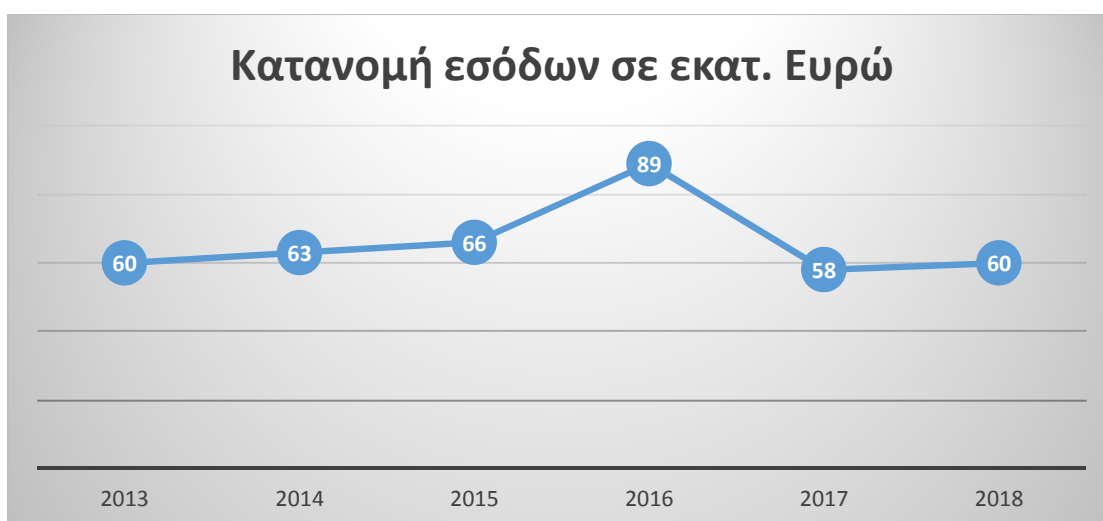
Όσον αφορά στη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας, βλέπουμε ότι από το 2013 έως το 2015 το ποσοστό είναι στο 5%, το 2016 7,4% και σταθεροποιείται κοντά στο 7% το 2017 και 2018.

2.2.2.13 Ο τουρισμός στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας

Τελευταία προς ανάλυση η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Όπως και πριν θα πάμε να αναλύσουμε τα έσοδα της περιφέρειας σε ποσοστά αλλά και σε κανονικά νούμερα.

Γράφημα 64: Ποσοστό κατανομής εσόδων ανά έτος στην περιφέρεια(Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

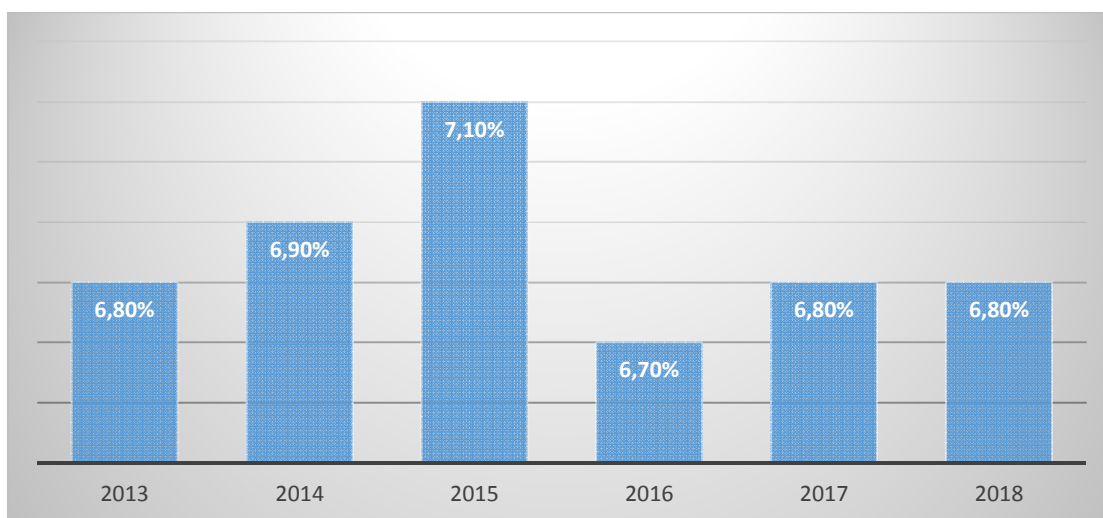

Γράφημα 65: Τουριστική κατανομή εσόδων σε εκατομμύρια ευρώ (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

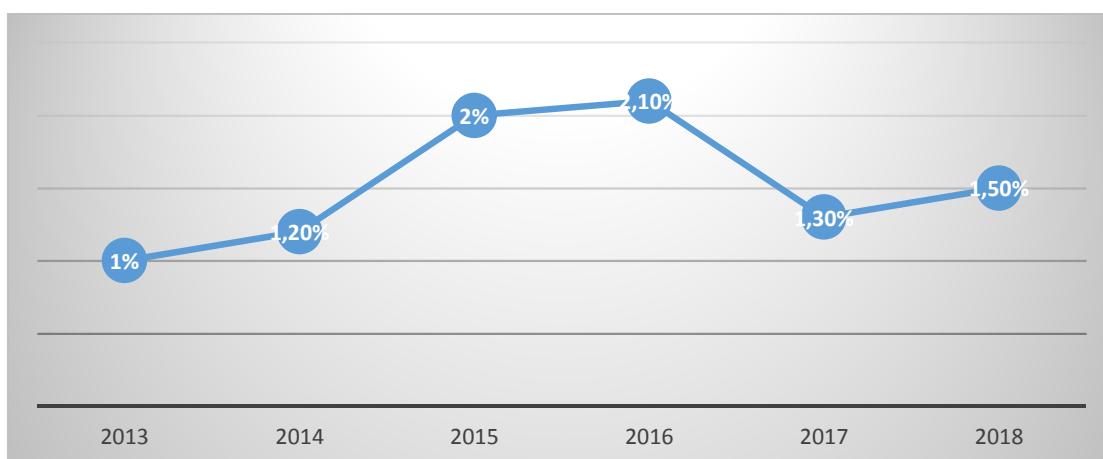
Τα ποσοστά εδώ βλέπουμε ότι είναι τα μικρότερα από κάθε άλλη περιφέρεια, μιας και το 2013 το ποσοστό στην κατανομή εσόδων από τον τουρισμό είναι στο 0,4% και κινείται έως το 2018 μεταξύ 0,3% και 0,6%.

Στην κατανομή εσόδων σε εκατ. ευρώ βλέπουμε εξίσου τα πιο χαμηλά νούμερα, σε σύγκριση με τις άλλες περιφέρειες μιας και από το 2013 έως το 2018 κινούμαστε γύρω στα 60 εκατ. ευρώ με εξαίρεση το 2016 που η τιμή του θα ανέβει στα 89 εκατ. ευρώ.

Επόμενοι και τελευταίοι πίνακες είναι της συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας και το σύνολο των εργαζομένων σε αυτή.

Γράφημα 66: Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων στην περιφέρεια (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Γράφημα 67: Ποσοστό συμβολής τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας (Πηγή δεδομένων ΣΕΤΕ)

Το ποσοστό εργαζομένων από το 2013 έως και το 2018 κινείται πάνω κάτω στο 6,8%.

Όσον αφορά τη συμβουλή του τουρισμού στο ΑΕΠ το 2013 είναι 1%, το 2014 1,2%, το 2015 2%, το 2016 2,1%, το 2017 1,3% και το 2018 1,5%.

Κάνοντας μία συνολική εκτίμηση, ενώ επισημαίνουμε και το γεγονός ότι στοιχεία για τις περιφέρειες έχουμε από το 2013 και έπειτα, βλέπουμε ότι οι περιφέρειες που είναι συνυφασμένες με τον τουρισμό είναι η περιφέρεια Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων και Αττικής. Σε αυτές τις περιφέρειες παρατηρούμε τα υψηλότερα κέρδη, τις περισσότερες θέσεις εργασίας αλλά και τη μεγαλύτερη συμβολή τους στο ΑΕΠ της περιφέρειας τους.

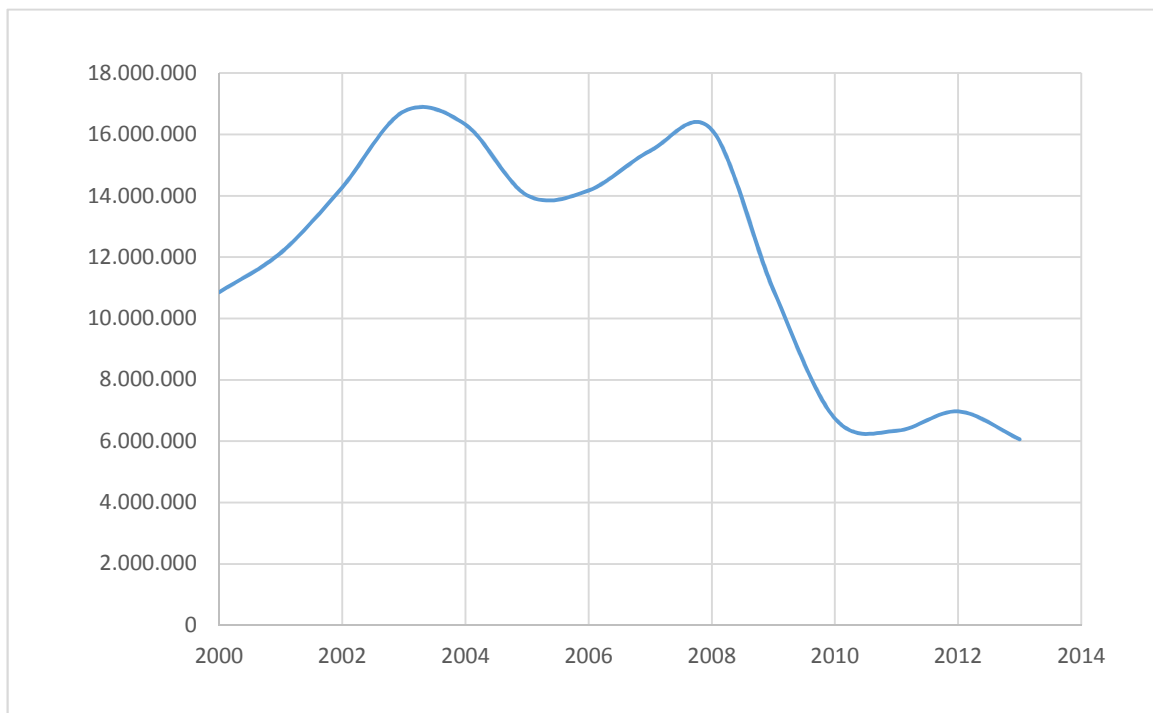
Σε μια μέτρια κατάσταση κινούνται οι περιφέρειες Πελοποννήσου, Θεσσαλίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Βορείου Αιγαίου μιας και είναι εξαρτημένες μεν, αλλά σε μικρότερο βαθμό από τον τουρισμό.

Τέλος οι περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας δεν έχουν καθόλου σχεδόν τουρισμό και άρα η εξάρτησή τους από αυτή είναι σχεδόν μηδενική.

2.3 Ο τομέας της κατασκευής πριν και μετά την οικονομική κρίση

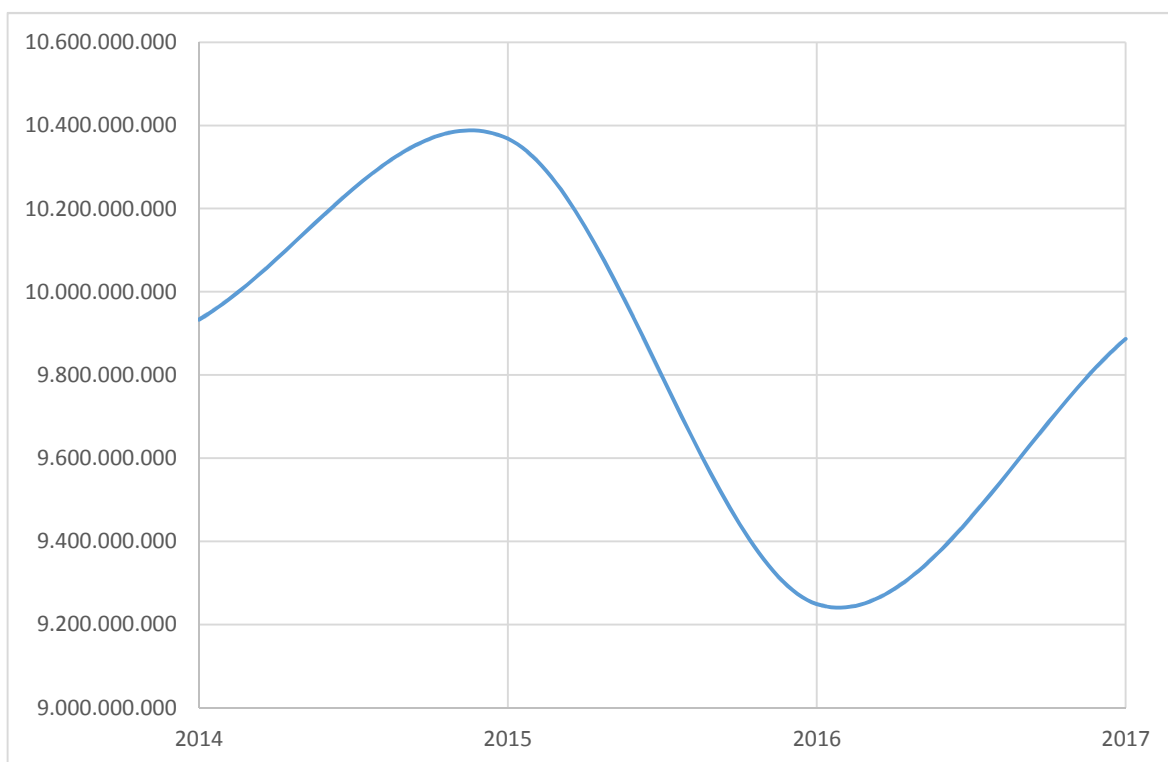
Ο κατασκευαστικό κλάδος αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας ο οποίος συνδέεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η κατασκευαστική δραστηριότητα αναλύεται σε δύο επιμέρους κατηγορίες τα Δημόσια έργα και τα Ιδιωτικά Έργα ενώ οι κατηγορίες που λαμβάνουν οι διάφορες εταιρείες είναι τα οικοδομικά, υδραυλικά, λιμενικά, ηλεκτρομηχανολογικά, βιομηχανικά και ενεργειακά. Ο κατασκευαστικό τομέας ως προς τη λειτουργία διέπεται από ένα πλαίσιο το οποίο είναι αρκετά σύγχρονο και περιλαμβάνει μαζί με το ρυθμιστικό του κομμάτι και την παροχή κινήτρων για την γενικότερη αναδιάρθρωση, εξέλιξη και βελτίωση του κλάδου με τη μορφή συγχωνεύσεων κατασκευαστικών τεχνικών επιχειρήσεων (Δαγκαλίδης 2009).

Αξίζει να αναφερθεί ότι, ο εγχώριο κατασκευαστικός κλάδος πέτυχε υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης φτάνοντας το 2004 σε απόλυτη τιμή τα 14,9 δις ευρώ με την συμμετοχή του στο ποσοστό του ΑΕΠ να φτάνει το 8,2%. Εν συνεχεία παρουσιάζεται ένα γράφημα στο οποίο αποτυπώνεται ο κύκλος εργασιών του κατασκευαστικού κλάδου σε κατασκευαστικές δραστηριότητες σε σχέση με τα χρονολογικά έτη. Ο κατακόρυφος άξονας αναπαριστά τα δις ευρώ που αφορούν τους κύκλους εργασίας ενώ ο οριζόντιος άξονας αφορά τις χρονικές περιόδους μέχρι το 2013. Σημειώνεται ότι λόγω της αλλαγής της βάσης σύγκρισης από την ΕΛΣΤΑΤ τα έτη 2014 μέχρι 2017 περιγράφονται σε επόμενο διάγραμμα ως βάση σύγκριση το σύνολο του κατασκευαστικού κλάδου ως κύκλος εργασιών.

Γράφημα 68: Κύκλος εργασιών κατασκευαστικού κλάδου την χρονική περίοδο 2000 έως 2013 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

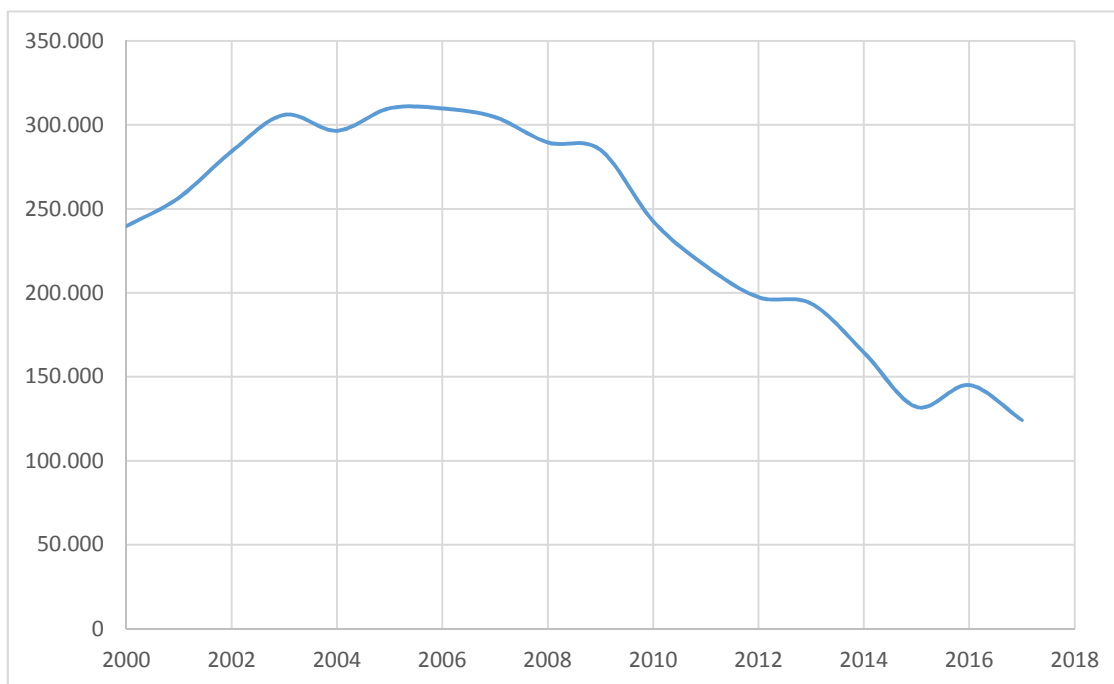
Σύμφωνα, με το γράφημα παρατηρούμε ότι ο κύκλος εργασιών του κατασκευαστικού κλάδου από το 2000 έως το 2004 δηλαδή την περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων γνωρίζει μια τεράστια ανοδική πορεία σε ποσοστό άνω του 50% που βρίσκονταν το 2000. Κατά το 2004 μέχρι το 2006 ο κύκλος εργασιών γνωρίζει μικρή πτωτική τάση του 10% και στη συνέχεια από το 2006 μέχρι το 2008 παρουσιάζει ανοδική πορεία. Κατά την διάρκεια της οικονομική κρίσης και ειδικότερα από το 2009 παρατηρείται μια μεγάλη πτωτική τάση άνω του 50% σε σχέση με το έτος 2004 που ήταν η ανώτατη τιμή που είχε ο κύκλος εργασιών. Εν συνεχεία από το 2010 ως το 2012 παρατηρείται μια μικρή ανοδική τάση και από το 2012 έως το 2014 ο κύκλος εργασιών μειώνεται στα ίδια επίπεδα με το 2010. Παρακάτω παρατίθεται το διάγραμμα για τον συνολικό κύκλο εργασιών από το 2014 έως το 2017. Οι άξονες όπως και στο προηγούμενο διάγραμμα περιγράφουν ίδια πράγματα.

Γράφημα 69: Γράφημα 70: Κύκλος εργασιών κατασκευαστικού κλάδου την χρονική περίοδο 2014 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι από το 2014 έως το 2015 ο κύκλος εργασιών κατέχει μια ανοδική πορεία ενώ από το 2015 έως το 2016 ο κύκλος εργασιών πέφτει σε ένα σχετικά μικρό ποσοστό της τάξης του 10% και το έτος 2017 έχει μια ανοδική πορεία κοντά στα όρια του κύκλου το 2014. Αυτό μπορούμε να υποθέσουμε ότι συμβαίνει διότι ξεπάγωσαν οι συμβάσεις παραχώρηση μεγάλων δημοσίων έργων και έτσι εγκρίθηκε η επανεκκίνηση κατασκευής των μεγάλων οδικών αξόνων.

Περαιτέρω, παρουσιάζεται ένα γράφημα που αναπαριστά το πλήθος των εργαζομένων που ανήκουν στο κατασκευαστικό κλάδο συναρτήσει του χρονολογικού έτους. Ο κατακόρυφος άξονας αναπαριστά τον αριθμό των εργαζομένων σε κλίμακα των χιλιάδων και ο οριζόντιος άξονας αναπαριστά τις χρονολογικές περιόδους.

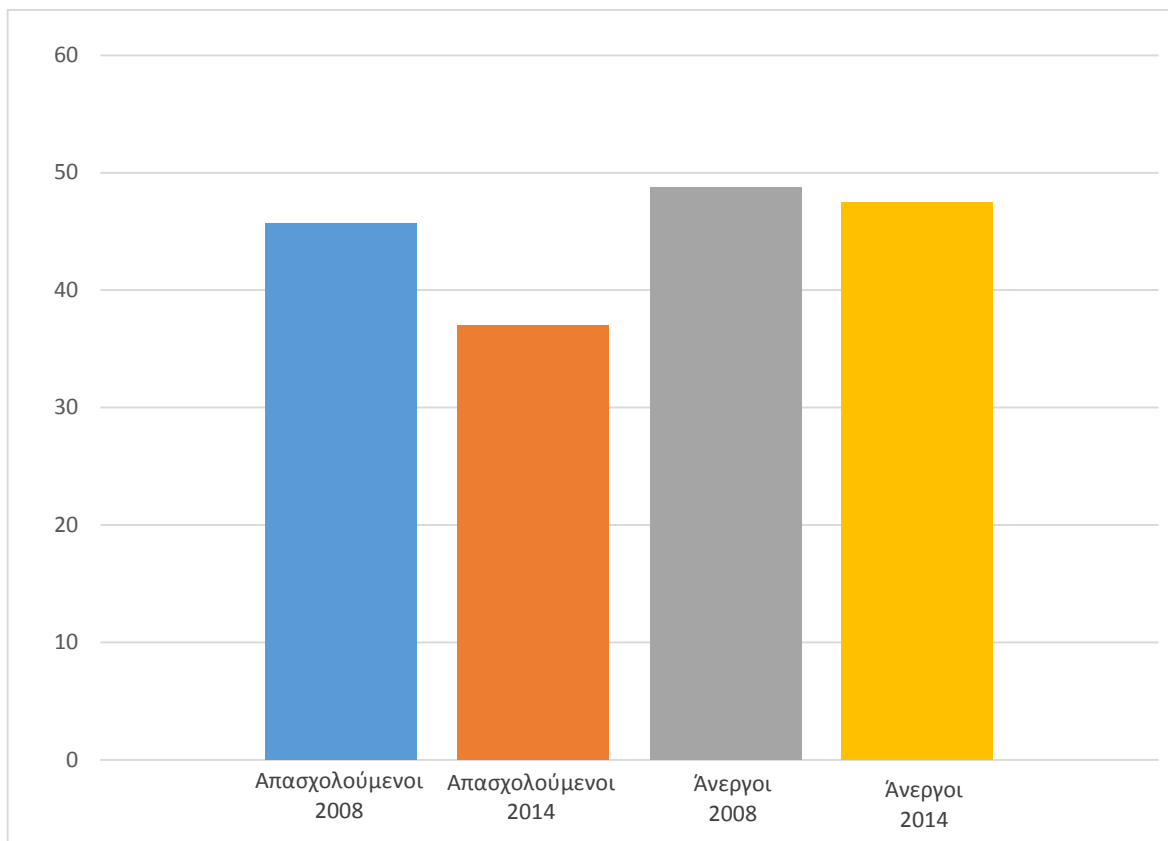

Γράφημα 71: Αριθμός εργαζομένων στον κατασκευαστικό κλάδο στην χρονική περίοδο 2000 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι ο αριθμός των εργαζομένων στο κατασκευαστικό κλάδο κατά το έτος 2000 βρίσκεται περίπου στους 250.000 εργαζομένους με τον αριθμό αυτό να αυξάνει μέχρι το 2003. Κατά το έτος 2003 και έπειτα ο αριθμός των εργαζομένων εμφανίζει μια μικρή πτωτική τάση η οποία φαίνεται να έχει ξεπεραστεί κατά το έτος 2005 και να διατηρείται σταθερός ο αριθμός των εργαζομένων μέχρι το έτος 2008. Κατά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης δηλαδή το έτος 2008 ο αριθμός των εργαζομένων αρχίζει να έχει μια μικρή πτωτική τάση η οποία στη συνέχεια αυξάνει σε μεγάλο βαθμό όπου το 2012 ο αριθμός παραμένει σταθερός μέχρι το 2013. Έπειτα ο αριθμός των εργαζομένων μειώνεται περισσότερο με μια ανάκαμψη να γίνεται το 2016 αλλά μετά να ακολουθεί πάλι μια πτωτική πορεία. Αξίζει να αναφερθεί, ότι ο αριθμός των εργαζομένων από το 2000 έως το 2006 αυξήθηκε σε ποσοστό 16% και ο αριθμός αυτός μειώθηκε μέχρι το 2017 σε ποσοστό άνω του 50%.

2.4 Ο αγροτικός τομέας πριν και μετά την οικονομική κρίση

Ο αγροτικός χώρος αποτελεί ένα βασικό κλάδο της οικονομίας της ελληνικής επικράτειας. Ο αγροτικός χώρος σύμφωνα με τον OECD(1994) ορίζεται σύμφωνα με το κριτήριο της δημογραφικής πυκνότητας και συγκεκριμένα η μέγιστη δημογραφική πυκνότητα των αγροτικών περιοχών ανέρχεται στους 150 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Συγκεκριμένα, οι τύποι των περιοχών διαχωρίζονται σε τρεις τις «κυρίως αστικοποιημένες περιοχές» που αποτελούν λιγότερο από το 15% του πληθυσμού είναι αγροτικός πληθυσμός, τις «κυρίως αγροτικές περιοχές» που πάνω από το 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες, και οι «σημαντικά αγροτικές περιοχές» το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού σε 15% με 50%. Εν συνεχεία παρουσιάζονται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ για την χρονική περίοδο 2008 έως το 2014. Το 2008 ο πρωτογενής τομέας αποτελεί την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα ο οποίος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον αγροτικό τομέα. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι επιπτώσεις της κρίσης πρέπει να διαχωριστούν σε σχέση με τις αλλαγές που οφείλονται σε παράγοντες οι οποίες δεν συνδέονται με την οικονομική κρίση σχετικά με τη ζωή. Παράλληλα, τα αποτελέσματα από τις έρευνες θα πρέπει να διαχωριστεί σε δύο αποτελέσματα ένα εξαιτίας της κρίσης το οποίο είναι θετικό και οδηγεί στην επιστροφή στον αγροτικό χώρο από τον αστικό χώρο και το δεύτερο αποτέλεσμα είναι αυτό το οποίο προκύπτει από τις διαρθρωτικές αλλαγές του πρωτογενή τομέα και αγροτικού χώρου το οποίο είναι αρνητικό. Στην συνέχεια, παρουσιάζεται ένα διάγραμμα που παρουσιάζει την κατάσταση στην απασχόληση στον αγροτικό χώρο το 2008 και το 2014.

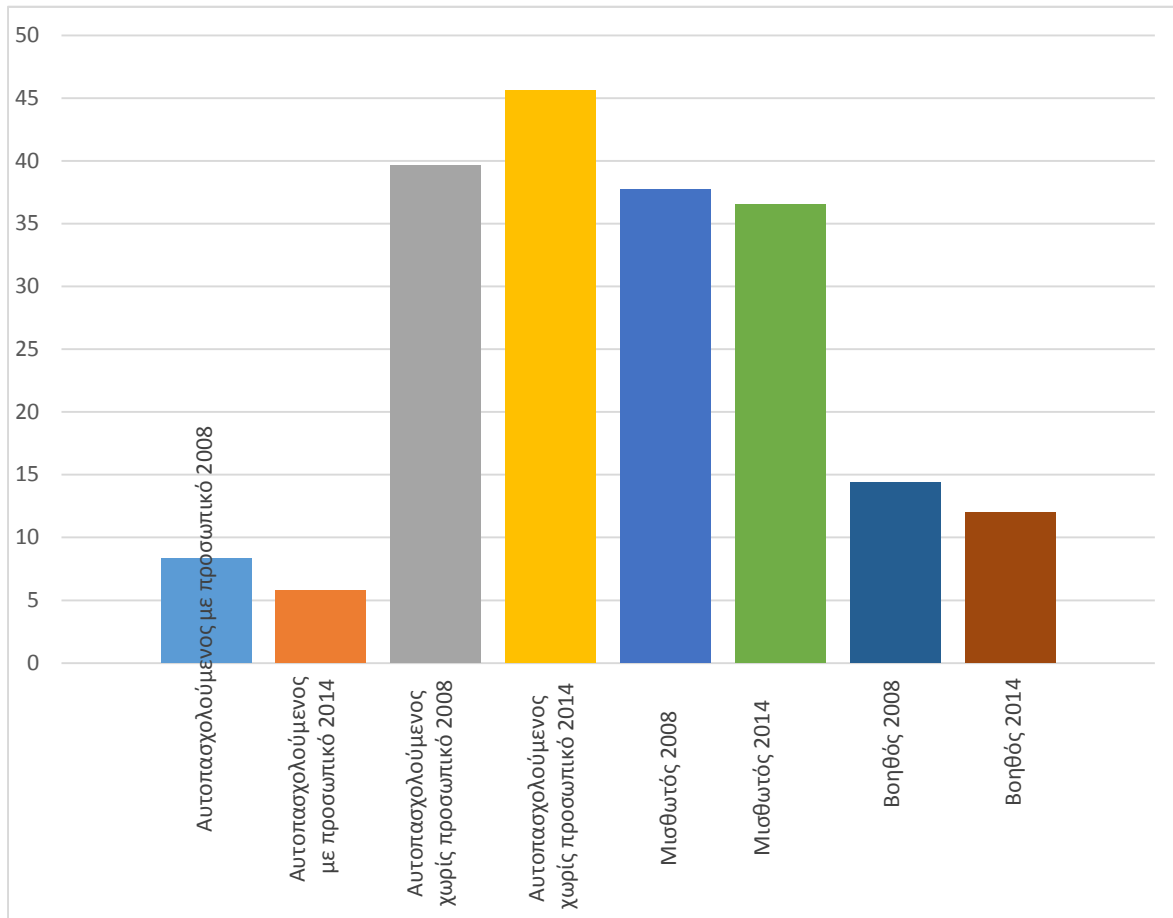

Γράφημα 72: Ποσοστά εργαζομένων και ανέργων στον αγροτικό τομέα το 2008 και το 2014 (Πηγή Δεδομένων Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Όπως παρατηρούμε η κατάσταση απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές δεν διακυμάνθηκε εκτός των ορίων της γενικότερης πτώσης. Τα ποσοστά των απασχολούμενων μειώθηκαν κατά 8,7%. Το μεγαλύτερο μέρος της πτώσης αυτής μεταφέρθηκε αυτούσιο στο ποσοστό ανέργων το οποίο ανέβηκε κατά 7,6% ενώ το υπόλοιπο φαίνεται ότι οφείλεται σε άλλους λόγους καθώς ο μη οικονομικός ενεργός πληθυσμός σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 1,2%.

Περαιτέρω, το ποσοστό της πλήρους και της μερικής απασχόλησης το 2014 στο αγροτικό τομέα καταγράφεται σε 91,1% και 8,9% αντίστοιχα ενώ το 2008 σε 94% και 6% αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι η μικρή πτώση στο ποσοστό της πλήρους απασχόλησης από το 2008 ότι οι μόνιμα απασχολούμενοι διατήρησαν τις θέσεις στο επάγγελμα τους και ειδικότερα ότι ως κύρια πηγή εισοδήματος ήταν η αγροτική εκμετάλλευση.

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι η θέση των εργαζομένων στο επάγγελμα δηλαδή αν είναι αυτοαπασχολούμενοι, αν απασχολούν οι ίδιοι προσωπικό ή αν είναι μισθωτοί υπάλληλοι. Παρακάτω, παρουσιάζεται ένα γράφημα για την χρονική περίοδο 2008 έως 2014 και τα ποσοστά που καταλαμβάνουν οι θέσεις των εργαζομένων.

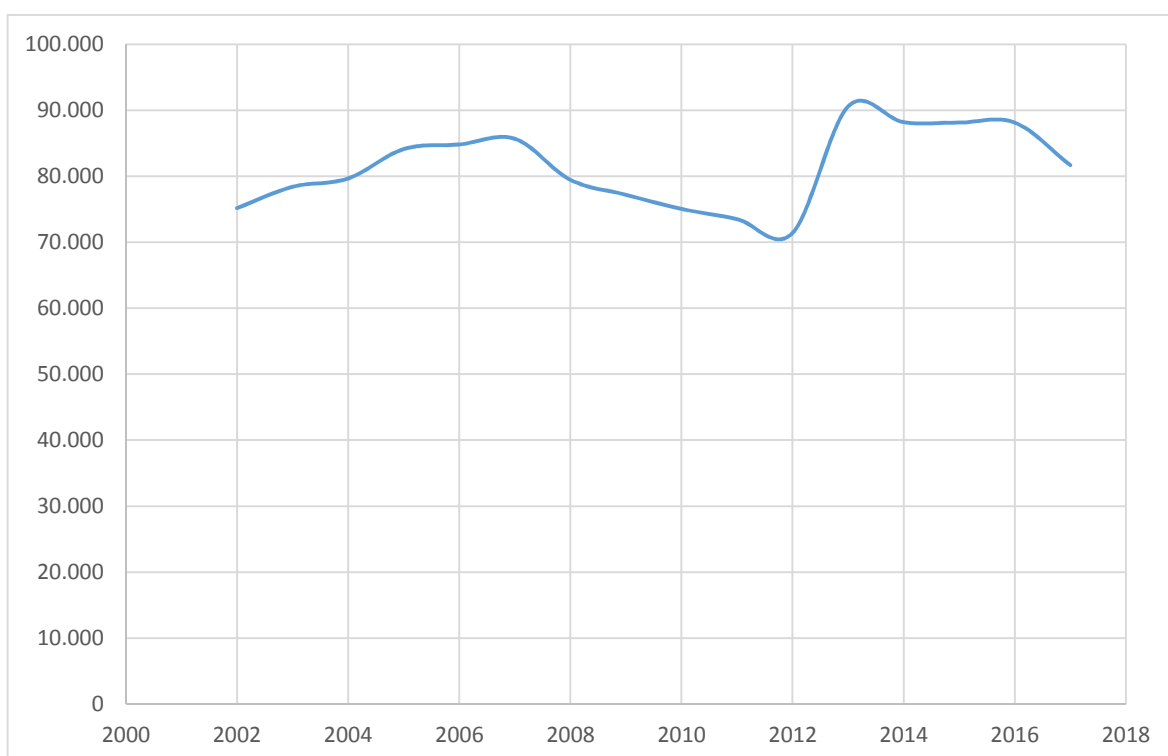
Γράφημα 73: Θέσεις εργαζομένων στον αγροτικό τομέα τα έτη 2008 και 2014 (Πηγή Δεδομένων Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Αρχικά, παρατηρούμε μία αισθητή πτώση των απασχολούμενων με προσωπικό δηλαδή εκείνων που είτε διατηρούσαν μια μικρή επιχείρηση απασχολώντας και άλλους εργαζόμενους είτε διατηρούσαν εργαζόμενους στην καλλιέργεια. Αυτό εξηγεί την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας και το δεύτερο αποτέλεσμα που εξηγεί είναι με την μεγάλη άνοδο των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Το ποσοστό των μισθωτών παρουσιάζει και αυτό πτώση πράγμα το οποίο είναι κατανοητό ότι οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες υπήρχαν στις εν λόγω περιοχές να έκλεισαν και δεύτερον είναι γνωστό πως παραρτήματα δημοσίων οργανισμών που βρίσκονταν στις περιοχές αυτές έκλεισαν ή συγχωνεύτηκαν με κάποιο άλλο σε κοντινό σημείο. Ακόμη, η πτώση του αριθμού των βοηθών ίσως να μεταφέρεται ως ανοδική τάση στο ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Οι αριθμοί και η πραγματικότητα του 2008 έως 2014 δείχνουν την διαμόρφωση όλων των δεικτών της παραγωγής στη χώρα. Από το εργατικό δυναμικό μέχρι την συνολική παραγωγικότητα, οι αριθμοί

επιβεβαιώνουν αυτό το οποίο με απόλυτη βεβαιότητα γνωρίζει το σύνολο του πληθυσμού εντός και εκτός της χώρας. Η διαδικασία αυτή οδήγησε στο τομέα της ανεργίας τα ποσοστά να ακολουθούν μια ανοδική τάση σε σχέση με το 2008 να φθάνει το 1.5 εκατομμύριο. Η αύξηση του ποσοστού της ανεργίας επηρέασε αρνητικά όλους τους δείκτες της οικονομίας και ειδικότερα το ΑΕΠ. Το ΑΕΠ συρρικνώθηκε, η παραγωγική διαδικασία μειώθηκε, η αναλογία των μισθωτών και συνταξιούχων αυξήθηκε δραματικά υπέρ των δεύτερων με αποτέλεσμα ο προϋπολογισμός να δέχεται τις αντίστοιχες πιέσεις και φυσικά η καταναλωτική δραστηριότητα μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Η ιδιωτική πρωτοβουλία των μεσαίων στρωμάτων ήταν εκείνη η οποία προσέφερε θέσεις εργασίας, οικονομική παραγωγή και έσοδα στο δημόσιο. Περαιτέρω, οι διεθνείς εξελίξεις στην οικονομία σε συνδυασμό με τις ελληνικές ιδιαιτερότητες της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα καθώς και οι περικοπές, η δημοσιονομική προσαρμογή αλλά και ο υψηλός τραπεζικός δανεισμός οδήγησαν σε μειωμένη θέση του δευτερογενή τομέα.

2.5 Ο τομέας της εστίασης πριν και μετά την οικονομική κρίση

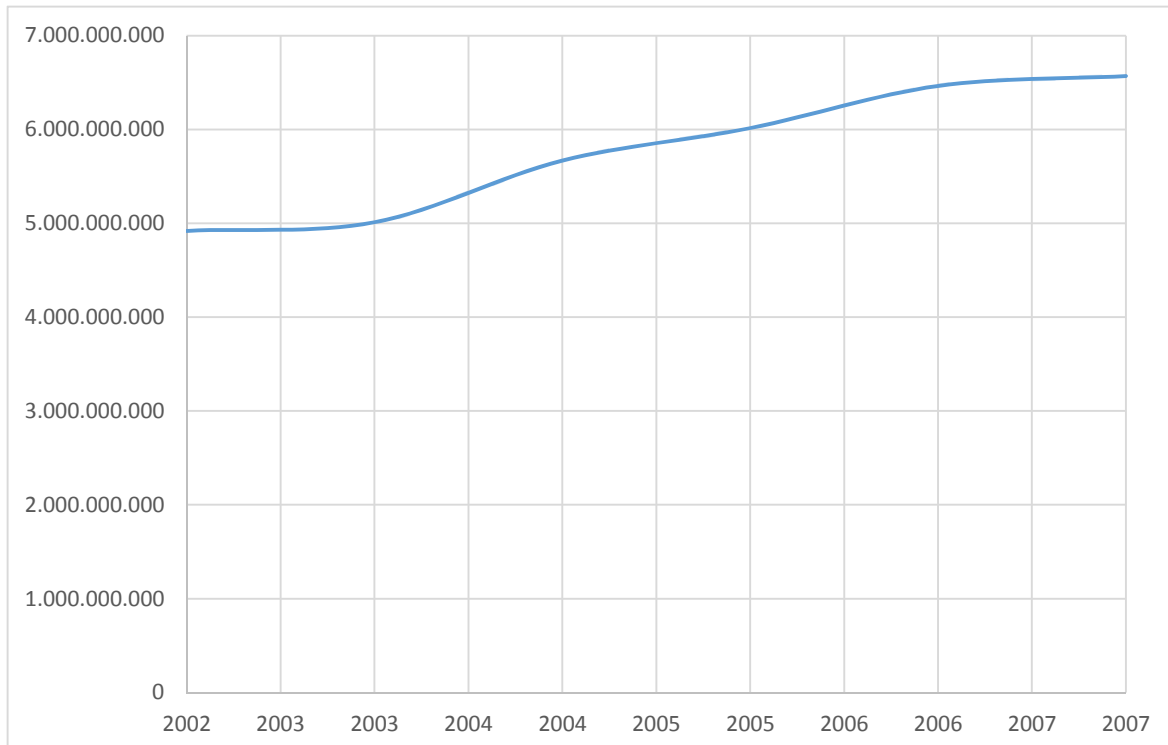
Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα αλλά και στις Ευρωπαϊκές χώρες, επέφεραν ριζικές αλλαγές και στον τομέα της εστίασης. Το κλασικό μοντέλο εστίασης που αποτελούνταν από το θηλυκό γένος να βρίσκεται στον τομέα της κουζίνας ξεπεράστηκε και ένα δεύτερο μοντέλο δημιουργήθηκε το οποίο είναι η εστίαση εκτός του χώρου της οικίας από διάφορες επιχειρήσεις φαγητού. Οι επιχειρήσεις εστίασης διακρίνονται σε διάφορες μορφές οι οποίες είναι οι ταβέρνες/ψησταριές, εστιατόρια/ουζερί, σουβλατζίδικα, πιτσαρίες και fast food. Εν συνεχεία, θα παρουσιαστούν οικονομικά μεγέθη για την πορεία των καταστημάτων εστίασης στο χρονικό διάστημα 2002 έως 2017 δηλαδή τη χρονική περίοδο πριν την οικονομική κρίση, κατά την διάρκεια , και μετά την κρίση ενώ πρέπει να αναφερθεί ότι τα στοιχεία θα ομαδοποιηθούν και δεν εξετάζονται σαν κατηγορία επιχειρήσεων αλλά σαν σύνολο καταστημάτων εστίασης. Εν συνεχεία, παρουσιάζεται ένα γράφημα που απεικονίζει τον αριθμό των επιχειρήσεων που έχουν δηλωθεί στο τομέα της εστίασης κατά το χρονικό εύρος 2002 έως 2017 με τον κατακόρυφο άξονα να απεικονίζει τον αριθμό των επιχειρήσεων και τον οριζόντιο το χρονολογικό έτος.

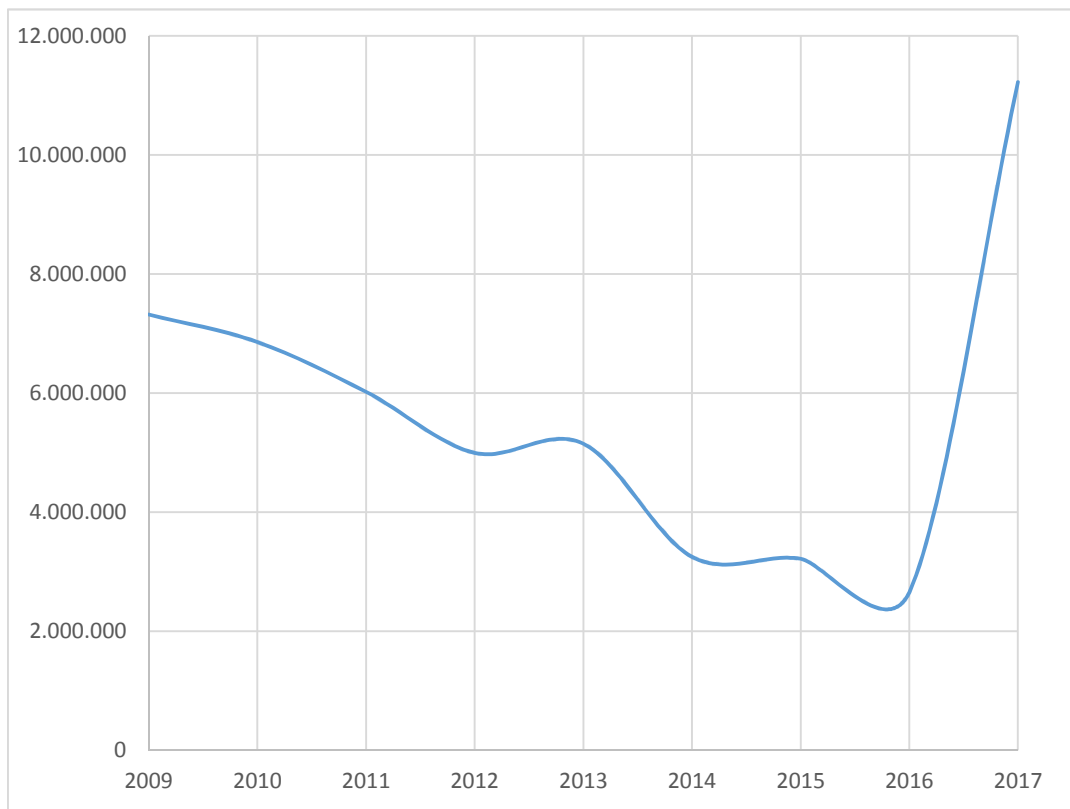
Γράφημα 74: Αριθμός επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, παρατηρούμε ότι οι επιχειρήσεις εστίασης από το 2002 έως το 2006 αυξάνονται σε βαθμό της τάξης του 14% ενώ κατά το έτος 2008 το ποσοστό αυτό φθάνει στο 16%. Κατά τη διάρκεια εμφάνισης της οικονομικής κρίσης ο αριθμός των επιχειρήσεων εμφανίζει μια πτωτική τάση της τάξης του 8% και μέχρι το 2012 αυτό το ποσοστό να αγγίζει το 16.5% της τιμής του έτους 2008. Περαιτέρω, κατά το 2012 μέχρι 2013 ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξάνεται με ραγδαίο ρυθμό της τάξης του 22% με μικρή πτώση να γίνεται το 2014 με ποσοστό 3%. Ωστόσο από το 2014 μέχρι το 2016 ο αριθμός των επιχειρήσεων διατηρεί μια σταθερή πορεία ενώ το 2017 ο αριθμός των επιχειρήσεων πέφτει κατά 8% από το σταθερό αριθμό του 2014.

Εν συνεχεία παρουσιάζονται τα γραφήματα που αφορούν το μέγεθος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων εστίασης σε τάξης μεγέθους ευρώ. Το γράφημα που αφορά το χρονικό διάστημα 2004 έως 2008 συμπεριλαμβάνει και το ΦΠΑ σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ενώ το γράφημα που αφορά το χρονικό διάστημα 2009 έως 2017 δεν περιλαμβάνει το ΦΠΑ. Ο κατακόρυφος άξονας αναπαριστά το κύκλο εργασιών και ο οριζόντιος άξονας το χρονικό έτος.

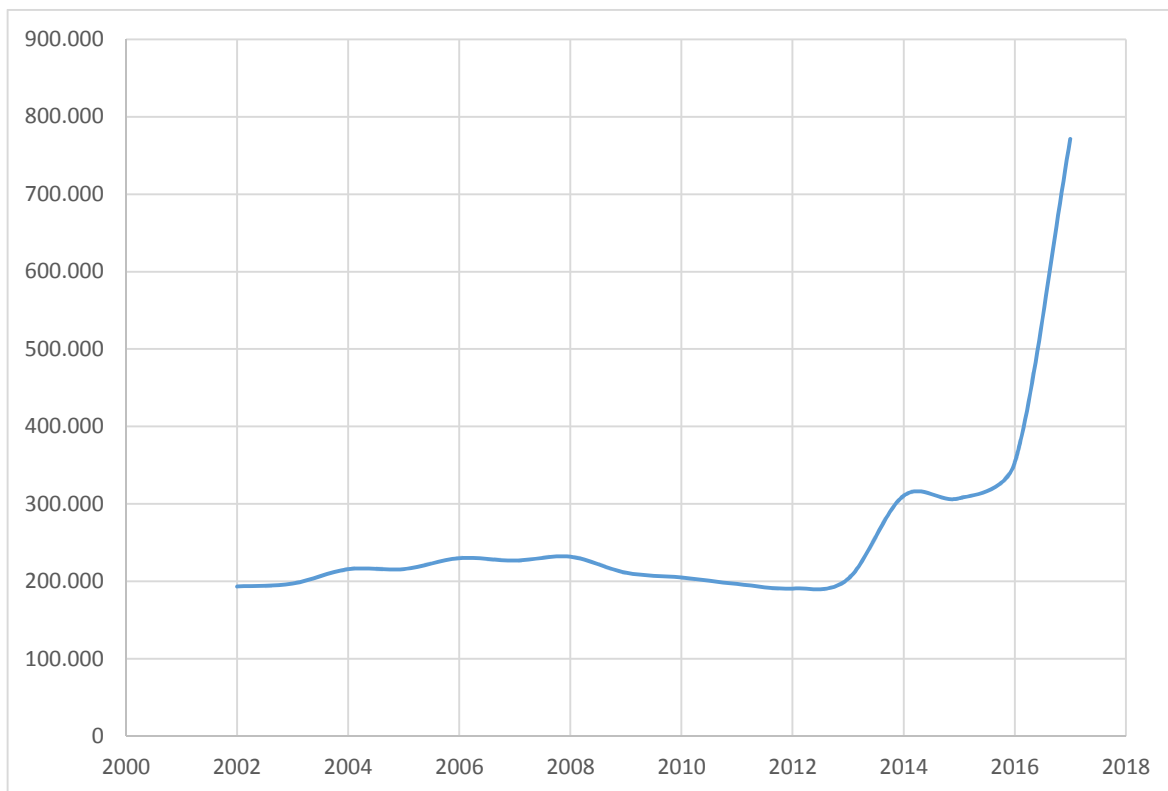

Γράφημα 75: Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2007 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Γράφημα 76:Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2009 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με το πρώτο γράφημα, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων εστίασης από το 2002 έως το 2008 παρουσιάζει μία ανοδική τάση της τάξης του 25% δηλαδή το ένα τέταρτο του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Εν αντιθέσει το δεύτερο γράφημα παρουσιάζει μια πτωτική τάση από το 2008 έως το 2012 της τάξης του 46% ενώ το 2013 παρατηρείται μία ανοδική τάση τάξης του 10%. Έπειτα, από το 2013 έως το 2016 παρατηρείται πάλι μία πτωτική τάση το ποσοστό της οποίας φτάνει το 40%. Ωστόσο θετική ένδειξη αποτελεί η ανοδική τάση που συμβαίνει το 2016 μέχρι το 2017 σε τετραπλάσιο αριθμό του κύκλου εργασιών στο αρχικό έτος. Παρόλο που τα δύο διαγράμματα δεν είναι συγκρίσιμα καθότι παρουσιάζουν διαφορετικά μεγέθη κύκλου εργασιών είναι εύλογο να καταλάβουμε ότι από το 2002 έως το 2008 ο κύκλος εργασιών βρίσκεται σε ανοδική πορεία ενώ από το 2008 έως το 2016 καταγράφεται μία συνεχή πτωτική τάση με κάποια ιδιαιτερότητες που επιτρέπουν την αυξητική τάση με αποτέλεσμα το 2017 ο κύκλος εργασιών αυξάνεται σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό. Το επόμενο διάγραμμα που παρουσιάζει αφορά των αριθμών των εργαζομένων κατά την χρονολογική περίοδο που εξετάζουμε.

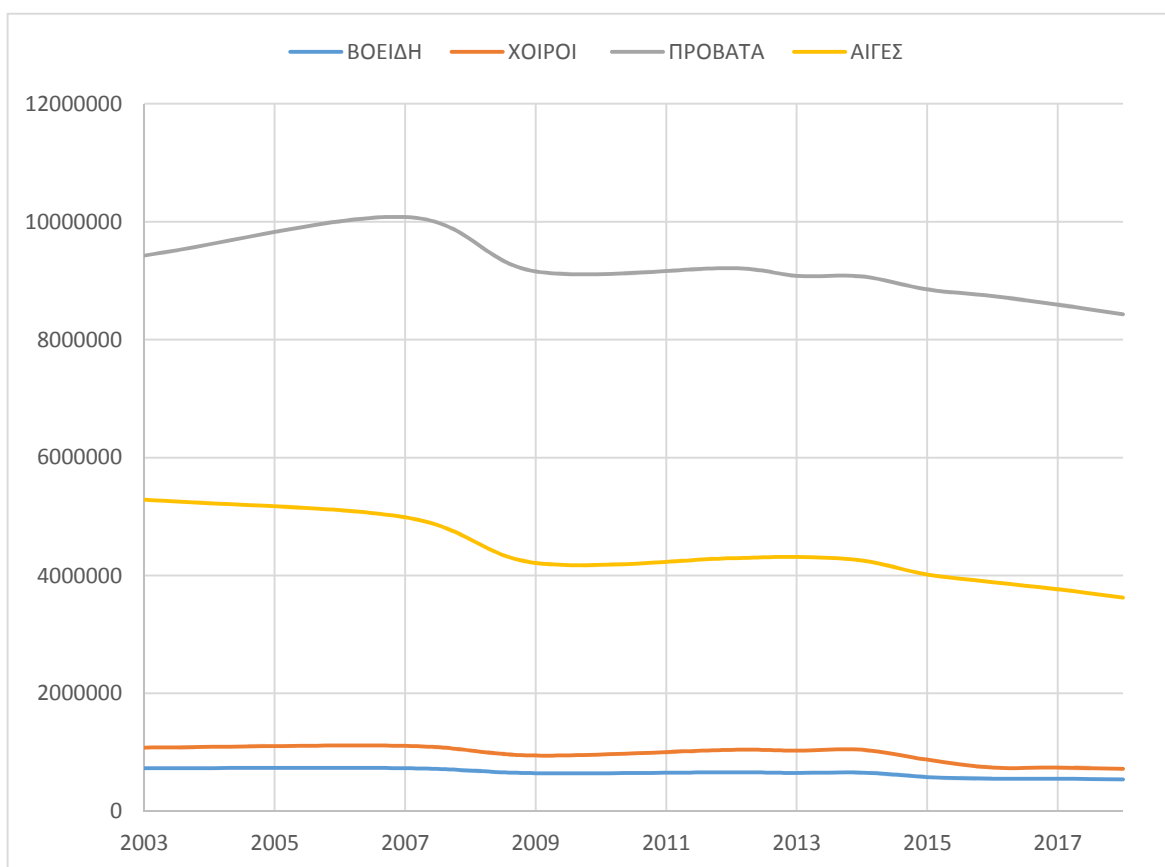
Γράφημα 77: Αριθμός εργαζομένων των επιχειρήσεων εστίασης κατά το χρονικό διάστημα 2002 έως 2017 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα παρατηρείται μια ομαλότερη τάση σε σχέση με τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων εστίασης. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι από το 2002 έως το 2007 ο αριθμός των εργαζομένων αυξάνει σε ποσοστό 16% από το 2007 έως το 2012 ο αριθμός των εργαζομένων πέφτει σε ποσοστό 20%. Το 2013 μέχρι το 2014 ο αριθμό των εργαζομένων αυξάνει σε ποσοστό 35% με αυτό να διατηρείται σταθερό κατά το χρονικό διάστημα 2014 έως 2016 και το 2017 το ποσοστό αυτό να αυξάνει άνω του 65% που αυτό βρίσκεται σε συμφωνία με το διάγραμμα του κύκλου εργασιών όπου πάλι παρατηρήθηκε μια αυξητική τάση σε μεγάλο βαθμό.

2.6 Ο τομέας της κτηνοτροφίας πριν και μετά την οικονομική κρίση

Ο τομέας της κτηνοτροφίας αποτελεί ένα από τους βασικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Η κτηνοτροφία συμβάλλει ουσιαστικά στην αγροτική ανάπτυξη καθώς και στην αξιοποίηση που προσφέρει στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Ωστόσο, ένα γενικό συμπέρασμα είναι ότι ο κτηνοτροφικός κλάδος παρουσιάζει μία πτωτική τάση τόσο στο ζωικό κεφάλαιο όσο και στη μείωση του εργατικού δυναμικού. Η Ελλάδα είναι ελλειμματική στα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα όπως αγελαδινό γάλα, βόειο και χοίρειο κρέας με αποτέλεσμα οι εισαγωγές των προϊόντων αυτών να επιβαρύνουν το εμπορικό ισοζύγιο. Ο Ρεζίτη (2014) αναφέρει ότι οι κτηνοτρόφοι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τη δυνατότητα αναδιάρθρωσης της εκμετάλλευσης καθώς και την ορθολογιστική οργάνωση της εκμετάλλευσης. Ο τομέας της κτηνοτροφίας διακρίνεται σε κλάδους που ασχολούνται με την αιγοτροφία, την βοοτροφία, την προβατοτροφία, την χοιροτροφία. Ειδικότερα, η αιγοτροφία μαζί με την προβατοτροφία αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους κτηνοτροφικούς κλάδους συμβάλλοντας κατά 18% περίπου στο συνολικό αγροτικό εισόδημα και ενισχύει τις τοπικές οικονομίες των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Ο κλάδος αυτός, εξακολουθεί να διαθέτει σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς του. Η αναμφισβήτητα υψηλή ποιότητα του παραγόμενου κρέατος που οφείλεται κυρίως σε παραμέτρους όπως το σύστημα εκτροφής, ο ζωικός πληθυσμός αλλά και οι χορηγούμενες ζωοτροφές αποτελούν την κεφαλαιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της χώρας μας για τον κλάδο αυτό. Ο Αυγουλά (2013) υποστηρίζει ότι η προοπτική αυτή μπορεί να ενισχυθεί, κυρίως στις πεδινές περιοχές της χώρας, με παράπλευρες προσπάθειες για λελογισμένη ανάπτυξη συστηματικής – σταυλισμένης αιγοπροβατοτροφίας. Όσον αφορά το κλάδο της βοοτροφίας η ανάπτυξή του είναι ιδιαίτερα περιορισμένη και οι βοοτροφικές επιχειρήσεις κρεοπαραγωγής ασχολούνται με την πάχυνση ζώων που κυρίως εισάγονται σε μικρή ηλικία στη χώρα. Όσον αφορά τη γαλακτοπαραγωγή βοοτροφία αν και χαρακτηρίζεται από μια σχετικά ταχεία αύξηση του μεγέθους των μονάδων και των επενδύσεων, η συνολική παραγωγή αγελαδινού γάλακτος δεν ξεπερνά τους 700.000 τόνους χωρίς να καλύπτεται ούτε καν το όριο της ποσόστωσης παραγωγής που η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προσδιορίσει για τη χώρα μας (Αυγουλά, 2013). Περαιτέρω, ο κλάδος της χοιροτροφίας αποτελεί ένα από τις δυναμικότερους κλάδους της κτηνοτροφίας. Ειδικότερα, ο βαθμός αυτάρκειας σε χοίρειο κρέας ανέρχεται στο 35% περίπου και τα περιθώρια ανάπτυξης εμφανίζονται αρκετά αισιόδοξα. Παρά ταύτα, η ανταγωνιστικότητα του κλάδου επηρεάζεται σημαντικά από την συνεχή

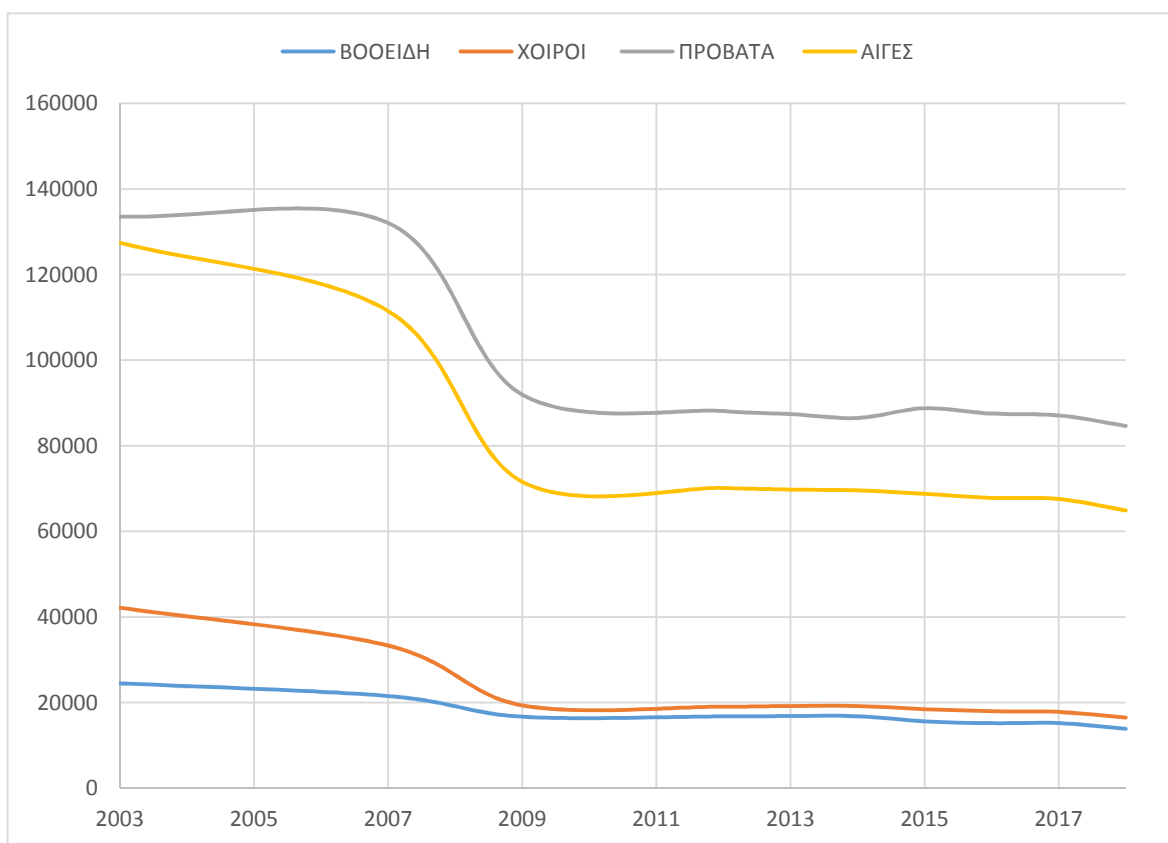
αύξηση των εισροών και τις διαρκώς διαμορφούμενες νέες συνθήκες ανταγωνισμού στα πεδία της εσωτερικής αγοράς και των συνεχώς διαφοροποιούμενων απαιτήσεων των καταναλωτών. Εν συνεχεία παρουσιάζονται γραφήματα που απεικονίζουν τον αριθμό των ζώων κατά τη χρονική περίοδο από το 2003 έως το 2018 καθώς και την εκμετάλλευση των ζώων κατά την ίδια χρονική περίοδο. Ο κατακόρυφος άξονας των γραφημάτων απεικονίζει τον αριθμό των ζώων και την εκμετάλλευση σε κλίμακα αριθμών ενώ ο οριζόντιος άξονας περιγράφει την χρονολογική περίοδο.

Γράφημα 78: Αριθμός ζωοειδών στον κλάδο της κτηνοτροφίας κατά το χρονικό διάστημα 2003 έως 2018 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα που παρουσιάζει τον αριθμό των ζώων στους κλάδους της κτηνοτροφίας κατά την χρονική περίοδο 2003 έως 2018, μπορούμε να εξάγουμε μια πληθώρα αποτελεσμάτων. Αρχικά, κυρίαρχο ρόλο όσο αφορά το σύνολο των ζώων στον κτηνοτροφικό τομέα αποτελούν τα πρόβατα τα οποία από το 2003 μέχρι το 2007 εμφανίζουν μία μικρή ανοδική τάση ενώ από το 2008 και μέχρι το τέλος της χρονολογικής

περιόδου εμφανίζουν μια πτωτική τάση σε ποσοστό που φτάνει το 35%. Δεύτερη σε κατάταξη όσο αφορά το δυναμικό έρχονται οι αιγές όπου και σε αυτή την κατηγορία παρατηρούμε μια διαφορετική τάση με τα πρόβατα όσο αφορά το χρονικό διάστημα πριν την εμφάνιση της κρίσης. Από το 2003 έως το 2005 παρατηρείται μια μικρή πτωτική τάση της τάξης του 6% η οποία όμως αυξάνει κατά το 2009 σε ποσοστό 26%. Κατά το 2009 μέχρι το 2013 ο δυναμικός αριθμός διατηρείται σταθερός με αμελητέες διαφοροποιήσεις οι οποίες όμως μέχρι το 2018 αυξάνουν και το ποσοστό των αιγών μειώνεται σε 45% δηλαδή σχεδόν το μισό αριθμό των αιγών από το 2003. Τα βοοειδή και οι χοίροι καταλαμβάνουν το μικρότερο μερίδιο του δυναμικού της κτηνοτροφίας. Τα βοοειδή καθώς και οι χοίροι από το 2003 μέχρι το 2009 παραμένουν σταθεροί σε ότι αφορά τον αριθμό τους ενώ η μείωση που παρατηρείται είναι από το 2015 και μετά όπου τα ποσοστά της πτωτικής τάσης είναι 35% και 50% αντίστοιχα.

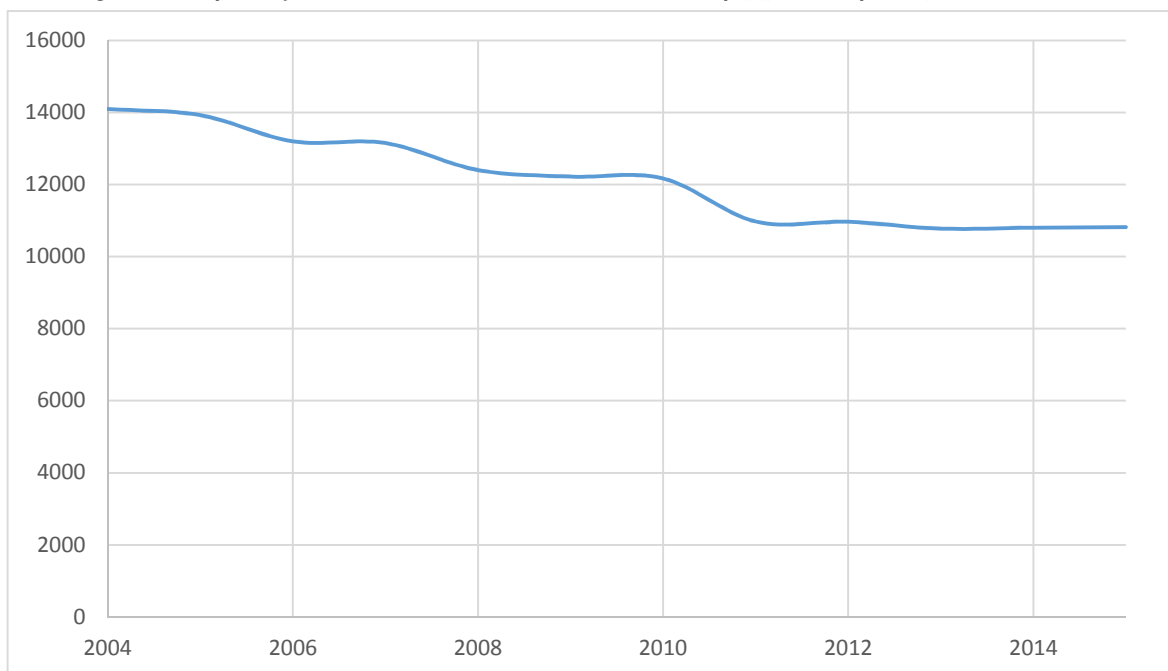
Γράφημα 79: Αριθμός εκμετάλλευσης ζωοειδών στον κλάδο της κτηνοτροφίας κατά το χρονικό διάστημα 2003 έως 2018 (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

Το παραπάνω διάγραμμα περιγράφει τον αριθμό της εκμετάλλευσης του αριθμού των ζώων των κλάδων της κτηνοτροφίας. Αρχικά, πρέπει να αναφερθεί ότι το ποσοστό εκμετάλλευσης δηλαδή ο λόγος του αριθμού των ζώων προς την εκμετάλλευση των ζώων για τα βοοειδή είναι 2.72%, για

τους χοίρους 2.37%, για τα πρόβατα 1.10% και για τις αιγές 1.83%. Ο κλάδος των προβάτων κατά το 2003 έως το 2007 παρουσιάζει μια σταθερή τάση η οποία όμως καταληγεί σε πτωτική το 2008 με 2009 σε ποσοστό που αγγίζει το 45% δηλαδή σχεδόν το μισό μερίδιο του κλάδου. Εν συνεχεία από το 2010 και μετά ο αριθμός της εκμετάλλευσης διατηρείται σταθερός με μικρή άνοδο από το 2015 έως το 2017 σε ποσοστό 8% ενώ το 2018 παρατηρείται μείωση σε ποσοστό 3%. Ο κλάδος των αιγών ακολουθεί την ίδια τάση με διαφορά να έγκειται στο ότι η πτωτική τάση ξεκινάει από 2004 μέχρι το 2008 και εν συνεχεία να πέφτει σε ποσοστό 78% της αρχικής εκμετάλλευσης. Εν συνεχεία το ποσοστό αυτό διατηρείται σταθερό μέχρι το 2017 όπου σε σχέση με το 2003 ο αριθμός μειώθηκε σε ποσοστό 96%. Ο κλάδος των χοίρων ακολουθεί παρόμοια πορεία με αυτή των αιγών, ο αριθμός των οποίων από το 2003 έως το 2008 πέφτει σε ποσοστό 26% ενώ το 2009 το ποσοστό πέφτει σε 73% το οποίο διατηρείται σταθερό μέχρι το 2018. Τα βοοειδή ακολουθούν και αυτά μια παρόμοια τάση με τους χοίρους όπου από το 2003 μέχρι το 2008 το ποσοστό της πτωτικής τάσης αγγίζει το 14% και το 2009 το ποσοστό αυτό γίνεται σχεδόν το 50% του συνολικού αριθμού εκμετάλλευσης το οποίο διατηρείται σταθερό έως το 2018.

2.7 Ο τομέας της αλιείας πριν και μετά την οικονομική κρίση

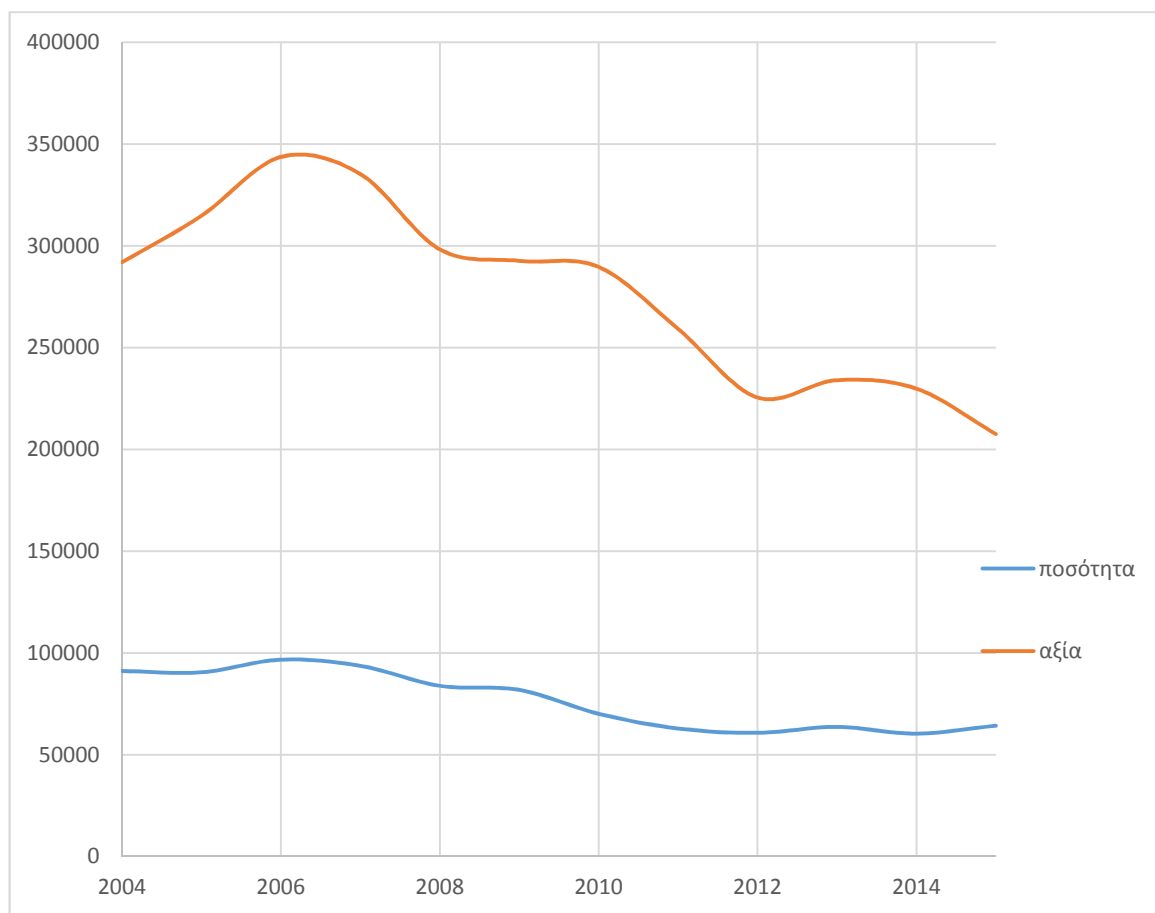
Ο τομέας της αλιείας αποτελεί και αυτός κύρια δραστηριότητα και βασική πηγή εισοδήματος για κατοίκους νησιώτικων και παράκτιων περιοχών. Η συμβολή του τομέα της αλιείας στο ΑΕΠ αν και κρίνεται μικρή λόγω ότι υποκαθιστά εισαγωγές αλιευτικών προϊόντων, προσφέρει πρώτες ύλες στην μεταποιητική βιομηχανία και διατίθεται στην άμεση κατανάλωση των ανθρώπων. Ο Relini (2013) υποστηρίζει ότι η ελληνική αλιεία υποστηρίζει μια μεγάλη βιοποικιλότητα της τάξης του 5.5% με 7% της παγκόσμιας θαλάσσιας πανίδας. Περαιτέρω, σύμφωνα με έρευνες της Eurostat (2013) η αλιευτική παραγωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα ανέρχεται στο 10.5% του συνόλου της αλιείας. Ειδικότερα, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από το μικρό μέγεθος των αλιευτικών επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιχειρήσεις με αριθμό εργαζομένων από 1 έως 9 αντιπροσωπεύουν το 86% όλων των μη τραπεζικών επιχειρήσεων και το 27% του συνόλου της απασχόλησης στο τομέα αυτό ενώ απασχολούμενοι χωρίς προσωπικό αντιπροσωπεύουν το 25% της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα. Οι Kanadas et al. (2013) υποστηρίζουν ότι ο ελληνικό στόλος είναι ο μεγαλύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς περιλαμβάνει 15.165 σκάφη κάτω των 24 μέτρων, και 534 σκάφη μεσαίου μεγέθους όπως μηχανότρατες και σκάφη γρι-γρι. Εν συνεχεία παρουσιάζονται γραφήματα σχετικά τον αριθμό των απασχολούμενων στο τομέα της αλιείας, την ποσότητα των αλιευμάτων καθώς και την αξία των αλιευμάτων κατά τη χρονική περίοδο 2004 έως

Γράφημα 130: Αριθμός απασχολούμενων στο τομέα της αλιείας (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

2015.

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα το οποίο παρουσιάζει το αριθμό των εργαζομένων κατά το χρονικό διάστημα 2004 έως 2015, παρατηρούμε ότι ακολουθεί μια πτωτική τάση. Το 2006 ο αριθμός των εργαζομένων έχει μειωθεί σε ποσοστό 7% με το ποσοστό αυτό να διατηρείται μέχρι το 2007 και το 2008 να μειώνεται σε 14%. Εν συνεχεία από το 2008 μέχρι το 2010 το ποσοστό διατηρείται σταθερό με μια πτώση να συμβαίνει το 2011 σε αριθμό 13% και να διατηρείται σταθερό μέχρι το τέλος της χρονικής περιόδου. Καταλήγοντας, ο αριθμός των εργαζομένων από την αρχή της περιόδου δηλαδή το 2004 μέχρι το 2015 μειώθηκε σε ποσοστό 30%.

Γράφημα 81: Ποσότητα αλιευμάτων και αξία αλιευμάτων (Πηγή Δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ)

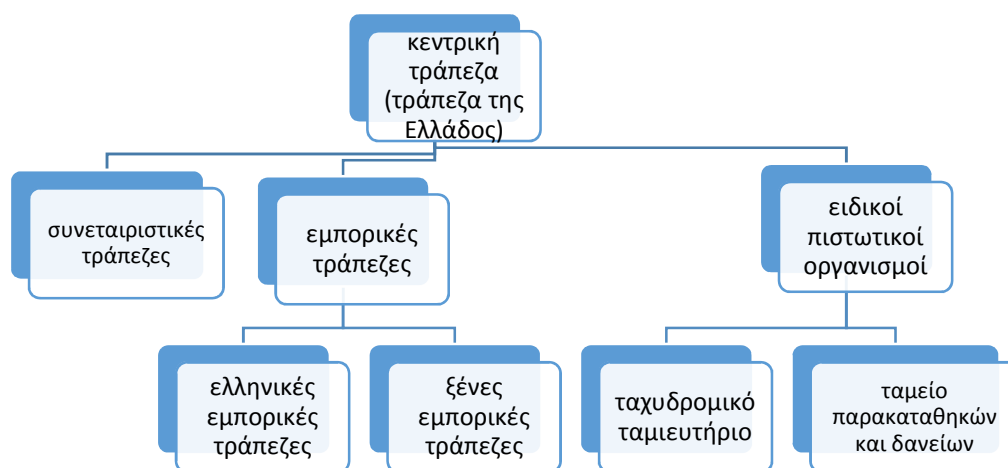
Το παραπάνω γράφημα παρουσιάζει δύο πληροφορίες οι οποίες είναι αλληλοσυνδεόμενες η ποσότητα των αλιευμάτων καθώς και η αξία των αλιευμάτων. Αρχικά παρατηρούμε ότι η ποσότητα των αλιευμάτων

διατηρείται οριακά σταθερή μέχρι το 2006 σε σχέση με την αξία τους η οποία σημειώνει ανοδική τάση σε ποσοστό 15%. Εν συνεχεία, μέχρι το 2009 η αξία τους μειώνεται στο 20% ενώ η ποσότητα στο 8%. Από το 2010 και μετά η αξία μειώνεται σε 15% ενώ η ποσότητα σε 5%. Το 2012 και έπειτα η αξία αυξάνει κατά 5% και διατηρείται σταθερή μέχρι το 2014 όπου καταγράφει πάλι πτωτική τάση μέχρι το 2015 ενώ η ποσότητα των αλιευμάτων διατηρείται σταθερή με κάποιες αμελητέες διαφοροποιήσεις τόσο ανοδικές όσο και καθοδικές.

2.8 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Ο τραπεζικός τομέας είναι ένα δίκτυο εμπορικών, αποταμιευτικών και άλλων εξειδικευμένων τραπεζών που παρέχουν σε άτομα και εταιρείες, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται η αποδοχή καταθέσεων, η παροχή δανείων και πιστώσεων στις μεταβιβάσεις χρημάτων και επενδυτικών διευκολύνσεων. Στη σημερινή κοινωνία υπάρχουν διάφορες οικονομικές τράπεζες, όπως είναι εμπορικές, συνεταιριστικές, επενδυτικές, η κεντρική τράπεζα. Όλες αυτές οι τράπεζες, που προαναφέραμε, αποτελούν το τραπεζικό σύστημα στην οικονομία μιας χώρας.

Στην συνέχεια, θα παρακολουθήσουμε τη δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Οι βασικές κατηγορίες τραπεζών, όπως έχουν διαμορφωθεί στην Ελλάδα, παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Γράφημα 82: Η δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Πριν όμως αναλύσουμε πιο βαθιά το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα πριν τα χρόνια της κρίσης και μετά, πρέπει πρώτα να κάνουμε μια ιστορική ανάδρομη στην τράπεζα της Ελλάδος και το τραπεζικό σύστημα.

2.6.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο χρηματιστήριο αξιών Αθηνών το 1880. Η τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση των νομισμάτων. Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε εν συνεχεία του πρωτοκόλλου της Γενεύης της 15^{ης} Σεπτεμβρίου του 1927. Η πρόταση για τη δημιουργία έγινε από την κοινωνία των εθνών, ώστε να καταφέρουν να αντιμετωπιστούν τα πολλά οικονομικά και δημοσιονομικά προβλήματα της εποχής. Το 1953 γίνεται η σύσταση της γενικής επιθεώρησης τραπεζών. Ήταν το αρμόδιο όργανο εποπτείας και ελέγχου των εμπορικών τραπεζών. Το έτος 2000-2001 για την Ελλάδα ήταν σταθμός στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, αφού στη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο του ίδιου έτους επιβεβαιώθηκε ότι η Ελλάδα κάλυπτε τα κριτήρια για την ένταξη της στην ζώνη του ευρώ, όπου και έγινε 1 Ιανουαρίου 2001. Όμως τότε χρησιμοποιούταν μόνο λογιστικά η χρήση του ευρώ. Την 1^η Ιανουαρίου 2002 τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα εισήχθησαν στην Ελλάδα και σε άλλες έντεκα χώρες.

Σε αυτή την παράγραφο, πριν τελειώσουμε με την ιστορική ανάδρομη, θα αναφέρουμε τις πρώτες ενέργειες που έγιναν όταν η κρίση ήδη είχε χτυπήσει την ελληνική οικονομία με αποτέλεσμα να πληγεί και ο κλάδος των τραπεζών. Στις 10 Ιουνίου 2010 έγινε η πρώτη έκτακτη βοήθεια από την Εθνική Τράπεζα της Ιταλίας αξίας 15 εκατομμύριων τραπεζογραμμάτων ευρώ, ονομαστικής αξίας 100 ευρώ. Αυτό δεν ήταν αρκετό, με αποτέλεσμα να γίνουν άλλες δυο χρηματοπαραλαβές τραπεζογραμμάτων ονομαστικής αξίας 50 ευρώ από την Εθνική Κεντρική Τράπεζα της Αυστρίας.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης η Τράπεζα της Ελλάδος διασφάλισε την παροχή ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω του έκτακτου μηχανισμού ενίσχυσης και ρευστότητας. Συνέβαλε στην ανασυγκρότηση του τραπεζικού τομέα και στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών χωρίς να υπάρξουν προβλήματα με στόχο να μη χαθεί ούτε μια κατάθεση.

2.8.2 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Τα τελευταία είκοσι χρόνια το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει υποστεί έναν ριζικό μετασχηματισμό. Τμηματικά μπορούμε να αναφέρουμε τα παρακάτω:

1. Καταργήθηκαν τα όρια που υπήρχαν στην κίνηση κεφαλαίων αλλά και οι διοικητικοί περιορισμοί στους όρους λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος που ίσχυσαν σε όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου.
2. Οι τράπεζες ειδικού σκοπού (κτηματικές, επενδυτικές, ναυτιλιακές) σταμάτησαν να υπάρχουν, οι τράπεζες που ήταν κάτω από τον έλεγχο του δημοσίου μετατράπηκαν σε ανώνυμες εταιρείες με μετοχές που εισήχθησαν στο χρηματιστήριο Αθηνών και μετοχολόγιο ένα μεγάλο εύρος Ελλήνων και ξένων ιδιωτών και θεσμικών επενδυτών. Ενώ καταργήθηκε και η συντριπτική πλειοψηφία των ειδικών προνομίων τα οποία απολάμβαναν οι εν λόγω τράπεζες.
3. Επίσης, επιτράπηκε σε όλες τις τράπεζες, που λειτουργούσαν στην Ελλάδα, η παροχή του συνόλου των επενδυτικών υπηρεσιών που προσφέρονταν στις κεφαλαιαγορές, καθώς και η διαμεσολάβηση στην παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών.
4. Απαγορεύτηκε η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του ελληνικού δημοσίου καθώς και η επιβολή στις τράπεζες να επενδύουν σημαντικά χρηματικά ποσά στις καταθέσεις τους σε τίτλους του δημοσίου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθεί η πρωτογενής και δευτερογενής αγορά αυτών των τίτλων και να απελευθερωθούν δανειακά κεφάλαια που πλέον μπορούσαν να διοχετευτούν σε παραγωγικές επενδύσεις.
5. Τέλος το 2003 απελευθερώθηκε τελείως και η καταναλωτική πίστη.

Έτσι, οι μετασχηματισμοί που υπέστη το τραπεζικό σύστημα είχε ως αποτέλεσμα οι ελληνικές τράπεζες να ανταπεξέλθουν με επιτυχία σε αυτή την πρόκληση της απελευθέρωσης, η οποία είχε ως απόρροια την αναβάθμιση της χώρας μας και την ένταξη της στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες. Εν συνεχεία κάποιες τράπεζες εξαγοράστηκαν και συγχωνευτήκαν με στόχο τη δημιουργία ισχυρών τραπεζικών ομίλων. Όλα αυτά συνέβησαν κατά τη διάρκεια του 1990.

Τόσο το πλήθος στις υπηρεσίες που παρέχονταν όσο και οι αποδόσεις του τραπεζικού συστήματος έδειξαν αξιοσημείωτη βελτίωση, με αύξηση του όγκου των συναλλαγών, της παραγωγικότητας και μεγάλη μείωση των επιτοκίων δανεισμού σε όλες τις κατηγορίες χορηγήσεων. Σημαντική αλλαγή υπήρξε και στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, τόσο για μετοχικούς όσο και για ομολογιακούς τίτλους.

Την ίδια στιγμή οι ελληνικές τράπεζες διεθνοποιήθηκαν. Αξιοσημείωτο ποσοστό των μετοχών από τις περισσότερες πέρασε στα χεριά ξένων επενδυτών ενώ δυο σημαντικού μεγέθους τράπεζες, που ήταν κάτω από τον έλεγχο του δημοσίου, πέρασαν σε μεγάλους τραπεζικούς ομίλους ως θυγατρικές τους επιχειρήσεις. Παράλληλα, οι ελληνικές τράπεζες ανέπτυξαν ένα μεγάλο δίκτυο θυγατρικών και

υποκαταστημάτων σε όλες τις χώρες της νότιο ανατολικής Ευρώπης, της Τουρκίας και της Αιγύπτου. Έτσι αύξησαν το εύρος των δραστηριοτήτων τους, διασφαλίζοντας τη διαφοροποίηση των κίνδυνων του χαρτοφυλακίου τους.

Στη συνέχεια με την εξέλιξη της τεχνολογίας και των επικοινωνιών και της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, οι Έλληνες αλλά και οι άνθρωποι παγκοσμίως μπορούσαν να έχουν συνεργασία και να τους παρέχουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από ένα πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων του τραπεζικού συστήματος. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα αντλούμε από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Τα στοιχεία τα οποία θα παρατεθούν πιο κάτω είναι από μελέτη που δημοσιεύτηκε το 2008. Σύμφωνα με τη μελέτη στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη παρέχουν τις υπηρεσίες τους 397 πιστωτικοί οργανισμοί, τους οποίους τους ταξινομεί ως εξής:

1. 64 πιστωτικά ιδρύματα ή υποκαταστήματα με έδρα την Ελλάδα.
2. 283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου, που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς εγκατάσταση.
3. 50 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

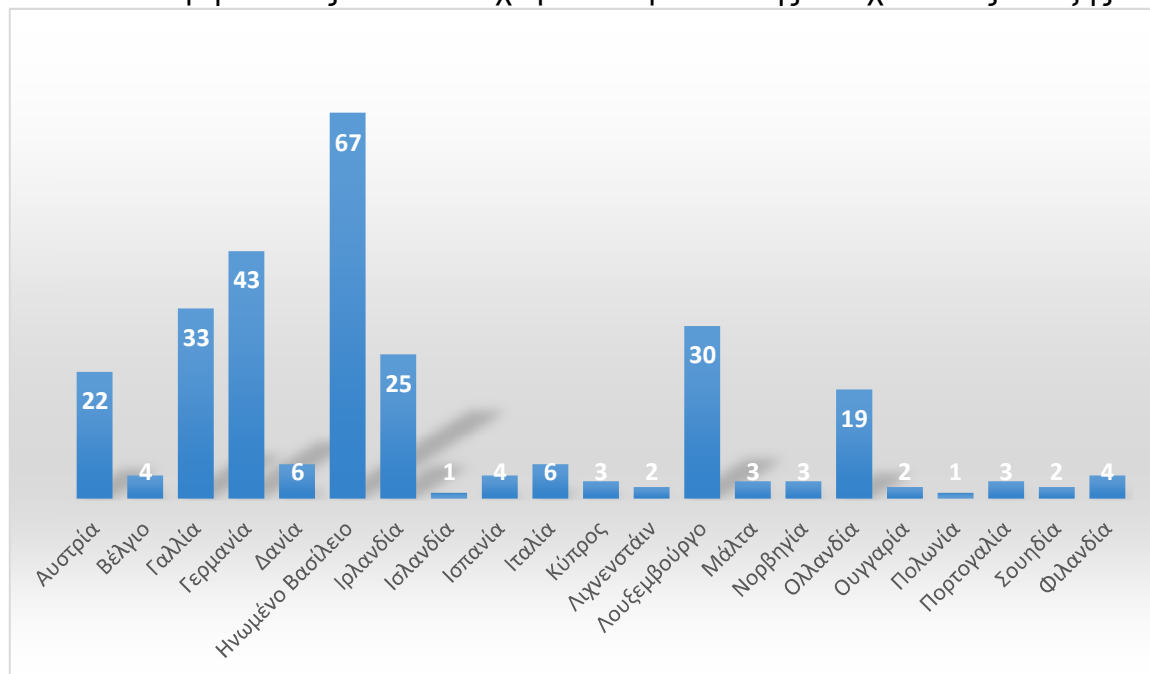
Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τους πιστωτικούς οργανισμούς που αναφέραμε στην πιο πάνω παράγραφο αριθμητικά. Θα διακριθούν σε τρεις ομάδες. Αρχικά θα ξεκινήσουμε με την πρώτη (1):

- Τα 35 πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και είναι κάτω από την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 3601/2007.
- 23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν ως έδρα άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης του ν.3601/2007 και είναι στην εποπτεία των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους της καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία δεν έχουν έδρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος για τον λόγο ότι δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης.
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που δεν υπάγεται στον νόμο 3601/2007 και αυτό είναι το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

2) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως.

Επιπλέον των 64 πιστωτικών ιδρυμάτων (ελληνικών και ξένων υποκαταστημάτων) που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Επίσης, παρέχουν σε 283 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (EOX),

εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής και κατά τον προβλεπόμενο από τον νόμο ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Ελλάδα ενδιαφέρον για παροχή υπηρεσιών χωρίς μόνιμη εγκατάσταση. Η κατανομή τους ανά χώρα προέλευσης έχει ως εξής:

Γράφημα 143: Πίνακας εποπτευόμενων ιδρυμάτων 2007(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

3) Επιπλέον από τα πιο πάνω που αναφέραμε (1,2) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 50 εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Στον επόμενο πίνακα θα δούμε την κατανομή τους ανά κατηγορία επιχειρήσεων:

Γράφημα 154: Πίνακας εποπτευόμενων ιδρυμάτων 2007(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

Στην συνέχεια θα αναφερθούμε στον αριθμό των τραπεζών που υπήρχαν στην Ελλάδα πριν την κρίση αλλά και στον αριθμό των καταστημάτων αυτών. Από το 2001, όταν άρχισαν να δημοσιεύονται συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία, ο συνολικός αριθμός των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών μελών μειώθηκε σημαντικά. Συγκεκριμένα, το 2004 ανερχόταν σε 8.374, ενώ το 2001 ήταν 9.363. Παρουσίασε δηλαδή μείωση της τάξεως του 10,5%. Στην Ελλάδα αντίστοιχα, το ίδιο χρονικό διάστημα η κατάσταση παρέμεινε σχεδόν η ίδια, 61 τράπεζες το 2001, 62 το 2004, 61 το 2005 και 64 το Μάιο του 2008.

Ο αριθμός των καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια (το 2006: 3.637 το 2005: 3.543 και το 2001: 3.134) σε αντίθεση με την πτωτική τάση που είχε στα άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη αυτή δείχνει την τάση των πελατών των τραπεζών για την προτίμησή τους στις συναλλαγές μέσω των τραπεζικών καταστημάτων. Το 2006 αντιστοιχούσε ένα τραπεζικό κατάστημα για κάθε 3.005 Έλληνες.

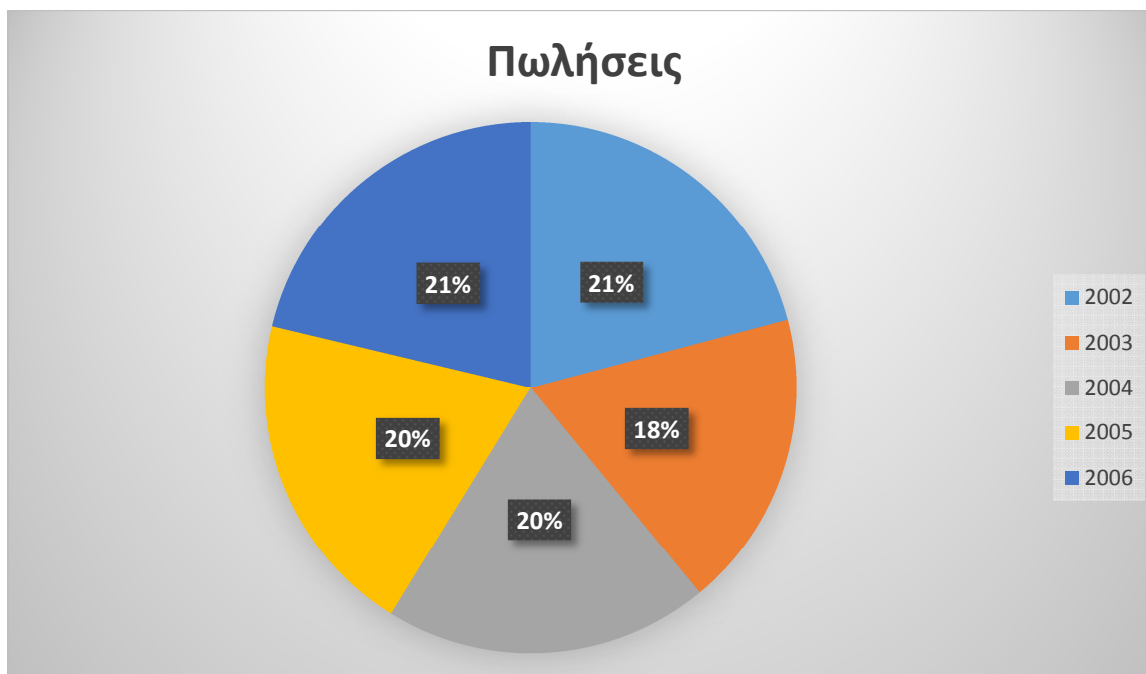
Παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των καταστημάτων υπήρξε και σημαντική προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATM), η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Η προσπάθεια αυτή των τραπεζών είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των μηχανημάτων ATM κατά 7% , όσο και την αναβάθμιση και τη διερεύνηση των υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω αυτών. Καθώς πέραν των κλασικών ενεργειών που γίνονται όπως ανάληψη ή ερώτηση υπολοίπου ή κατάθεση, πλέον γίνεται η πραγματοποίηση διαφορετικών

ενεργειών, όπως είναι η μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμό τρίτων, η πληρωμή οφειλών σε πιστωτικές κάρτες, καθώς και η πληρωμή λογαριασμών επιχειρήσεων.

Όπως έχουμε αντιληφθεί από όλα τα παραπάνω το τραπεζικό σύστημα παίζει καθοριστικό ρόλο στην ελληνική οικονομία. Η άμεση και μόνο συμβολή του τραπεζικού συστήματος στο ΑΕΠ της χώρας υπερέβαινε το 4%. Στο ποσοστό αυτό δε συνυπολογίζονται τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει για όλους τους τομείς της οικονομίας η λειτουργία των τραπεζών ως διαμεσολαβητές μεταξύ των επενδυτών αλλά και ως δίαυλοι κατάθεσης χρημάτων από λογαριασμό σε λογαριασμό χωρίς τη χρήση μετρητών. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο εκείνη η συμβολή του τραπεζικού τομέα στη σταθερή ανάπτυξη της οικονομίας της Ελλάδας οφείλεται σε τρεις κύριους λόγους:

- Πρώτον, στην επιτυχή προσαρμογή των ελληνικών τραπεζών στο συνεχές αναπτυσσόμενο και ανταγωνιστικό παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον.
- Δεύτερον, ότι διασφαλίζουν για την οικονομία συνθήκες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
- Τρίτον, στην παροχή σύγχρονων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και χαμηλότερου κόστους.

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα στοιχεία από τις τράπεζες και λοιπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Γράφημα 165: Πίνακας ποσοστού συμβολής ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο ΑΕΠ.(Πηγή: ΕΣΥΕ)

2.6.3 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Η Ελλάδα μετά την κρίση χρέους που υπέστη, άρχισε λήψη δημοσιονομικών μέτρων έτσι ώστε να μπορέσει να αποκλιμακώσει το υψηλό χρέος και να μπορέσει να αποκαταστήσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αλλά και να κερδίσει την εμπιστοσύνη των αγορών.

Σε αυτές τις συγκυρίες το τραπεζικό σύστημα της χώρας ήρθε αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες μέχρι τώρα δυσκολίες και έντονη αβεβαιότητα. Οι συνεχείς υποβαθμίσεις τις πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας και συνεπώς των ελληνικών τραπεζών από τους οίκους αξιολόγησης, ο συνεχιζόμενος αποκλεισμός από τις διεθνείς αγορές για άντληση κεφαλαίων, αλλά και από τη συνεχή εκροή χρημάτων από τις ελληνικές τράπεζες, τη χρονική περίοδο του 2011 και με συνδυασμό των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας εκ μέρους του ελληνικού δημόσιου, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αλλά και του μηχανισμού της έκτακτης παροχής ρευστότητας της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το 2012 ήταν και πάλι μια δύσκολη χρονιά τόσο για την Ελλάδα όσο και για το τραπεζικό σύστημα. Ενώ το διεθνές οικονομικό περιβάλλον είχε ανάκαμψη για την Ελλάδα, ήταν η πέμπτη χρονιά ύφεσης. Ταυτόχρονα τον Μάιο του 2012 οι ελληνικές τράπεζες συμμετείχαν στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI). Οι ελληνικές τράπεζες συμμετείχαν με ποσό ομολόγων και ομολογιακών δανείων περίπου 50 δις. ευρώ, ένα μέγεθος που αποτελούσε το 25% του προγράμματος. Η πράξη αυτή συντέλεσε καθοριστικά στην επιτυχία του (PSI) και στο υψηλό ποσοστό συμμετοχής ιδιωτών σε αυτό.

Όμως η εθελοντική αυτή συμμετοχή προς το δημόσιο είχε ως αποτέλεσμα ένα τεράστιο οικονομικό κόστος για τις τράπεζες. Αναγκάστηκαν να καταγράψουν ζημιές ύψους περίπου 38 δις. ευρώ, τόσο λόγω της συμμετοχής τους στο PSI αλλά και λόγω της αποτίμησης των νέων ομολόγων του δημόσιου βάσει της τρέχουσας αξίας τους.

Επίσης, οι ελληνικές τράπεζες τον Δεκέμβριο του 2012, ξανασυμμετείχαν στην επαναγορά ομολόγων, μετά από την απόφαση του Eurogroup που πραγματοποιήθηκε για την Ελλάδα στις 27 Νοέμβριου. Οι ελληνικές τράπεζες συμμετείχαν με ποσό ομολόγων 14 δις. ευρώ. Αυτό το μέγεθος αποτέλεσε περίπου το 45% της συνολικής περιμέτρου του προγράμματος. Έτσι συνέβαλε στην εκταμίευση της δεύτερης δόσης, συνολικού ποσού 49,1 δις. ευρώ στο πλαίσιο του δεύτερου προγράμματος προσαρμογής της Ελλάδας, που συμφωνήθηκε τον Φεβρουάριο του 2012.

Στην συνέχεια θα δούμε στοιχεία που αφορούν τους φορείς των τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Τα στοιχεία αυτά είναι για το έτος 2012. Σύμφωνα με αυτά, εκείνη τη χρονική περίοδο στην Ελλάδα πρόσφεραν τις υπηρεσίες και τα

προϊόντα τους 487 πιστωτικοί οργανισμοί έναντι 466 που ήταν το 2011. Παρακάτω ταξινομούνται οι πιστωτικοί οργανισμοί:

1. 52 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκαταστήματα στην Ελλάδα
2. 374 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου, που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επιτόπου παρουσία.
3. 61 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1) Τον Νοέμβριο του 2012 ήταν εγκατεστημένα στην Ελλάδα και λειτουργούσαν 52 πιστωτικά ιδρύματα έναντι 62 τον Νοέμβριο του 2011 εκ των οποίων:

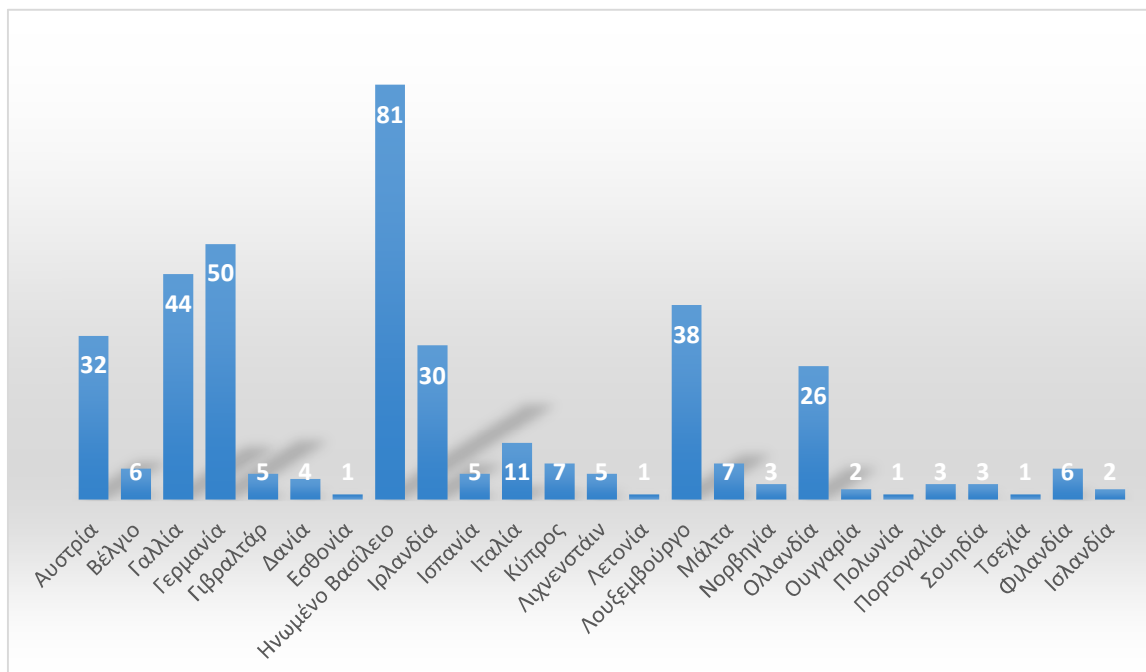
- 29 πιστωτικά ιδρύματα (16 εμπορικές και 13 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.3601/2007
- 18 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης του ν.3601/2007, εποπτευόμενα όμως από το κράτος μέλος στο οποίο ανήκουν.
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης.
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν.3601/2007, δηλαδή το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Μέχρι το τέλος του Νοεμβρίου 2012 αποχώρησαν από την Ελλάδα τέσσερα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε κράτος εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ πέντε πιστωτικά ιδρύματα (2 εμπορικές και 3 συνεταιριστικές τράπεζες) έπαψαν τη λειτουργία τους μετά την ολοκλήρωση της διευθέτησής τους, σύμφωνα με αυτά που ορίζει ο νόμος 3601/2007.

2) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως.

Επίσης, εκτός από τα παραπάνω πιστωτικά ιδρύματα που έχουν αναφερθεί και έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, όπου προσφέρουν τραπεζικές υπηρεσίες προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα, είναι και 374 πιστωτικά ιδρύματα, έναντι 350 που ήταν το Νοέμβριο του 2011 και αυτά προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα, αλλά από εξ αποστάσεως και έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος του Οικονομικού Ευρωπαϊκού Χώρου (ΕΟΧ). Τα προαναφερθέντα πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους, κατά τα προβλεπόμενα σύμφωνα με τον ν.3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Ελλάδα ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση. Η κατανομή των πιστωτικών ιδρυμάτων ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους

ήταν το Νοέμβριο του 2012, η εξής (εντός των παρενθέσεων είναι οι αριθμοί για τον Νοέμβριο του 2011):

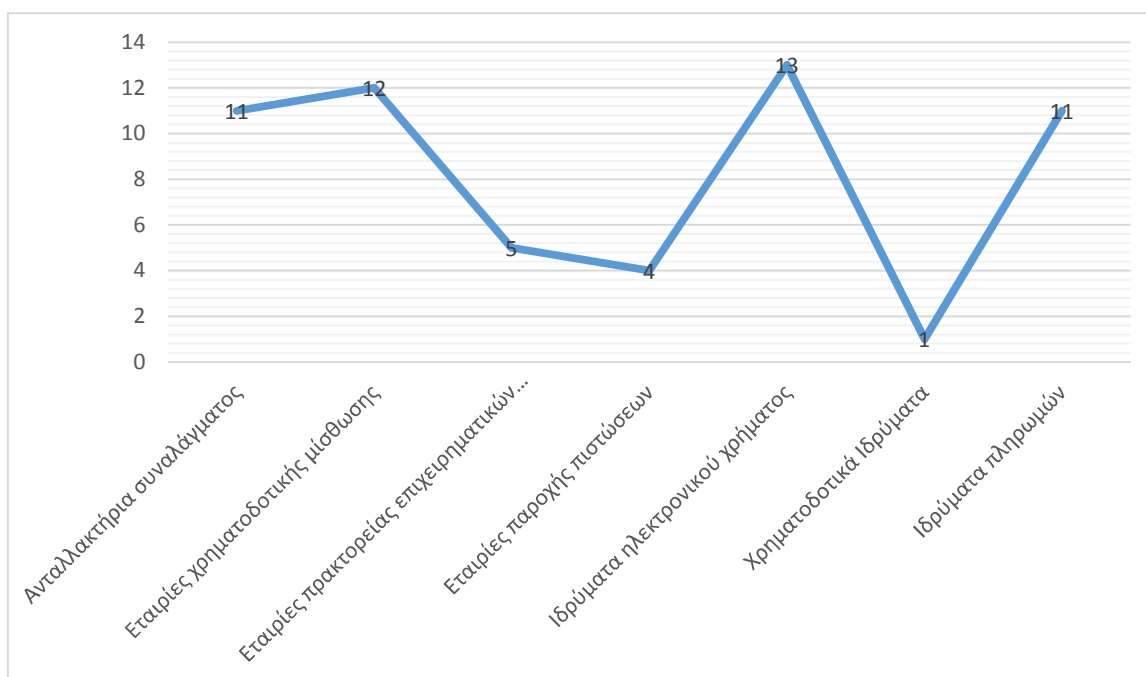

Γράφημα 176: Πίνακας εξ αποστάσεων υπηρεσιών από ιδρύματα 2012 (Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

Αυτό που συμπεραίνουμε από τον παραπάνω πίνακα είναι ότι κατά τις περιόδους εκείνες, δηλαδή τον Νοέμβριο του 2011 με τον Νοέμβριο του 2012, ο αριθμός αυτών των πιστωτικών ιδρυμάτων της κατηγορίας αυτής (υπηρεσιών εξ αποστάσεως) αυξήθηκε κατά 7%, με τη σημαντικότερη αύξηση να παρουσιάζουν τα πιστωτικά ιδρύματα από Λουξεμβούργο, Αυστρία, Γερμανία και Γαλλία.

3) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Επιπλέον των προαναφερθέντων (1,2) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα το 2012 λειτουργούσαν 61 εταιρείες (έναντι 54 το Νοέμβριο του 2011) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός από την υπηρεσία καταθέσεων από το κοινό, η οποία επιτρέπεται από την νομοθεσία να παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται από την τράπεζα της Ελλάδος. Στον επόμενο πίνακα θα δούμε την κατανομή ανά κατηγορία επιχειρήσεων (μέσα στις παρενθέσεις στον παρακάτω πίνακα που θα παραθέσουμε, εμφανίζεται ο αριθμός των αντίστοιχων κατηγοριών λοιπών εταιριών του χρηματοπιστωτικού συστήματος που λειτουργούσαν στην Ελλάδα τον Νοέμβριο του 2011):

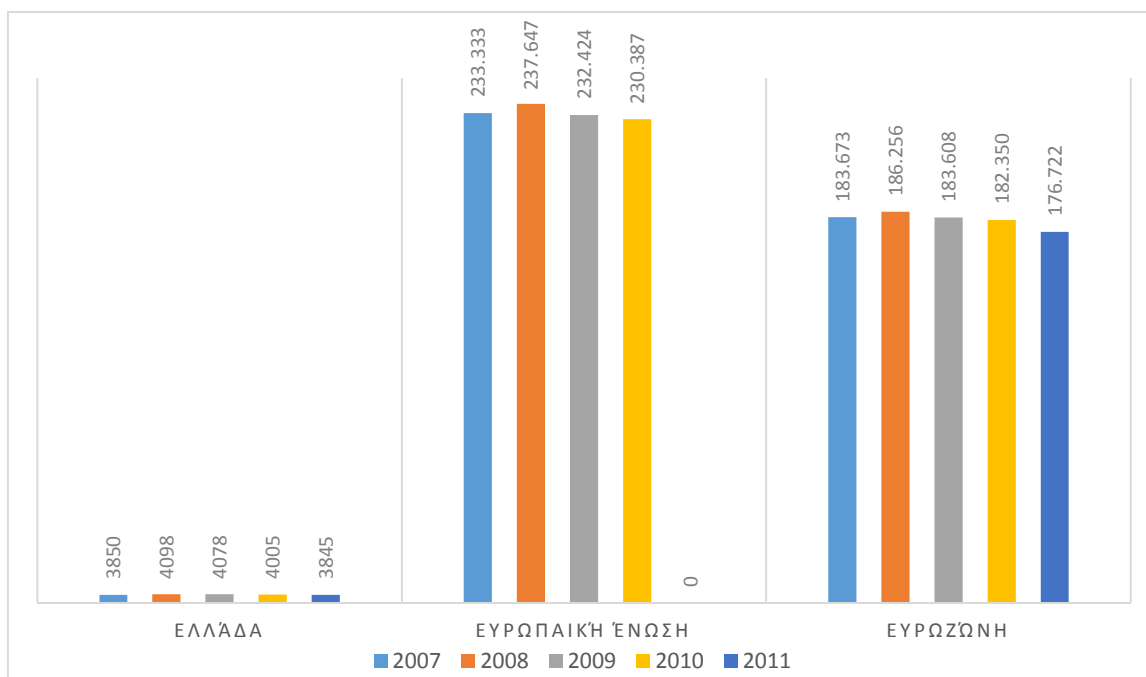
Γράφημα 187: Πίνακας λοιπών εταιριών χρηματοπιστωτικού συστήματος 2012(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

Όπως και στις προηγούμενες κατηγορίες (1,2) από τον παραπάνω πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι με εξαίρεση τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χωρίς εγκατάσταση στην Ελλάδα, ο αριθμός των εταιριών λοιπών κατηγοριών παρουσιάστηκε αυξητικός ή αμετάβλητος εκτός από τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, που είχε μείωση. Έτσι, μέσα από τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει μπορούμε να δούμε το συνεχιζόμενο ενδιαφέρον διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών για την ελληνική αγορά. Θα πρέπει να αναφέρουμε, ότι τον Αύγουστο του 2012 δεκατέσσερις τράπεζες από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ, διατηρούσαν στην Ελλάδα γραφεία αντιπροσωπείας.

Το 2013 το ελληνικό δημόσιο μέσω του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας το οποίο είχε λάβει δάνεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, κατέβαλλε 28,6 δις ευρώ και αγόρασε περίπου το 90% των νεοεκδοθέντων μετοχών των τεσσάρων μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων της Ελλάδας (Εθνική Τράπεζα, Euro bank, Alpha και Πειραιώς) συμπληρώνοντας έτσι τα κεφάλαια που τους ήταν απαραίτητα για την συνέχιση της λειτουργίας τους. Τα τέσσερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που αναφέραμε χαρακτηρίστηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος τα ποια σημαντικά γιατί αλληλεξαρτώνται με τη δημόσια οικονομία και έτσι κρίθηκε απαραίτητη η δημόσια στήριξη τους, ώστε να αποφευχθεί μια χρεοκοπία αυτών γιατί θα έθεταν σε κίνδυνο ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στην συνέχεια, θα δούμε τον αριθμό των καταστημάτων τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ταυτόχρονα και στην Ελλάδα και τον αριθμό μεταβολής τους. Η τάση αύξησης που είχε ο αριθμός των καταστημάτων των τραπεζών στην ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση διακόπηκε κατά τη διάρκεια του 2009, παρουσίασε σταθερότητα το 2010 και επιδεινώθηκε σημαντικά το 2011.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ο αριθμός των καταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα ανήλθε, στο τέλος του 2011 στα επίπεδα του 2007 (3.845 τραπεζικά καταστήματα). Η τάση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην ευρωζώνη ήταν αντίθετη από την Ελλάδα, καθώς υπήρξε μείωση, ειδικότερα (-4,35% και -3,78%). Ωστόσο, η τάση μείωσης του δικτύου των καταστημάτων των τραπεζών το 2011 έναντι του 2010 ήταν υψηλότερη στην Ελλάδα (-3,99%), έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (-3,12%) και της ευρωζώνης (-3,08%). Στον επόμενο πίνακα μπορούμε να δούμε αναλυτικά τα στοιχεία που έχουμε αναφέρει.

Γράφημα 88: Πίνακας αριθμού καταστημάτων τραπεζών 2012(Πηγή: Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα)

Κατά τη διάρκεια του 2011, οι τράπεζες που ήταν εγκατεστημένες στην Ελλάδα προσπάθησαν να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATM), τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking).

Η προσπάθεια αυτή των τραπεζών είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ATM σε ποσό αντίστοιχο της μείωσης των τραπεζικών καταστημάτων (2011: 7.277, 2010:

7.580), όσο και την αναβάθμιση και διερεύνηση των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω αυτών.

Τέλος, υπήρξε εντυπωσιακή συνεχιζόμενη αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες που εφάρμοσαν οι τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία τη ΕΕΤ, στο πρώτο εξάμηνο του 2012, περισσότερα από 2.761.654 (2010: 2.400.805) φυσικά και νομικά πρόσωπα, που ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 15% (έναντι ετήσιας αύξησης 12% μεταξύ Α' εξαμήνου 2011 και Α' εξαμήνου του 2010).

Η αξία των συναλλαγών μέσω χρήματος, συμπεριλαμβανομένων των ενδοτραπεζικών, διατραπεζικών και χρηματιστηριακών συναλλαγών, παρουσίασε σε ετήσια βάση αξιοσημείωτη αύξηση της τάξης του 45% (Α' εξάμηνο 2012: 23,3 δις. ευρώ, Α' εξάμηνο 2011: 15,9 δις. ευρώ).

Τέλος, σημαντική ανταπόκριση στο συναλλακτικό κοινό είχαν οι υπηρεσίες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μέσω κινητών τηλεφώνων (m-banking) με περισσότερους από 115 χιλιάδες χρήστες και η αξία συναλλαγών σε αυτή τη διαδικασία να ανέρχεται περίπου 50 εκατ. ευρώ το Α' εξάμηνο του 2012.

Ακολουθώς θα παρατεθούν πίνακες ελληνικών καταστημάτων τραπεζών και αλλοδαπών στην Ελλάδα πριν την κρίση το έτος 2008 και μετά την κρίση το έτος 2012, αλλά και τον αριθμό εργαζομένων που απασχολούσαν, έτσι ώστε να έχουμε ένα συγκεντρωτικό αποτέλεσμα για το ποιες τράπεζες, ελληνικές και ξένες, υπήρχαν στην Ελλάδα αλλά και πόσα καταστήματα διέθεταν στη χώρα μας. Τα στατιστικά στοιχεία θα τα αντλήσουμε μέσα από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών και από την Τράπεζα της Ελλάδος. Βέβαια, πρέπει να σημειώσουμε ότι, τα στοιχεία που παραθέτουμε από την Ε.Ε.Τ ανάλογα με τη χρονολογία δεν εμφανίζονται αναλυτικά όλες οι τράπεζες που υπήρχαν στην Ελλάδα είτε συνεχίζουν να υπάρχουν. Αυτό το πρόβλημα το αντιμετωπίζουμε πρώτον, γιατί κάποια πιστωτικά ιδρύματα είτε απορροφήθηκαν από άλλα είτε σταμάτησαν την λειτουργία τους στην Ελλάδα, είτε δεν ήταν μέλη στην Ελληνική Ένωση Τραπεζών. Τέλος, θα δημιουργήσουμε έναν πίνακα με τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα για το έτος 2020, έτσι ώστε να έχουμε ένα τελικό αποτέλεσμα πριν και μετά την οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

Πίνακας δικτύου ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα και σύνολο προσωπικών στοιχείων 31/12/2008

Δίκτυο καταστημάτων/υποκαταστημάτων

	Νομός Αττικής	Νομός Θεσ/νίκης	Λοιπή χώρα	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
Σύνολο	1659	406	2065	4130	67798
A. Πιστωτικά ιδρύματα	1649	404	1835	3888	64152
B. Π.Ι με τη μορφή Π. συνεταιρ.	7	1	169	177	1152
Γ. Τράπεζα της Ελλάδος	3	1	61	65	2494
A1 Ελληνικά Π.Ι	1470	381	1748	3599	58223
1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	209	52	318	579	13163
2. Alpha bank	182	47	187	416	7558
3. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος	140	34	198	372	5485
4. EFG Eurobank – Ergasias	202	53	173	428	7680
5. Τράπεζα Πειραιώς	154	44	158	356	5118
6. Γενική Τράπεζα της Ελλάδος	63	15	63	141	1784
7. Marfin – Εγνατία	95	24	73	192	2732
8. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	112	33	333	478	5834
9. Τράπεζα Αττικής	37	10	28	75	1139
10. Milenium Bank	92	26	45	163	1521
11. Proton τράπεζα	22	2	8	32	567
12. Τράπεζα Probank	46	6	31	83	980
13. Πανελλήνια Τράπεζα	12	6	14	32	235
14. First Business Bank	10	2	4	16	997
15. Aspis bank	33	8	31	72	994
16. Ταχυδρομικό ταμειευτήριο	57	17	80	154	1713
17. Τ. Παρακατ. & Δανείων	2	1	1	4	440
18. Επενδυτική τράπεζα Ελλάδος	1	1	3	5	243
19. Aegean Baltic Bank	1	0	0	1	40
A2. Υποκ/τα Αλλοδαπών Π.Ι	179	23	87	289	5929
A2i. Μέλη της Ε.Ε					
20. Bayerische HVb	1	0	0	1	68
21. HSBC Bank	19	2	1	22	604
22. BNP Paribas	1	0	0	1	117

(Hellas)					
23.ABN AMRO Bank NV	2	0	0	2	57
24.CETELEM	1	0	0	1	111
25.INTESA SANPAOLO S.p.A.	3	1	0	4	31
26.CITIBANK	68	5	11	84	1570
27.F.C.E. Bank Plc	1	0	0	1	33
28.EUROHYPO AG.	1	0	0	1	5
29.Union de Creditos Immobiliarios	1	1	0	2	41
30.FIDIS Bank	1	0	0	1	19
31.Τράπεζα Κύπρου	71	14	75	160	3027
32.BNP Securities Services	1	0	0	1	44
33.Fortis Bank	1	0	0	1	27
34.Daimlerchrysler Bank Polska	1	0	0	1	12
35.Deutsche Bank	1	0	0	1	14
36.Banca IMI	1	0	0	1	5
A2ii. Μη μέλη της Ε.Ε					
37.Bank of America National Association	1	0	0	1	33
38.American Express	1	0	0	1	68
39.KEDR	1	0	0	1	21
40.Bank Saderat Iran	1	0	0	1	22

Πίνακας δικτύου ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα και σύνολο προσωπικών στοιχείων 31/12/2012

Δίκτυο καταστημάτων/υποκαταστημάτων

	Νομός Αττικής	Νομός Θεσ/νίκης	Λοιπή χώρα	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
Σύνολο	1423	358	1672	3453	54745
A1. Ελληνικά Π.Ι. μέλη της Ε.Ε.Τ	1.007	245	1.066	2.318	37.922
1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	193	47	271	511	11230
2. Τράπεζα	168	47	159	374	7170

Eurobank ergasias					
3. Alpha Bank	179	42	184	405	6712
4. Εμπορική τράπεζα της Ελλάδος	119	30	154	303	4028
5. Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος	91	26	100	217	3010
6. Millennium bank	60	17	42	119	1174
7. Attica bank	41	10	29	80	1012
8. Probank	64	7	41	112	1047
9. Geniki bank	43	8	53	104	1391
10. Proton bank	17	2	9	28	411
11. FBB bank	10	2	8	20	269
12. Πανελλήνια Τράπεζα	10	4	12	26	95
13. Ελληνική Τράπεζα	12	3	4	19	373
A2. Υποκ/τα αλλοδαπών Π.Ι μέλη της Ε.Ε.Τ	169	38	138	345	6.695
14. Cyprus popular bank	59	17	56	132	2582
15. Τράπεζα Κύπρου	77	18	82	177	2587
16. HSBC	14	1	0	15	382
17. Citibank international	19	2	0	21	1144
A3. Υποκ/τα αλλοδαπών Π.Ι συνδεδεμένα μέλη της Ε.Ε.Τ	5	0	0	5	229
18. Bank of America Merrill Lynch	1	0	0	1	18
19. BNP PARIBAS	1	0	0	1	60
20. The Royal Bank of Scotland	2	0	0	2	128
21. Unicredit Bank	1	0	0	1	23

Πίνακας δικτύου ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα Μάρτιος 2020	
Δίκτυο καταστημάτων/υποκαταστημάτων	
Σύνολο	
Α. Ελληνικά Π.Ι	
1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	
2. Τράπεζα της Ελλάδος	
3. Alpha bank	
4. Attica bank	
5. Τράπεζα Πειραιώς	
6. Τράπεζα Eurobank	
7. Optima bank	
8. Aegean Baltic Bank	

9. Praxia bank
10. Συνεταιριστική τράπεζα Χανίων
11. Συνεταιριστική τράπεζα Ηπείρου
12. Παγκρήτια συνεταιριστική τράπεζα
13. Συνεταιριστική τράπεζα Καρδίτσας
14. Συνεταιριστική τράπεζα Θεσσαλίας
15. Συνεταιριστική τράπεζα Δράμας
16. Συνεταιριστική τράπεζα κεντρικής Μακεδονίας
17. Ταμείο παρακαταθηκών και Δανείων
A2. Υποκ/ματα Αλλοδαπών Π.Ι με έδρα την Ε.Ε
18. BNP PARIBAS
19. FCA Bank
20. OPEL Bank
21. HSBC France
22. UNICREDIT bank
23. Τράπεζα Κύπρου
24. CITIBank EYROPE
25. VOLKSWAGEN Bank
26. BMW AUSTRIA Bank
27. DEUTSCHE Bank
28. FIMBANK PLC
29. HAMBURG COMMERCIAL Bank
30. PROCREDIT Bank
31. DVB Bank
32. EFG Bank
33. ABN AMRO Bank
34. BANK OF CHINA
A3. Υποκ/ματα Αλλοδαπών Π.Ι εκτός Ε.Ε
35. BANK SADERAT IRAN
36. BANK of AMERICA
37. T.C ZIRAAT BANKASI
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Συμπερασματικά, το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα άρχισε να αναπτύσσεται και να ανθίζει, όταν η χώρα το έτος 2000 – 2001 εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τότε ο τραπεζικός τομέας είχε τη μεγαλύτερη ανάπτυξη του μέχρι το 2008 όπου είχαν εμφανιστεί και τα πρώτα σημάδια της οικονομικής κρίσης. Εκείνη την περίοδο στην Ελλάδα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους 397 πιστωτικοί οργανισμοί. Σε τραπεζικά καταστήματα αριθμούσε 4.098 και σε ανθρώπινο δυναμικό 64.000. Εκείνη ήταν και η κορύφωση του τραπεζικού συστήματος. Τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν ήταν τα πιο δύσκολα γιατί όπως και η Ελλάδα έτσι και ο τραπεζικός τομέας υπέστησαν μεγάλες αλλαγές. Το 2011 υπήρξε η μεγαλύτερη μείωση των τραπεζικών καταστημάτων όπου αριθμούσαν 3.845, όμως το 2012 οι πιστωτικοί οργανισμοί που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα ανερχόταν στους 487. Υπήρξε μια αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια όμως τα περισσότερα ήταν από άλλες χώρες και προσέφεραν τις υπηρεσίες τους εξ' αποστάσεως ή ήταν λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού χώρου. Βέβαια, τα χρόνια που ακολούθησαν δεν ήταν τόσο ενθαρρυντικά γιατί όπως θα δούμε

ιστορικές τράπεζες όπως η Ιονική, η Εμπορική, η Εργασίας, η Αγροτική αλλά και άλλες μικρότερες είτε συγχωνεύτηκαν είτε απορρίφθηκαν στο πλαίσιο εξαγορών, που πραγματοποιήθηκαν. Αν και ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων άρχισε να αυξάνεται ξανά για τους εργαζόμενους δεν ήταν το ίδιο. Τη χρονολογία του 2015 τα καταστήματα των τραπεζών ανέρχονταν σε 2.562 ενώ το ανθρώπινο δυναμικό ήταν 44,3 χιλιάδες σε αντίθεση με το 2010 όπου ανερχόταν σε 59.967 οι εργαζόμενοι των τραπεζών. Πλέον τα δεδομένα που μπορούμε να συλλέξουμε είναι ότι το 2019 οι εργαζόμενοι στις τράπεζες ανέρχονται στις 38.000 και ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων, που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα με την μορφή καταστημάτων και υποκαταστημάτων, ανέρχεται στα 37. Όπως είδαμε και ο τομέας των τραπεζών επηρεάστηκε βαθιά από την οικονομική κρίση, με τα αποτελέσματα της κρίσης να έχουν πλήξη και της τράπεζες αλλά στην συνέχεια μεγάλο μέρος των εργαζομένων. Πλέον αν και υπάρχουν σημάδια ανάκαμψης ο τραπεζικός τομέας δεν θα είναι ο ίδιος όπως ήταν πριν την κρίση χρέους της Ελλάδα

3. Συμπεράσματα

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αναφέρεται στην επίδραση της οικονομική κρίσης στον ιδιωτικό τομέα και ειδικότερα στους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας που αφορούν το εμπόριο, την κατασκευή, τον αγροτικό, την εστίαση, το τουριστικό, την κτηνοτροφία, την αλιεία και στις τράπεζες. Ειδικότερα, η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε κάθε κλάδο αφορούσε την κατάσταση του εκάστοτε τομέα πριν, κατά την διάρκεια και μετά την οικονομική κρίση και τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν κυρίως από βάσεις δεδομένων όπως της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) καθώς και από άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης οδήγησαν στην εξαγωγή ενδιαφερόντων συμπερασμάτων όσο αφορά τις επιπτώσεις της οικονομική κρίσης στους τομείς του ιδιωτικού τομέα της Ελληνικής Οικονομίας. Γενικό συμπέρασμα αποτελεί ότι σχεδόν σε όλους τους τομείς που διερευνήθηκαν η οικονομική κρίση είχε αρνητική επίδραση. Ο κλάδος της κατασκευής παρουσίασε σημαντική μείωση της οικονομικής του δραστηριότητας με αυτό να σημαίνει και μείωση των επενδύσεων, σημαντική απώλεια των θέσεων εργασίας και ως αποτέλεσμα την πτωτική τάση στην τιμή των κατοικιών. Ο κλάδος του τουρισμού παράλο την απώλεια μεγάλων εσόδων κατά την διάρκεια εμφάνισης της κρίσης, παρουσίασε ανάκαμψη σε ένα μεγάλο ποσοστό. Τόσο ο τομέας της αγροτική εκμετάλλευσης, όσο και της κτηνοτροφίας και της αλιείας ακολούθησαν μια δραματική πτωτική τάση η οποία όμως την σημερινή εποχή δείχνει σημάδια μερικής ανάκαμψης ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι ο τομέας της αλιείας επηρεάστηκε σε λιγότερο βαθμό σε σχέση με τους άλλους τομείς ενώ η κατάσταση του φαίνεται να διατηρείται σταθερή χωρίς άνοδο ή κάθοδο μετά το 2015. Ο τομέας του εμπορίου όπως και οι υπόλοιποι τομείς συρρικνώθηκε σε ποσοστό άνω του 50% ενώ διακρίνονται κάποια σημάδια ανάκαμψης που όπως είναι φυσικό δεν μπορούν να συμπληρώσουν το χαμένο κέρδος τόσων ετών. Τέλος οι τράπεζες αν και δείχνουν και αυτές σημάδια ανάκαμψης, επηρεάστηκαν και αυτές σημαντικά από την οικονομική κρίση.

Καταλήγοντας, οι συνέπειες της κρίσης παρατηρούνται σε όλες τις εκφάνσεις της ελληνικής οικονομίας και αυτές συνδέονται άμεσα με τις κινήσεις και αποφάσεις τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της εθνική πολιτικής ηγεσίας. Οι μη αποτελεσματικές πολιτικές οδηγούν σε εμβάθυνση και παράταση της κρίσης ενώ το πρόβλημα δεν στοχοποιείται σε ποια κυβέρνηση θα πρέπει να στηριχθούμε για την αντιμετώπιση του προβλήματος αλλά ποιες κυβερνήσεις είναι διατεθειμένες να πραγματοποιήσουν σημαντικές αλλαγές στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή και απαιτούν μια μακρόχρονη προσπάθεια εξυγίανσης του υπάρχοντος προβλήματος και όχι μιας απλής καταστολής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαγιανός, Δ., Βέπτας Ν., Μεγύρ, Κ., (2010) Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μια κρίσιμη συγκυρία.

Βαρουφάκης, Γ., Πατώκος, Τ., Τσερκέζης, Λ., Κουτσοπέτρος, Χ., (2011), Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011.

Βέλλος Θ., (2013), Η «Μεγάλη Ύφεση» (1923-1933) και η κρίση του 2008. Ο ρόλος της F.E.D. τότε και τώρα.

Ηγουμενάκης, Ν. (1990). *Τουριστική Πολιτική*, Αθήνα: Interbooks

INE, (2008), Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση: Αθήνα Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Μυλωνάς, Π. & Τζάκου – Λαμπροπούλου, Ν. (2016). Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Λιανικό Εμπόριο. Αθήνα: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Ράπανος, Β., (2009), Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημοσίου Τομέα”, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Ρεζίτη Ι., (2014). *Η ελληνική κτηνοτροφία*.
<http://www.farmanews.gr/Article.php?ID=1853>

Πεμπτουσία, Αυγουλά Α. και Αυγουλάς Χ., (2013). *Ελληνική Κτηνοτροφία: σημερινή κατάσταση & προοπτικές ανάπτυξης*.
<http://www.pemptousia.gr/2013/07/elliniki-ktinotrofia-prooptikes-ana/>

Eurostat, Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία <http://ec.europa.eu/eurostat>

ΕΛΣΤΑΤ., Ελληνική Στατιστική Αρχή <http://www.statistics.gr>

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) <https://sete.gr/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_el

Οικονομικά της καθημερινότητας, Οικονομικό σύστημα.

<https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/trapeziko-systhma>

Mankiw Gregory N και Laurence M. Ball, 2013, Μακροοικονομική και το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Gutenberg, Επιστημονική επιμέλεια Γιώργος Χορταρέας, Μετάφραση Ανδρέας Σοκοδήμος, σελ 622-623.

<https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/trapeziko-systhma>

Η Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος.

<https://www.bankofgreece.gr/trapeza/h-ihistoria-ths-tte>

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009.

<https://www.hba.gr/UpIFiles/Ereunes-meletes/EllinikoTrapeziko2010-FullForWeb.pdf>

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012.

<https://www.hba.gr/UpIFiles/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSystema2011-12web.pdf>

Εποπτευόμενα ιδρύματα.

<https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/epopteyomena-idrymata>

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Beetsma, R. & Vermeylen, K. (2007). “The effect of monetary unification on public debt and its real return”, *Public Choice*, vol. 133, pp. 393 – 415

Corsetti, G. & Muller, G. (2006). “Twin deficits: Squaring theory, evidence and common sense”, *Economic Policy*, vol. 21, pp. 597 – 638

Deimezi, O. & Buhalis, D. (2003). “eTourism Developments in Greece”, *Information and communication Technologies in Tourism*, Wien: Springer - Verlag.

Dullien, S. & Schwarzer, D. (2009). “Bringing Macroeconomics in the EU Budget Debate: Why and How?”, *Journal of Common Market Studies*, vol. 47, pp. 153 – 177

Gourinchas, P., Philippon, T. and Vayanos, D. (2016). *The Analytics of the Greek Crisis*. Hellenic Observatory, European Institute

Kavadas, S., Damalas, D., Georgakarakos, C., Maravelias, C., Tserpes, G., Papaconstantinou, C. and Bazigos, G. (2013). *IMASFish: Integrated Management System to Support the Sustainability of Greek Fishery Resources. A Multidisciplinary web-based Database Management System: Implementation, Capabilities, Utilization and Future Prospects for Fisheries Stakeholders. Mediterranean Maritime Science*, 14, pp.109-118

Sinclair, T. & Stabler, M. (1992). *The Tourism Industry: An International Analysis*, UK: C.A.B. International.

Relini, G. (2003). *Fishery and Aquaculture Relationship in the Mediterranean: Present and Future. Mediterranean Maritime Science*, 4, pp.125-154